

Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας

Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία

Παιδαγωγικό τμήμα

Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Επιστήμες της Αγωγής μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών

Προσεγγίσεων

Η αντιμετώπιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στο πέρασμα των αιώνων. Παράγοντες που επηρέασαν την ανάπτυξη της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα.

POST GRADUATE THESIS

The treatment of people with special needs over the centuries. Factors that influenced the development of special education in Greece.

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ/NAME OF STUDENTS

Ευαγγελία Σουλίδου Βασίλειος Παπαχρίστος
Evaggelia Soulidou Vasileios Papachristos

ΟΝΟΜΑ ΕΙΣΗΓΗΤΗ/NAME OF THE SUPERVISOR

ΚΛΗΜΗΣ ΝΤΑΛΙΑΝΗΣ
KLIMIS NTALIANIS

ΑΙΓΑΛΕΩ/ΑΙΓΑΛΕΟ 2023

Faculty of Health and Caring Professions
Department of Biomedical Sciences
Faculty of Administrative, Financial and Social Sciences
Department of Early Childhood Education and Care

Department of Pedagogy

Inter-Institutional Post Graduate Program
Pedagogy through innovative Technologies and Biomedical approaches

POST GRADUATE THESIS

The treatment of people with special needs over the centuries. Factors that influenced the development of special education in Greece

Evaggelia Soulidou
21594

Vasileios Papachristos
21580

FIRST SUPERVISOR
KLIMIS NTALIANIS

SECOND SUPERVISOR
VARVARA SOPIDOU

AIGALEO 2023

Επιτροπή εξέτασης

Ημερομηνία εξέτασης: 07/07/2023

Όνόματα εξεταστών

Υπογραφή

1^{ος} Εξεταστής Κλήμης Νταλιάνης

2^{ος} Εξεταστής Βαρβάρα Σοπίδου

Δήλωση συγγραφέων μεταπτυχιακής εργασίας

Οι κάτωθι υπογεγραμμένοι Ευαγγελία Σουλίδου του Αριστείδη, με αριθμό μητρώου 21594 και Βασίλειος Παπαχρίστος του Αριστοτέλη με αριθμό μητρώου 21580 φοιτητές του Διδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων των Τμημάτων Βιοϊατρικών Επιστημών/ Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία/Παιδαγωγική τμήμα των Σχολών Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας/Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και της Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, δηλώνουμε ότι:

«Είμαστε συγγραφείς αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχαμε για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες κάναμε χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνουμε ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από εμάς αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μας, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μας ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μας».

Οι Δηλούντες

Keller

«Ο πιο παθητικός άνθρωπος στον κόσμο είναι αυτός που έχει όραση,
αλλά δεν έχει όραμα».

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον κ. Κλήμη Νταλιάνη και την κ. Βαρβάρα Σοπίδου οι οποίοι ως επιβλέποντες της παρούσας εργασίας με τις εύστοχες παρατηρήσεις τους βοήθησαν στην εκπόνηση της.

Αφιερώσεις

Σε αυτούς που φύγαν...

Σε αυτούς που θα έρθουν...

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αφορά τη μελέτη της ειδικής αγωγής, την πορεία της εν τω βάθει, την έννοια της αναπηρίας από την εμφάνιση του ανθρώπινου είδους πάνω στη γη και την εξέλιξη της μέχρι τη σύγχρονη μορφή της. Ένα ταξίδι στη χρονοκάψουλα της ιστορίας, μελετώντας την κοσμοθεωρία κάθε εποχής συνυφασμένη με θρησκευτικές προκαταλήψεις που καθόριζαν το ήθος, τις αρχές και τις αξίες του ανθρώπινου πνεύματος. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες, μέσα από την ιστορία ανά τους αιώνες, θα μας σκιαγραφήσουν τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν, τους αγώνες, τις μάχες αλλά και τις θυσίες που έγιναν, προκειμένου να καταφέρουν να επιβιώσουν μέχρι σήμερα και να διεκδικήσουν αξιοπρεπή και ισότιμη θέση στην κοινωνία. Στο σήμερα η Ειδική Αγωγή αναφέρεται σε μια σειρά από εκπαιδευτικές και θεραπευτικές πρακτικές που σχετίζονται με τη διδασκαλία και την υποστήριξη ατόμων με ειδικές ανάγκες. Τα άτομα αυτά μπορεί να αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εκπαίδευση, την κοινωνικοποίηση, την επαγγελματική ανάπτυξη και την ανεξάρτητη ζωή. Το ελληνικό κράτος προσπαθεί να βοηθήσει τα άτομα να αντιμετωπίσουν αυτά τα προβλήματα μέσω της παροχής στήριξης, εκπαίδευσης και προγραμμάτων θεραπείας. Συνήθως αυτά τα προγράμματα είναι εξατομικευμένα και προσαρμοσμένα στις ανάγκες του κάθε ατόμου, με στόχο την ενίσχυση των δεξιοτήτων και την ανάπτυξη της αυτονομίας. Η ειδική αγωγή έχει οριστεί σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο ως «προϊόν κινήματος πολιτικών δικαιωμάτων» και μια εκδήλωση των στάσεων του κοινωνικού συνόλου απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Εν συνεχεία, αφού αναφέρουμε την πορεία της ειδικής αγωγής ανά τα βάθη των αιώνων, θα αναφέρουμε και τους λόγους αύξησης της αναπηρίας αλλά και διαταραχών που έκαναν πρόσφατα την παρουσία τους, όπως η δυσλεξία και ο αυτισμός. Οι παράγοντες που υπάρχει τεράστια αύξηση ατόμων με ειδικές ανάγκες είναι κυρίως περιβαλλοντικοί, γενετικοί, κοινωνικοπολιτισμικοί, χωρίς όμως να υπάρχουν σαφή στοιχεία, ώστε να οδηγήσουν τους ειδικούς σε ασφαλή συμπεράσματα. Γίνονται πολλές έρευνες μέχρι σήμερα, προκειμένου να υπάρξουν απαντήσεις. Κάποτε η γέννηση ατόμων με δυσκολίες αφορούσε μία μικρή μερίδα ανθρώπων, σήμερα έχει γίνει αντιληπτό ότι αφορά μεγάλο τμήμα του πληθυσμού και δεν κάνει διακρίσεις σε χρώμα, καταγωγή, θρησκεία ή ιδεολογία. Έχει πανανθρώπινες διαστάσεις και αυτό έχει κινητοποιήσει με ευαισθησία και συμπόνοια για μέριμνα και φροντίδα αυτών των ανθρώπων. Πριν τις μεταρρυθμίσεις του 2004, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ήταν συγκεντρωτικό

και εξαιρετικά γραφειοκρατικό. Το 2004, η ελληνική κυβέρνηση επέφερε σημαντικές αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα. Οι αλλαγές που έγιναν, μπορούν να διακριθούν σε τέσσερις κατηγορίες: Συμμετοχική εκπαίδευση, εξατομικευμένη υποστήριξη, ειδικά τμήματα και ειδικά σχολεία. Παρά τις σημαντικές αλλαγές που έγιναν στην παροχή ειδικής αγωγής στην Ελλάδα το σύστημα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει μια σειρά από προκλήσεις. Η τεχνολογία έχει τη δυνατότητα να ωφελήσει σε μεγάλο βαθμό τους μαθητές με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες στη μάθηση και την ανάπτυξή τους με λογισμικά ομιλίας σε κείμενο, βοηθητικές συσκευές ακρόασης, εκπαιδευτικές εφαρμογές και παιχνίδια, συσκευές εναλλακτικής επικοινωνίας και άλλα. Συνολικά, η τεχνολογία μπορεί να είναι ένα ισχυρό εργαλείο για μαθητές με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες, βοηθώντας τους να αποκτήσουν πρόσβαση και να ασχοληθούν με το εκπαιδευτικό περιεχόμενο με νέους και καινοτόμους τρόπους. Ωστόσο, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι αυτές οι τεχνολογίες χρησιμοποιούνται κατάλληλα και ότι είναι προσβάσιμες σε όλους τους μαθητές. Στο ερευνητικό μέρος της παρούσας εργασίας διαπιστώνουμε στατιστικά ότι κάποιοι από τους παράγοντες που επηρέασαν την ανάπτυξη της ειδικής αγωγής στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια όπως οι μεταναστευτικές ροές και η αύξηση των πρόωρων γεννήσεων έχουν ισχυρό βαθμό συσχέτισης με την εξελικτική πορεία της ειδικής αγωγής.

Λέξεις κλειδιά : ειδική αγωγή, θρησκεία και κοσμοθεωρία, εξέλιξη, μεταρρυθμίσεις, τεχνολογία, μετανάστευση, πρόωρες γεννήσεις.

Abstract

This work concerns the study of special education, its course in depth, the concept of disability from the appearance of the human species on earth and its evolution to its modern form. A journey through the time capsule of history, studying the worldview of each era intertwined with religious prejudices that determined the morals, principles and values of the human spirit. People with special needs, through history over the centuries, will outline for us the difficulties they faced, the struggles, the battles and the sacrifices they made, in order to manage to survive until today and to claim a dignified and equal position in society . Today Special Education refers to a range of educational and therapeutic practices related to teaching and supporting people with special needs. These individuals may experience problems in education, socialization, professional development and independent living. The Greek state tries to help individuals cope with these problems by providing support, education and treatment programs. Usually these programs are personalized and tailored to the needs of each individual, with the aim of strengthening skills and developing autonomy. special education has been defined politically and socially as a "product of the civil rights movement" and a manifestation of societal attitudes towards people with special needs. Then, after mentioning the course of special education throughout the centuries, we will also mention the reasons for the increase in disability as well as disorders that have recently appeared, such as dyslexia and autism. The factors behind the huge increase in people with special needs are mainly environmental, genetic, socio-cultural, but without clear evidence to lead experts to safe conclusions. A lot of research is being done to this day, in order to have answers. Once the birth of people with difficulties concerned a small portion of people, today it has been realized that it concerns a large part of the population and does not discriminate in color, origin, religion or ideology. It has universal dimensions and this has mobilized with sensitivity and compassion to care and care for these people. Before the reforms of 2004, the Greek education system was centralized and highly bureaucratic. In 2004, the Greek government introduced important changes to the education system. The changes made can be distinguished in four categories: Participatory education, personalized support, special departments and special schools. Despite the significant changes made in the provision of special education in Greece, the system still faces a number of challenges. Technology has the potential to greatly benefit students with special

needs and disabilities in their learning and development with software speech to text, assistive listening devices, educational apps and games, alternative communication devices and more. Overall, technology can be a powerful tool for students with special needs and disabilities, helping them access and engage with educational content in new and innovative ways. However, it is important to ensure that these technologies are used appropriately and are accessible to all students. In the research part of this paper, we statistically find that some of the factors that have influenced the development of special education in our country in recent years, such as immigration flows and the increase in premature births, have a strong degree of correlation with the evolutionary course of special education.

Key words: special education, religion and worldview, evolution, reforms, technology, immigration, premature births.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	viii
Πρόλογος.....	1
Α΄ Μέρος.....	3
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή.....	3
1.1 Η αρχή.....	3
1.2 Ομηρική εποχή.....	4
1.3 Ησίοδος.....	6
1.4 Αρχαία Ελληνική Τραγωδία.....	7
1.5 Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.....	9
1.6 Μεσαίωνα.....	10
1.7 Ελληνιστικά χρόνια.....	10
1.8 Βυζάντιο.....	11
1.9 Αναγέννηση.....	13
1.10 Διαφωτισμός.....	14
1.11 (19 ος αιώνας).....	16
Κεφάλαιο 2.....	18
2.1 Χριστιανισμός και αναπηρία.....	18
2.2 Αρχαία Ελληνική θρησκεία και αναπηρία.....	19
2.3 Αρχαία Ελληνική φιλοσοφία και Χριστιανισμός διαφορές.....	20
2.4 20ος αιώνας.....	22
Κεφάλαιο 3.....	23
3.1 Αλλαγές στην ειδική αγωγή μετά το 1821.....	23
3.2 Αντιμετώπιση ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Αμερική.....	24
Κεφάλαιο 4.....	26
4.1 Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα μετά το 1950.....	26
4.2 Λόγοι αύξησης ατόμων με ειδικές ανάγκες.....	29
Κεφάλαιο 5.....	33
5.1 Δυσλεξία- Λόγοι εμφάνισης και αύξησης τα τελευταία χρόνια.....	33
5.2 Λόγοι εμφάνισης δυσλεξίας στην ελληνική γλώσσα.....	35
5.3 Αυτισμός : Λόγοι εμφάνισης και αύξησης.....	36
5.4 Χριστιανισμός και αυτισμός.....	38
Κεφάλαιο 6.....	40

6.1	Η ειδική αγωγή το 2000	40
6.2	Η δομή και το καθεστώς της ειδικής αγωγής μέχρι το 2004	43
6.3	Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα το 2004	48
6.4	Τεχνολογία και ειδική αγωγή	51
	<i>Κεφάλαιο 7</i>	59
7.1	Γιατί οι άνθρωποι φοβούνται τη διαφορετικότητα.....	59
7.2	Η ειδική αγωγή σήμερα.....	60
7.3	Η ειδική αγωγή εν μέσω πανδημίας 2020	65
7.4	Οι λόγοι που οι άνθρωποι δυσκολεύονται να αποδεχτούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες και πως μπορεί να αλλάξει αυτή η αντίληψη.....	67
7.5	Συμπεράσματα	68
	<i>Β΄ Μέρος</i>	70
	<i>Κεφάλαιο 8</i>	70
8.1	Εισαγωγή- Σκοπός της έρευνας.....	70
8.2	Μεθοδολογία	70
8.3	Στατιστική ανάλυση.....	71
8.4	Συμπέρασμα	75
	<i>Αναφορές</i>	76

Πίνακας Πινάκων

Πίνακας 1 Εξελικτική πορεία σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής-Γενικών Λυκείων ..	71
Πίνακας 2 Συσχέτιση σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής- Γενικών Λυκείων	72
Πίνακας 3 Εξελικτική πορεία σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής- Αλλοδαποί μαθητές	73
Πίνακας 4 Συσχέτιση σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής- Αλλοδαπών Μαθητών	74
Πίνακας 5 Γεννήσεις με διάρκεια κύησης έως 36 εβδομάδες	74
Πίνακας 6 Συσχέτιση σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής- Πρόωρων Γεννήσεων.....	75

Πίνακας Γραφημάτων

Γράφημα 1 Εξελικτική πορεία σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής - Γενικών Λυκείων	72
---	----

Συντομογραφίες

Αγγλική ορολογία

ΔΕ	Secondary school
ΕΛΣΤΑΤ	ELSTAT
ΙΕΡ	Individualized Education Plan
ESSA	Every Student Succeeds Act
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences

Ελληνική ορολογία

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
Ελληνική Στατιστική Αρχή
Εξατομικευμένο εκπαιδευτικό σχέδιο

Πρόλογος

Η παρούσα εργασία αφορά τη μελέτη της ειδικής αγωγής, την πορεία της εν τω βάθει, την έννοια της αναπηρίας από την εμφάνιση του ανθρώπινου είδους πάνω στη γη. Ένα ταξίδι στη χρονοκάψουλα της ιστορίας, παρατηρώντας την κοσμοθεωρία κάθε εποχής και τις θρησκευτικές διαστάσεις που φαίνεται να καθόριζαν σε μεγάλο βαθμό την αντιμετώπιση των μειονεκτούντων ή ανάπηρων ατόμων. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες, μέσα από την ιστορία ανά τους αιώνες, θα μας σκιαγραφήσουν τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν, τους αγώνες, τις μάχες αλλά και τις θυσίες που έγιναν, προκειμένου να καταφέρουν να επιβιώσουν μέχρι σήμερα και να διεκδικήσουν αξιοπρεπή και ισότιμη θέση στην κοινωνία (Heward, 2014).

Στο σήμερα η Ειδική Αγωγή αναφέρεται σε μια σειρά από εκπαιδευτικές και θεραπευτικές πρακτικές που σχετίζονται με τη διδασκαλία και την υποστήριξη ατόμων με ειδικές ανάγκες. Τα άτομα αυτά μπορεί να αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εκπαίδευση, την κοινωνικοποίηση, την επαγγελματική ανάπτυξη και την ανεξάρτητη ζωή. Η Ειδική Αγωγή προσπαθεί να βοηθήσει τα άτομα να αντιμετωπίσουν αυτά τα προβλήματα μέσω της παροχής στήριξης, εκπαίδευσης και προγραμμάτων θεραπείας. Συνήθως αυτά τα προγράμματα είναι εξατομικευμένα και προσαρμοσμένα στις ανάγκες του κάθε ατόμου, με στόχο την ενίσχυση των δεξιοτήτων και την ανάπτυξη της αυτονομίας (Reed, 2015). Έχει οριστεί σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο ως «προϊόν κινήματος πολιτικών δικαιωμάτων» και μια εκδήλωση των στάσεων του κοινωνικού συνόλου απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Εν συνεχεία, αφού αναφέρουμε την πορεία της ειδικής αγωγής ανά τα βάθη των αιώνων, θα αναφέρουμε και τους λόγους αύξησης της αναπηρίας σήμερα αλλά και διαταραχών όπως η δυσλεξία και ο αυτισμός. Οι παράγοντες που υπάρχει τεράστια αύξηση ατόμων με ειδικές ανάγκες είναι κυρίως περιβαλλοντικοί, γενετικοί, κοινωνικοπολιτισμικοί, χωρίς όμως να υπάρχουν σαφή στοιχεία, ώστε να οδηγήσουν τους ειδικούς σε ασφαλή συμπεράσματα. Γίνονται πολλές έρευνες μέχρι σήμερα, προκειμένου να υπάρξουν απαντήσεις. Πριν τις μεταρρυθμίσεις του 2004, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ήταν συγκεντρωτικό και εξαιρετικά γραφειοκρατικό. Το 2004, η ελληνική κυβέρνηση επέφερε σημαντικές αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα (Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα, 2014). Οι

αλλαγές που έγιναν, μπορούν να διακριθούν σε τέσσερις κατηγορίες: Συμμετοχική εκπαίδευση, εξατομικευμένη υποστήριξη, ειδικά τμήματα και ειδικά σχολεία. Παρά τις σημαντικές αλλαγές που έγιναν στην παροχή ειδικής αγωγής στην Ελλάδα το σύστημα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει μια σειρά από προκλήσεις. Η τεχνολογία έχει τη δυνατότητα να ωφελήσει σε μεγάλο βαθμό τους μαθητές με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες στη μάθηση και την ανάπτυξή τους με λογισμικά ομιλίας σε κείμενο, βοηθητικές συσκευές ακρόασης, εκπαιδευτικές εφαρμογές και παιχνίδια, συσκευές εναλλακτικής επικοινωνίας και άλλα. Συνολικά, η τεχνολογία μπορεί να είναι ένα ισχυρό εργαλείο για μαθητές με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες (Edyburn, 2013), βοηθώντας τους να αποκτήσουν πρόσβαση και να ασχοληθούν με το εκπαιδευτικό περιεχόμενο με νέους και καινοτόμους τρόπους. Ωστόσο, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι αυτές οι τεχνολογίες χρησιμοποιούνται κατάλληλα και ότι είναι προσβάσιμες σε όλους τους μαθητές.

Στο δεύτερο μέρος της παρούσας εργασίας θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε δεδομένα που αφορούν την ειδική αγωγή με τη βοήθεια του λογισμικού SPSS. Συγκεκριμένα θα εφαρμόσουμε μεταανάλυση δεδομένων που διατηρεί η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ, 2020) στην ιστοσελίδα της, και αφορούν τόσο την γενική εκπαίδευση όσο και τον τομέα της ειδικής αγωγής και θα ερευνήσουμε κατά πόσο συσχετίζονται μεταξύ τους. Στο ερευνητικό μέρος λοιπόν αρχικά θα περιγραφεί η εξελικτική πορεία της ειδικής αγωγής στη χώρα μας σε σύγκριση με την γενική εκπαίδευση και στη συνέχεια θα διερευνηθούν αν όντως κάποιοι από τους παράγοντες που αναφέρθηκαν στο θεωρητικό μέρος της εργασίας εξηγούν στατιστικά την ανοδική πορεία που έχει τα τελευταία χρόνια η ειδική αγωγή στη χώρα μας. Τέλος με βάση τα αποτελέσματα θα διατυπωθούν τα ανάλογα συμπεράσματα.

Α΄ Μέρος

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

1.1 Η αρχή

Άτομα με ειδικές ανάγκες υπήρχαν από τότε που υπάρχει ο άνθρωπος. Στο πέρας των αιώνων, άτομα διαφορετικά από το κοινωνικό σύνολο, με ιδιαιτερότητες, είτε λατρεύτηκαν είτε δαιμονοποιήθηκαν ανά τους αιώνες.

Στην προϊστορική περίοδο ο άνθρωπος συνδέεται άμεσα με τη σωματική του ακεραιότητα. Καθώς ήταν κυνηγός και τροφосуλλέκτης, οποιαδήποτε μορφή αδυναμίας ή αναπηρίας, τον απέκλειε από την κοινωνική συνύπαρξη.

Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα έχει τις ρίζες της στην αρχαιότητα, όπου προωθήθηκε η έννοια της εκπαίδευσης για όλους, και δόθηκε η ευκαιρία σε όλα τα παιδιά να μάθουν. Στη Σπάρτη δεν υπήρχε χώρος για όσους δεν ταίριαζαν με το σπαρτιάτικο μανδύα της δύναμης και της μαχητικότητας. Τα παιδιά που γεννιόντουσαν με αναπηρία, τα πετούσαν στον Καιάδα, κόβοντας αμείλικτα το νήμα της ζωής. Η φήμη, την ακολουθεί ακόμη και σήμερα (Πλούταρχος). Κρυφός θαυμαστής του σπαρτιατικού μοντέλου ήταν ο φιλόσοφος Πλάτωνας (Πλάτων, 460 π.χ.).

Ο Δημόκριτος υποστήριζε εκπαίδευση για όλους ανεξαιρέτως, δεν διέκρινε τους ανθρώπους και έδινε έμφαση στην αγωγή και όχι στη φύση του ατόμου. Η Αθήνα, προστάτευε τους μειονεκτούντα γεννηθέντες, θεσπίζοντας επίδομα για πρόνοια. Ο νομοθέτης Σόλων, απέτρεπε τη θανάτωση ατόμων με αναπηρία. Ο ρήτορας Λυσίας έγραψε λόγο τον "περί Αδυνάτων", τον οποίο αγόρευσε στο δικαστήριο ένας πολίτης με αναπηρία, διεκδικώντας τα δικαιώματά του. Θέση στο θέμα της αναπηρίας είχαν πάρει και σπουδαίοι Έλληνες φιλόσοφοι. Ο πατέρας της ιατρικής, Ιπποκράτης, ασχολήθηκε με σεβασμό για τους κωφούς, υποστηρίζοντας ότι γεννήθηκαν με βλάβη στα γλωσσικά όργανα (Ιπποκράτης, 1979). Ο Αριστοτέλης, υποστήριζε ότι δεν πρέπει να επικρίνουμε η να χλευάζουμε τα άτομα με δυσκολίες, αντιθέτως να τα ελεούμε (Αριστοτέλης, Περί ψυχής άπαντα Αριστοτέλους). Στον περίφημο ορισμό της τραγωδίας, επισημαίνει την των παθημάτων κάθαρση, διά ελέου και φόβου περαίνουσα, στηρίζοντας την άποψη πως

αντίθετα με την ιδεολογία της εποχής πως πρέπει να παίρνουμε εκδίκηση για αδικίες που έχουν διαπραχθεί, αντιθέτως ,μέσω του ελέους να οδηγούμαστε στην κάθαρση. Έτσι θεωρεί ο Αριστοτέλης, η ψυχή ευσπλαχνεί μέσω της λύπης (η έννοια της λύπης δεν είναι σαν τη σημερινή, του οίκτου, αλλά αφορά τα εκούσια ελαττώματα) και της ευσπλαχνίας, ο άνθρωπος οδηγείται στη λύτρωση ή κάθαρση σύμφωνα με την Αριστοτελική θεωρία (Αριστοτέλης, Ποιητική).

Ο Πλάτωνας απέκλειε από το φιλοσοφικό του οικοδόμημα όλα τα άτομα με ψυχικές, νοητικές ή άλλες δυσκολίες (Πλάτων, 460 π.χ.). Αν γυρίσουμε πίσω και ταυτιστούμε με το πνεύμα της εποχής, θα καταλάβουμε το λόγο που μεγάλοι φιλόσοφοι δεν ενσωμάτωναν στα φιλοσοφικά τους δημιουργήματα άτομα με μειονεξίες. Ο εκπρόσωπος της στωικής φιλοσοφίας Ζήνων, διέκρινε δύο κατηγορίες πολιτών, τους «σοφούς» και τους «μωρούς». Η ζωή των «μωρών» θεωρείτο κατώτερης αξίας, καθώς δε μπορούσαν να υπερβούν την κατηγορία τους (Arnim, 1903). Ο 5ος αιώνας, ο αιώνας που θα σηματοδοτούσε την απαρχή του πολιτισμού για όλους τους επόμενους αιώνες, στηριζόταν στο αρχαίο ελληνικό πνεύμα και το σωματικό κάλλος. Για να ανήκεις στο πάνθεον των αθανάτων και να οδηγηθείς στην ευδαιμονία και τη θέωση, έπρεπε να φιλοσοφήσεις. Η φιλοσοφία εσώκλειε την εξωτερική ομορφιά, τη σωματική ρώμη, τη γενναιότητα της ψυχής και τη διαύγεια του νου. Η έννοια του θείου ήταν απόλυτα ταυτισμένη με το παράστημα, την ψυχή και τον νου. Μια εναρμονισμένη απόλυτη τριάδα που ενσωμάτωνε τη θεϊκή πραγμάτωση και ολοκλήρωση. Κάθε αναπηρία, δυσμορφία ή κουσούρι ήταν δυσοίωνο μήνυμα των θεών απέναντι στους θνητούς.

1.2 Ομηρική εποχή

Αξίζει να αναφερθούμε στην Ομηρική περίοδο, καθώς ο μέγας ποιητής που αποτυπώνει την ελληνική κοσμοθεωρία και το απαράμιλλο ιδεώδες της εποχής των θεών και των ηρώων, ο Όμηρος, σύμφωνα με πηγές, ήταν τυφλός. Ο ίδιος ήταν ραψωδός και γυρνούσε από πόλη σε πόλη σε αυλές αξιωματούχων, εξιστορώντας κατορθώματα ηρώων (Πιπίνη, 2009). Ο ποιητής των ποιητών ορίζει ότι τα χαρακτηριστικά του ιδανικού ανθρώπου είναι η σωματική δύναμη και το ηρωικό πνεύμα. Αυτόματα αποκλείει τον ίδιο του τον εαυτό από την κοσμοθεωρία της εποχής. Υποστήριζε ότι η αναπηρία ήταν προμήνυμα των θεών απέναντι στους ανθρώπους. Αξίζει να αναρωτηθεί κανείς σήμερα, αφού ο Όμηρος, όντας

ο ίδιος μειονεκτούντα άτομο και κατά επέκταση, καταδικασμένος από τους θεούς, ποιο πνεύμα τον οδήγησε στη συγγραφή του μεγαλύτερου έπους ανά τους αιώνες που άφησε ανεξίτηλη την ελληνική σκέψη και αποτέλεσε εφαλτήριο του μετέπειτα δυτικού πολιτισμού. Ποια μάτια τον οδήγησαν άραγε στην εμβάθυνση του φιλοσοφικού στοχασμού και της θεϊκής πραγμάτωσης μέσω της ψυχής και του πνεύματος.

Ας οδηγηθούμε στον Ομηρικό κόσμο, ξεκινώντας από τους θεούς. Η αρχή και το τέλος για τους ανθρώπους τότε, ήταν οι δώδεκα θεοί του Ολύμπου. Όλη η φιλοσοφική κοσμοθεωρία ήταν ενσωματωμένη στο ελληνικό πάνθεον, στους δώδεκα θεούς του Ολύμπου.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι ούτε οι θεοί ήταν τέλειοι. Ανάμεσα τους υπήρχε ένας θεός που ήταν ανάπηρος, ΟΉφαιστος. Ο πατέρας του, ο Δίας, σε μία διαμάχη με τη σύζυγό του, Ήρα, προσπάθησε να υποστηρίξει τη μητέρα του με αποτέλεσμα να οργιστεί ο Δίας και να τον πετάξει από τον Όλυμπο και να φτάσει στη Λήμνο. Η πτώση αυτή τον κατέστησε κουτσό. Οι υπόλοιποι θεοί δεν τον πολύ ήθελαν και τον είχαν περιθωριοποιημένο. Μάλιστα για να ενθαρρύνουν, του έδωσαν για σύζυγο, την πανέμορφη Αφροδίτη, η οποία αργότερα θα τον απατήσει. Ακόμη και στον Ομηρικό κόσμο, των κόσμο των θεών, υπήρχε θεός με αναπηρία, τον οποίο είχαν περιθωριοποιημένο (Σκανδάλης, 1980). Στον Ομηρικό κόσμο στη Λήμνο βρισκόταν και ο κουτσός Φιλοκτήτης, τον οποίο εγκατέλειψαν οι Έλληνες στο δρόμο για την Τροία, επειδή κακοφόρμιζε η πληγή του από δάγκωμα φιδιού. Αναφορά γίνεται και στον Κύκλωπα Πολύφημο, το γιο του θεού της θάλασσας, Ποσειδώνα, ο οποίος ήταν μονόφθαλμος. Έπειτα ο Οδυσσεάς, περνώντας από το νησί του Πολύφημου τον τύφλωσε και δε μπορούσε πλέον να δει (Οδύσσεια). Επίσης οι μάντεις στην Ομηρική ιστορία ήταν συνήθως τυφλοί (Φιλοκτήτη). Ο πιο χαρισματικός και ξακουστός ήταν ο Τειρεσίας, τον οποίο τύφλωσαν οι θεοί, πιθανότατα επειδή χρησιμοδοτούσε τις βουλές της Πυθίας στο μαντείο των Δελφών. Τα μάτια που δεν έβλεπαν το φως της μέρας, έβλεπαν το φως των χρησμών, των οιωνών, προμήνυαν τα μελλούμενα και αποκωδικοποιούσαν τα μυστικιστικά σύμβολα. Εξάλλου οι τυφλοί στον Ομηρικό κόσμο γινόντουσαν αιδοί, μάντεις ή μουσικοί. Πιθανόν η απώλεια της όρασης αντισταθμιζετο από σοφία και κρίση. Οι τυφλοί μάντεις στον Ομηρικό κόσμο τύγγχαναν σεβασμού και κύρους. Η αναπηρία θεωρείτο θέμα κοινωνικό στην τότε εποχή και όχι ιατρικό. Ο Ασκληπιός μονάχα υποστήριξε ότι για να μπορέσει να κάνει διάγνωση για μία κατάσταση, θα πρέπει να έχει το ιστορικό

του ασθενούς όπως στοιχεία για την κληρονομικότητα και το περιβάλλον του ατόμου. Στην Κλασική Αθήνα κανένα άτομο με αναπηρίες δεν έπαιρνε μέρος στα κοινά ή στο δημόσιο βίο. Εδώ να σημειώσουμε ότι βασιλείς όπως ο Αγησίλαος, βασιλιάς των Λακεδαιμονίων (Garland R. , 1995) και ο Μέδοντας, άρχοντας της Αθήνας που είχαν σωματική αναπηρία, ανέλαβαν την εξουσία καθαρά και μόνο επειδή προέρχονταν από βασιλική οικογένεια.

Αυτό που αξίζει να επισημάνουμε είναι ότι οι αρχαίοι της κλασικής Ελλάδας, έδιναν μεγάλη σημασία στη συμμετρία, στο κάλλος, στη γενναιότητα και την ανδρεία, ενώ αποστρέφονταν το άσχημο, το άμορφο και την καχεξία. Ο φιλοσοφικός μανδύας ήταν συμπυκνωμένος σε ένα διάσημο κοσμοθεωρητικό ρητό : νους υγιές εν σώματι υγιή. Για να τονιστεί το μέγεθος και η εμμονή με το κάλλος, εγκατέλειψαν παιδιά, σπίτι και πατρίδα, προκειμένου να πάνε για δέκα ολόκληρα χρόνια να πολεμήσουν στην Τροία για την ωραία Ελένη. Το σύμβολο της ομορφιάς και της συμμετρίας.

1.3 Ησίοδος

Ο δεύτερος μεγαλύτερος ποιητής στον κόσμο, ο Ησίοδος, πήρε θέση στο θέμα της αναπηρίας. Στο έργο του, έργα και ημέρα, καταγράφονται οι απόψεις του περί ευγονικής δίνοντας μεγάλη σημασία και εκείνος στη σωματική και ψυχική ρώμη, το δυνατό σώμα και τη γενναία ψυχή. Και εκείνος θεωρούσε ότι τα άτομα που γεννιούνται με αναπηρίες, ήταν αρνητικό μήνυμα των θεών απέναντι στους ανθρώπους. Μάλιστα έδινε και συμβουλές στους ανθρώπους προκειμένου να αποφεύγουν τη γέννηση ανάπηρων παιδιών. Στο αρχιτεκτονικό του φιλοσοφικό θεώρημα εντάσσονταν μόνο οι αρτιμελείς και υγιείς. Οι ανάπηροι και εδώ ήταν περιθωριοποιημένοι και εξορισμένοι από κάθε φιλοσοφική προσέγγιση. Ο Ησίοδος στο βιβλίο του έργα και ημέραι, μίλησε για τα πέντε γένη του ανθρώπινου είδους από τη στιγμή της εμφάνισής τους στη γη. Το πρώτο είναι το χρυσό, όπου οι άνθρωποι ζούσαν ευτυχισμένοι και ενάρετοι, μαζί με τους θεούς, δεν υπήρχαν μόχθοι και κακουχίες. Το δεύτερο γένος είναι το αργυρό, όπου οι άντρες ζούσαν αρκετά αλλά υπό την κυριαρχία της μητέρας τους και συνεχώς συγκρούονταν μεταξύ τους, καθώς οι άνθρωποι σε αυτό το γένος δεν αποδέχονταν τους θεούς. Καταστράφηκαν από το Δία με τον κατακλυσμό του Ωγύγου. Το τρίτο γένος είναι το χάλκινο, όπου οι άνθρωποι φτιάχτηκαν από τέφρα και όλα γύρω τους ήταν φτιαγμένα από χαλκό (Ησίοδος). Κατοικούσαν στο σπίτι του Άρη και αλληλοσκοτωνόντουσαν μεταξύ τους. Καταστράφηκαν

από το Δία με τον κατακλυσμό του Δευκαλίωνα. Το τέταρτο γένος είναι αυτό των ηρώων, όπου ανήκουν οι ήρωες των Ομηρικών επών, ο Θησέας, οι Αργοναύτες. Αυτοί οι άνθρωποι έζησαν στο νησί των Μακάρων και στα Ηλύσια Πεδία. Το πέμπτο και τελευταίο γένος είναι το γένος του Σιδήρου, όπου και θεωρητικά ανήκουμε όλοι οι άνθρωποι μέχρι σήμερα. Εδώ οι άνθρωποι δυστυχούν, υπάρχει μόχθος και κακουχία. Οι άνθρωποι δε σέβονται τους θεούς, ζουν άνομα και άδικα. Τα παιδιά που θα γεννηθούν σε αυτό το γένος θα αρρωσταίνουν οι γυναίκες θα δυσκολεύονται να τεκνοποιήσουν και να γεννήσουν υγιή παιδιά. Δε θα υπάρχει βοήθεια ενάντια στο κακό. Οι άνθρωποι θα ζουν μόνοι και δυστυχισμένοι.

1.4 Αρχαία Ελληνική Τραγωδία

Θα αναφερθούμε στο μεγαλύτερο δραματουργό Σοφοκλή και το δραματικότερο ήρωα της παγκόσμιας λογοτεχνίας, Οιδίποδα. Ετυμολογία ονόματος του Οιδίποδα : οιδώ =πρήζομαι +πους = το πόδι, δηλαδή αυτός με το πρησμένο πόδι. Σε όλη του τη ζωή είχε κινητικό πρόβλημα και στο τέλος έχασε και την όρασή του, προκαλώντας το ο ίδιος στον εαυτό του. Τι τον οδήγησε σε αυτή την καταστροφική μανία ; Βρισκόμαστε στην εποχή των βασιλέων και των ηρώων. Επίκεντρο είναι ο άνθρωπος και η μοίρα του με τους θεούς. Ο Οιδίποδας προέρχεται από τον οίκο των Λαβδακιδών (Λάβδακος = χωλός), πατέρας του είναι ο βασιλιάς της Θήβας, Λάιος . Ο Λάιος είχε καταφύγει στον Πέλοπα στην Πελοπόννησο για προστασία, αφού είχαν δολοφονηθεί οι γονείς του. Όμως ο Πέλοπας αργότερα τον καταράστηκε, επειδή ο Λάιος έφυγε και πήρε μαζί του τον Χρύσιππο. Στη Θήβα όπου και έγινε βασιλιάς, παντρεύτηκε την Ιοκάστη. Το μαντείο των Δελφών είχε δώσει χρησμό στον Λάιο να μην κάνει παιδιά, γιατί θα σκότωνε τον ίδιο. Εκείνος όμως έκανε ένα γιο, τον Οιδίποδα, τον οποίο παρέδωσε σε έναν βοσκό να το παρατήσει στον Κιθαιρώνα, αφού του τρύπησε τους αστραγάλους με περόνες. Το μωρό βρήκαν αγελαδάρηδες μιας βασιλικής οικογένειας, τον οποίο μεγάλωσαν σαν δικό τους. Όταν ενηλικιώθηκε ο Οιδίποδας, πήγε στο μαντείο των Δελφών και του είπε να μη γυρίσει στην πατρίδα του γιατί θα σκοτώσει τον πατέρα του και θα παντρευτεί τη μητέρα του. Ο Λάιος στη διάρκεια της θητείας του βρήκε μεγάλη συμφορά τη Θήβα, καθώς η Ήρα έστειλε τη σφίγγα, η οποία έλεγε ένα αίνιγμα στους περαστικούς και όποιος δεν το έβρισκε, τον σκότωνε. Έτυχε να περάσει ο Οιδίποδας και η σφίγγα τον σταμάτησε ρωτώντας τον το αίνιγμα. Εκείνος είπε ο άνθρωπος

και η σφίγγα τον άφησε ελεύθερο. Καθώς επέστρεφε όμως έπεσε σε μια ενέδρα και χωρίς να το ξέρει, σκότωσε το Λάιο, τον πατέρα του. Αργότερα επέστρεψε στη Θήβα όπου και πάλι χωρίς να το γνωρίζει, παντρεύτηκε την Ιοκάστη τη μητέρα του (Σοφοκλής). Μαζί της έκανε τέσσερα παιδιά που ουσιαστικά ήταν και αδέρφια του. Μετά από χρόνια πάλι ξέσπασε επιδημία στη Θήβα και ο Οιδίποδας πήγε στο Μαντείο των Δελφών να μάθει πως θα σταματήσει το κακό. Το μαντείο ξεκάθαρα του είπε πρέπει να τιμωρηθεί ο δολοφόνος του Λαίου. Εδώ αξίζει να αναφέρουμε ότι ο μάντης Τειρεσίας αποκάλυψε στον Οιδίποδα το χρησμό και εκείνος αντιμετώπισε τον τυφλό μάντη περιφρονητικά και εχθρικά. Μέσα από έρευνες ο άμοιρος Οιδίποδας οδηγήθηκε στη μοιραία αποκάλυψη. Μη αντέχοντας όλο αυτό το κακό ο ίδιος αυτοτυφλώθηκε και η Ιοκάστη κρεμάστηκε. Η μοίρα έπαιξε σκληρό παιχνίδι στους Λαβδακίδες, οι οποίοι πλήρωσαν με τον χειρότερο τρόπο. Το ανάθεμα συνεχίστηκε και στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας. Η αντίληψη που εγκαθίστατο στις συνειδήσεις των ανθρώπων της εποχής και συνεχίζει ως τις μέρες μας, είναι ότι οι αμαρτίες γονέων παιδεύουσι τέκνα. Η ποιότητα ζωής και ευτυχίας ενός ανθρώπου εξαρτιόταν από τις πράξεις και το παρελθόν του γονέα. Μία κληρονομική προπατορική μοίρα. Το πεπρωμένο είχε θρησκευτικές διαστάσεις. Σαν εγγεγραμμένο DNA περνούσε στις φλέβες των κυττάρων και καθόριζε το μέλλον των ανθρώπων. Και δεν μπορούσε να αντιστρέψει κάποιος τη μοίρα του, ήταν προδιαγεγραμμένη να ζήσει την κατάρα και να μεταβιβαστεί από γενιά σε γενιά. Ακριβώς το ίδιο συνέβαινε και στα άτομα που γεννιόντουσαν με κουσούρι ή αναπηρία. Σημάδι -οιωνός των θεών. Κάποιο αμάρτημα, κάποιο σφάλμα των γονέων, καθόρισε την ειμαρμένη του χλωού παιδιού. Ενδιαφέρον παρουσιάζει κατά πόσο η αντίληψη αυτή έχει εδραιωθεί στις μέρες μας, έχει περάσει στο συλλογικό ασυνείδητο, πιστεύουμε ακόμη δηλαδή ότι οι αναπηρίες και οι μειονεξίες προέρχονται από το θεό ως "κτίσις" για κάποιο προπατορικό αμάρτημα ή οφείλονται σε γενετικές καθαρά βλάβες. Η έννοια του θείου θα πάρει άλλες διαστάσεις στο μέλλον, τις οποίες θα αναλύσουμε παρακάτω.

Αναφορά έχουμε και στις εκκλησιάζουσες του Αριστοφάνη που παρουσιάζει τον τυφλό Νεοκλείδη, όταν θέλησε να αγορεύσει στους συμπολίτες του, εκείνοι τον χλεύασαν και τον περιγέλασαν με υποτιμητικό τρόπο. Ο ίδιος μετά από καιρό πήγε στον Ασκληπιό για να θεραπεύσει τα μάτια του και εκείνος τον περιόδευσε και του έβαλε έναν επίδεσμο στο μάτι για να προστατεύσει τους πολίτες από την ομιλία του.

Ο Λουκιανός, μας δίνει χαρακτηριστικό παράδειγμα τον Σατυρίωνα, τον οποίο απασχολούσαν εργασιακά ως μουσικοί, χορευτές ή κλόουν για τη διασκέδαση του κόσμου (Λουκιανός).

1.5 Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία

Η Ρώμη κινούνταν φιλοσοφικά στο θέμα των ατόμων με αναπηρίες όπως και η Αθήνα. Υιοθετούσαν και εκείνοι το θεσμό της βρεφοκτονίας και μάλιστα όσων βρεφών ήταν ακόμη και λίγο αδύναμα. Οι μητέρες καχεκτικών παιδιών που κατάφερναν να επιβιώσουν, τα έβαζαν στην αγκαλιά του αγάλματος της Κυβέλης για να τα προστατέψει (Κυβέλη, χ.χ.). Ο Ρωμαίος σπουδαίος Σενέκας έλεγε ότι αρμόδιος για να αποφασίσει για τη μοίρα του μωρού, αν θα ζήσει ή αν θα πεθάνει, ήταν ο πατέρας (Reble, 1975). Αυτές οι ενέργειες κινούνταν σύμφωνα με το Ρωμαϊκό δίκαιο. Γενικότερα, η στάση των Ρωμαίων απέναντι στα παιδιά με αναπηρία κρίνεται αρνητική, καθώς οι γονείς τους είτε τα εγκατέλειπαν είτε τα έριχναν στον Τίβερη ποταμό (Μωραΐτης, 1953). Πολλοί επιφανείς Ρωμαίοι αγόραζαν άτομα με νοητική αναπηρία για τη διασκέδασή τους, καθώς το *forum moriorum* θεωρείτο μια ειδική αγορά για «μωρούς». Σταδιακά, η επίδραση του ελληνικού πνεύματος στην καθημερινότητα των Ρωμαίων οδήγησε σε μια θετικότερη συμπεριφορά απέναντι στα άτομα με νοητική αναπηρία, όπου ο Ρωμαίος φιλόσοφος Σενέκας συνηγορούσε ρητά υπέρ της περίθαλψής τους (Reble, 1975).

Στη Ρωμαϊκή κοινωνία επίσης, οι ιερείς δεν επέτρεπαν τη συμμετοχή σε θρησκευτικές τελετές όταν υπήρχαν σώματα με αναπηρία ή μόλυνση, γιατί θεωρούσαν ότι το σώμα έπρεπε να είναι καθαρό και αψεγάδιαστο. «Το γεγονός ότι τους ανθρώπους με νοητική αναπηρία τους έδιωχναν από τους ναούς έδειχνε ότι τους θεωρούσαν προϊόν τής οργής των θεών» (Heiberg, 1927).

Να αναφέρουμε έναν Ρωμαίο αυτοκράτορα που γεννήθηκε εκτός Ιταλίας και έπειτα από παιδική ασθένεια κατέστη αναπηρία στο ένα πόδι και μερική κώφωση, τον Κλαύδιο. Τον είχαν αποκλείσει από την εξουσία καθώς τον θεωρούσαν ανόητο και ακατάλληλο. Όμως τον θεωρούσαν και ακίνδυνο. Κατόρθωσε να μείνει ο μόνος διάδοχος ζωντανός κατά την περίοδο της βασιλείας του Τιβέριου και του Καλιγούλα, επειδή κανείς δεν τον θεωρούσε επικίνδυνο. Όταν εξοντώθηκαν όλοι στην οικογένειά τους, έπειτα από

αλληλοεξοντώσεις και σκάνδαλα, ήταν ο μόνος που επέζησε και η Πραιτοριανή φρουρά τον κήρυξε αυτοκράτορα μετά το θάνατο του Καλιγούλα. Η αναπηρία του ήταν και το όπλο για να μείνει ζωντανός (Εγώ ο Κλαύδιος, 2005).

1.6 Μεσαίωνας

Η πιο μελανή εποχή στην ιστορία της ανθρωπότητας ίσως να είναι και η περίοδος του Μεσαίωνα. Η έννοια του θείου λαμβάνει τις πιο σκοτεινές και διαστροφικές διαστάσεις και ο άνθρωπος αντιμετωπίζεται ως πειθήνιο όργανο που καθοδηγείται από τον τρόπο και την προκατάληψη. Η διαφορετικότητα θεωρείται απόρροια σατανικών δυνάμεων και η Ιερά Εξέταση, ως τιμωρός προερχόμενος από τις βουλές του θεού, τιμωρεί και καταδικάζει αφειδώλευτα. Η ανθρώπινη αδυναμία δαιμονοποιείται. Η ψυχική ασθένεια εκλαμβάνεται ως σατανική κατάληψη και οι καταληψίες έπρεπε να οδηγηθούν στην πυρά. Άνθρωποι με χαρίσματα, με αναπηρίες, ψυχικές ασθένειες, μάγισσες, οδηγήθηκαν κατά χιλιάδες στην πυρά. Ο Λούθηρος Μαρτίνος, μοναχός και θεολόγος, ο οποίος αντιτάχθηκε στο διάταγμα του πάπα σκίζοντάς το, καθώς θεωρούσε την καθολική εκκλησία αιρετική, υποστήριξε πως τα παιδιά με νοητική στέρηση θα έπρεπε να θανατώνονται γιατί δεν έχουν ψυχή. Ο θεός δεν προνόησε για αυτά τα πλάσματα, επομένως είναι κατασκευάσματα άλλου δημιουργού (Anstoz, 25 π.χ.). Τέλος στη σκοτεινή εποχή του Μεσαίωνα θα βάλει έναν αιώνα αργότερα η Γαλλική Επανάσταση.

1.7 Ελληνιστικά χρόνια

Η ελληνιστική περίοδος, η οποία διήρκεσε από τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου το 323 π.Χ. μέχρι την ίδρυση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας το 31 Π.Χ., ήταν μια εποχή σημαντικής πολιτιστικής και κοινωνικής αλλαγής στον αρχαίο ελληνικό κόσμο. Αν και υπάρχουν περιορισμένες πληροφορίες σχετικά με τις εμπειρίες των ατόμων με ειδικές ανάγκες κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, υπάρχουν μερικές αναφορές που παρέχουν κάποια εικόνα (Shipley, 2018).

Μια αξιοσημείωτη αναφορά προέρχεται από το έργο του Έλληνα γιατρού Ιπποκράτη, ο οποίος έζησε τον πέμπτο αιώνα π.Χ., αλλά τα γραπτά του είχαν επιρροή σε όλη την ελληνιστική περίοδο. Στην πραγματεία του «Περί της Ιερής Ασθένειας», ο

Ιπποκράτης περιγράφει έναν νεαρό άνδρα που παρουσίασε επιληπτικές κρίσεις, οι οποίες πιστεύεται ότι προκλήθηκαν από θεική παρέμβαση. Ενώ η κατάσταση του άνδρα δεν έγινε πλήρως κατανοητή ή αντιμετωπισμένη, ο Ιπποκράτης υποστήριξε ότι ήταν ένα φυσικό και όχι υπερφυσικό φαινόμενο και ότι μπορούσε να μελετηθεί και να αντιμετωπιστεί επιστημονικά (Ehrenberg, 1969).

Άλλες αναφορές σε άτομα με ειδικές ανάγκες της ελληνιστικής περιόδου είναι πιο σπάνιες, αλλά ορισμένα έργα τέχνης και λογοτεχνία της εποχής απεικονίζουν άτομα με σωματικές αναπηρίες, όπως τύφλωση ή χλωότητα, με συμπόνια. Για παράδειγμα, στο έργο «Οιδίπους Ρεξ» του Έλληνα θεατρικού συγγραφέα Σοφοκλή, ο χαρακτήρας του τίτλου είναι τυφλός αλλά απεικονίζεται ως μια σοφή και τραγική φιγούρα (Jones, 1999). Στην ελληνιστική περίοδο (350 π.Χ.- 146 π.Χ.) ο Θεόφραστος, μαθητής του Αριστοτέλη, αναλαμβάνει τη διαπαιδαγώγηση αγοριών που φαίνεται να παρουσιάζουν νοητική αναπηρία. Συνολικά, ενώ υπάρχουν περιορισμένες πληροφορίες για τις εμπειρίες των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην ελληνιστική περίοδο, είναι σαφές ότι οι στάσεις απέναντι στην αναπηρία διέφεραν ευρέως και διαμορφώθηκαν από πολιτιστικές, θρησκευτικές και επιστημονικές πεποιθήσεις της εποχής.

1.8 Βυζάντιο

Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία, όπως και οι περισσότερες κοινωνίες σε όλη την ιστορία, είχαν ποικίλες στάσεις απέναντι στα άτομα με αναπηρία ανάλογα με το πλαίσιο και τη χρονική περίοδο. Γενικά, τα άτομα με αναπηρία συχνά περιθωριοποιούνταν και αντιμετώπιζαν διακρίσεις στη βυζαντινή κοινωνία. Ωστόσο, υπήρξαν επίσης περιπτώσεις υποστήριξης και φροντίδας για άτομα με αναπηρία, ιδιαίτερα εντός θρησκευτικών ιδρυμάτων. Στην πρώιμη βυζαντινή περίοδο, τα άτομα με αναπηρίες συχνά στιγματίζονταν και θεωρούνταν ακάθαρτα ή καταραμένα από τον Θεό. Η όποια πνευματική και σωματική απόκλιση από το «κανονικό» θεωρείτο ως ιδιοτροπία των θεών και των δαιμόνων, οπότε τα άτομα με νοητική αναπηρία έπρεπε να υποβληθούν σε κάποιο είδος εξορκισμού (Κάκουρος & Μανιαδάκη, 2002). Μερικές φορές τους εγκατέλειπαν οι οικογένειές τους και τους άφηναν να τα βγάλουν πέρα ή τους αναγκάζανε να ζητιανεύουν ελεημοσύνη στους δρόμους (Παπανικολάου, 2009). Η αναπηρία θεωρούνταν ή τιμωρία από τον Θεό ή ένδειξη ηθικής

ακαθαρσίας. Τα άτομα με αναπηρία συχνά εξοστρακίζονταν και αποκλείονταν από την κυρίαρχη κοινωνία. Συχνά θεωρούνταν ζητιάνοι ή παρίες. Κάποιοι μάλιστα αναγκάστηκαν να ζήσουν σε ειδικές αποικίες ή στρατόπεδα έξω από τις πόλεις. Ωστόσο, καθώς ο Χριστιανισμός έγινε πιο διαδεδομένος στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, δόθηκε μια αυξανόμενη έμφαση στη φροντίδα των ασθενών και των ευάλωτων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία. Οι χριστιανικές διδασκαλίες τόνιζαν την αξία κάθε ατόμου ως δημιουργήμα του Θεού, ανεξάρτητα από σωματικές ή διανοητικές ικανότητες. Ως αποτέλεσμα, οι μοναστικές κοινότητες άρχισαν να προσλαμβάνουν και να φροντίζουν άτομα με αναπηρία, παρέχοντάς τους τροφή, στέγη και ιατρική περίθαλψη και ορισμένες εκκλησίες ίδρυσαν νοσοκομεία ειδικά για άτομα με αναπηρία. Κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο, ο αυτοκράτορας και το κράτος ασχολήθηκαν περισσότερο με τη φροντίδα των ατόμων με αναπηρία. Ο αυτοκράτορας Βασίλειος Β', για παράδειγμα, δημιούργησε ένα σύστημα κρατικών νοσοκομείων για άτομα με αναπηρία στην Κωνσταντινούπολη (Δ. Κωνσταντέλιος, 1983). Επιπλέον, ορισμένα άτομα με αναπηρία απασχολούνταν ως ευνούχοι της αυλής, οι οποίοι εκτελούσαν ποικίλα καθήκοντα στο αυτοκρατορικό παλάτι. Παρά τις εξελίξεις αυτές, τα άτομα με αναπηρία συνέχισαν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις και περιθωριοποίηση στη βυζαντινή κοινωνία. Συχνά αποκλείονταν από θρησκευτικές και κοινωνικές εκδηλώσεις και μερικές φορές θεωρούνταν αντικείμενα χλευασμού ή οίκτου. Ωστόσο, η παρουσία νοσοκομείων που χρηματοδοτούνται από το κράτος και η απασχόληση ατόμων με αναπηρία σε σημαντικούς ρόλους δείχνει ότι η βυζαντινή κοινωνία δεν ήταν ομοιόμορφα αρνητική απέναντι στα άτομα με αναπηρία και ότι τους δόθηκε κάποια υποστήριξη και αναγνώριση. Συνολικά, η Βυζαντινή Αυτοκρατορία είχε μια πολύπλοκη σχέση με την αναπηρία, με αρνητική και θετική στάση απέναντι στα άτομα με αναπηρία ανάλογα με τη χρονική περίοδο και το πλαίσιο (Παπανικολάου, Αναπηρία στην Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία: Η Βυζαντινή Περίπτωση, 2011). Θετική εξέλιξη στην πορεία της ιστορίας των ατόμων με αναπηρίες είναι ότι ο Χριστιανισμός που εξελίσσεται με ταχύτατους ρυθμούς, αρχίζει να αντιμετωπίζει με μία θετική στάση τα άτομα αυτά, αν και υποστηρίζει ότι προέρχονται από αμαρτίες γονέων και ο θεός δρα τιμωρητικά. Ενσωματώνει όμως καθ' εικόνα και καθ' ομοίωση στην έννοια του θεού τα άτομα με αναπηρίες. Τα άτομα με προβλήματα όρασης αποκτούν θρησκευτική φωνή και προσβασιμότητα στους κόλπους της εκκλησίας (Σιούτης,

2008). Οι άνθρωποι εξακολουθούν να πιστεύουν και να διαιωνίζουν την αντίληψη ότι αμαρτίες γονέων παιδεύουσι τέκνα .

1.9 Αναγέννηση

Πρόκειται για μία κομβική περίοδο η περίοδος της Αναγέννησης γιατί οι άνθρωποι προσπαθούν να αποτινάξουν το σκοταδισμό του παρελθόντος, της άγνοιας, του φόβου, των προκαταλήψεων και να ενσωματώσουν μία φιλοσοφία ενσυνείδητης κοινωνικής και πολιτισμικής με την πρόσμειξη πολλών ετερόκλητων πολιτισμικών και ιστορικών στοιχείων για την εξέλιξη της ανθρωπότητας. Γίνεται τεράστια προσπάθεια να αναγνωριστεί ο άνθρωπος ως συγγενής με το θεό. Να αναγνωριστούν αξίες, πνευματικές και ηθικές και να αποκτήσει ο άνθρωπος μία περίοπτη θέση δίπλα στο θεό. Το ποίημα του Άγγελου Σιλέσιου εκφράζει χαρακτηριστικά το πνεύμα της εποχής.

*“Είμαι τόσο μεγάλος όσο ο θεός
Και αυτός είναι μικρός σαν κι εμένα,
Αυτός δεν μπορεί να είναι υπεράνω εμού,
Ούτε εγώ κάτω από αυτόν.”*

Κατά τη διάρκεια της Αναγέννησης, τα άτομα με αναπηρίες θεωρούνταν συχνά κατώτερα και τυγχάνουν κακής μεταχείρισης. Η στάση που επικρατούσε εκείνη την εποχή ήταν ότι τα άτομα με αναπηρία είτε ήταν καταραμένα από τον Θεό είτε κυριευμένα από δαίμονες. Ως αποτέλεσμα, συχνά αποφεύγονταν από την κοινωνία και υποβιβάζονταν στο περιθώριο της κοινωνίας. Συνεχίζουμε να παρατηρούμε την αντιμετώπιση των ατόμων με διαφορετικότητα σχεδόν με τον ίδιο τρόπο. Τα βήματα πάνω στο θέμα της αποδοχής της διαφορετικότητας είναι εξαιρετικά αργά και σαρωτικά. Τα άτομα με σωματικές αναπηρίες, όπως η τύφλωση ή η κώφωση, θεωρούνταν συχνά ανίκανα να συμμετέχουν στην κοινωνία και ως εκ τούτου αποκλείονταν από την κοινωνική και οικονομική ζωή. Συχνά αναγκάζονταν να ζητιανεύουν για τα προς το ζην ή να βασίζονται στη φιλανθρωπία άλλων (Garland-Thomson, 2011). Οι νοητικές αναπηρίες συχνά στιγματίστηκαν ακόμη περισσότερο κατά την Αναγέννηση. Τα άτομα με νοητικές αναπηρίες θεωρούνταν συχνά επικίνδυνα ή απρόβλεπτα και συχνά περιορίζονταν σε άσυλα ή φυλακές. Σε ορισμένες περιπτώσεις, υποβλήθηκαν ακόμη και σε σκληρές και απάνθρωπες μεταχειρίσεις, όπως

τρύπημα (άνοιγμα τρύπας στο κρανίο για να απελευθερωθούν τα κακά πνεύματα) ή εξορκισμοί (Schweik, 2011). Παρά αυτή τη σκληρή μεταχείριση, υπήρξαν ορισμένοι αναγεννησιακοί στοχαστές που υποστήριξαν για πιο ανθρώπινη μεταχείριση των ατόμων με αναπηρία. Για παράδειγμα, ο γιατρός και φιλόσοφος Παράκελσος υποστήριξε ότι τα άτομα με νοητικές αναπηρίες πρέπει να αντιμετωπίζονται με συμπόνια και να τους δίνεται η ευκαιρία να εργαστούν και να συνεισφέρουν στην κοινωνία. Ωστόσο, αυτές οι απόψεις δεν ήταν ευρέως αποδεκτές εκείνη την εποχή και θα χρειαζούν πολλοί ακόμη αιώνες πριν αρχίσει να αλλάζει η στάση απέναντι στα άτομα με αναπηρία. Κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι είναι ανεπηρέαστος από το πνεύμα της εποχής του. Ανεξάρτητα από τις συνειδητές πεποιθήσεις μας, είμαστε όλοι ανεξαιρέτως, υποκείμενοι στο πνεύμα που διαποτίζει το πλήθος των ανθρώπων την συγκεκριμένη εποχή. Η ελευθερία καθενός εκτείνεται μόνο μέχρι εκεί που φτάνει η συνείδησή του. Από εκεί και πέρα, ενδίδει ασυνείδητα σε επιρροές του περιβάλλοντος. Αν και δεν μπορεί να είναι ξεκάθαρη η σχέση που έχουν αυτές οι επιδράσεις με τις βαθύτερες αιτίες των λόγων και των πράξεων μας, ωστόσο υπάρχουν (Young).

1.10 Διαφωτισμός

Η περίοδος του Διαφωτισμού, γνωστή και ως Εποχή του Λόγου, ήταν ένα πολιτιστικό και πνευματικό κίνημα που σάρωσε την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική από τα τέλη του 17ου έως τον 18ο αιώνα. Ήταν μια εποχή μεγάλης φιλοσοφικής και επιστημονικής προόδου, καθώς και κοινωνικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η ιδέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότητας όλων των ανθρώπων απέκτησε έλξη, οδηγώντας σε σημαντικές αλλαγές στον τρόπο δομής της κοινωνίας. Ωστόσο, τα δικαιώματα και η ισότητα των ατόμων με αναπηρία αγνοήθηκαν σε μεγάλο βαθμό κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Μόλις τον 19ο αιώνα εμφανίστηκε το πρώτο κίνημα για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (Linton, 1998). Ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους τα άτομα με αναπηρίες αγνοήθηκαν σε μεγάλο βαθμό κατά τη διάρκεια του Διαφωτισμού ήταν λόγω της επικρατούσας πεποίθησης ότι οι αναπηρίες ήταν αποτέλεσμα θεϊκής τιμωρίας ή ηθικών αστοχιών. Αυτή η πεποίθηση είχε τις ρίζες της στις θρησκευτικές διδασκαλίες και θεωρούσε ότι τα άτομα με αναπηρίες ήταν κατώτερα και επομένως δεν δικαιούνταν τα ίδια δικαιώματα και προνόμια με τα ικανά άτομα.

Παρατηρούμε για ακόμη μία φορά το μοτίβο της θεϊκής προέλευσης των αναπηριών ως προέκταση ηθικών παραπτωμάτων. Ένας άλλος λόγος για τον οποίο τα άτομα με αναπηρία αγνοήθηκαν σε μεγάλο βαθμό κατά τη διάρκεια του Διαφωτισμού ήταν λόγω της περιορισμένης κατανόησης της αναπηρίας εκείνη την εποχή. Η ιατρική γνώση βρισκόταν ακόμη σε αρχικό στάδιο, και υπήρχε ελάχιστη κατανόηση των αιτιών και της φύσης των αναπηριών. Τα άτομα με αναπηρίες θεωρούνταν συχνά ως αντικείμενα περιέργειας, παρά ως συνάνθρωποι με τις δικές τους μοναδικές προοπτικές και εμπειρίες. Παρά τα εμπόδια αυτά, υπήρξαν μερικά αξιόλογα άτομα κατά τη διάρκεια του Διαφωτισμού που αναγνώρισαν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (Dorries, 2010). Ένα τέτοιο άτομο ήταν ο Denis Diderot, ένας Γάλλος φιλόσοφος και συγγραφέας που είναι περισσότερο γνωστός για τον ρόλο του στην επιμέλεια της Εγκυκλοπαίδειας, μιας ολοκληρωμένης εγκυκλοπαίδειας που είχε στόχο να συνοψίσει όλη τη γνώση της εποχής. Ο Ντιντερό ήταν υπέρμαχος της εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρία και πίστευε ότι έπρεπε να συμπεριληφθούν στην κοινωνία ως ίσοι. Επέκρινε επίσης την επικρατούσα πεποίθηση ότι τα άτομα με αναπηρία είναι κατώτερα και υποστήριξε ότι οι αναπηρίες τους δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως δικαιολογία για διακρίσεις (Goodley, 2011). Μια άλλη αξιοσημείωτη προσωπικότητα κατά τη διάρκεια του Διαφωτισμού που αναγνώρισε τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία ήταν ο Jean-Jacques Rousseau, ένας Ελβετός φιλόσοφος και συγγραφέας που είναι περισσότερο γνωστός για τις ιδέες του σχετικά με τη δημοκρατία και τη θεωρία των κοινωνικών συμβολαίων. Ο Rousseau πίστευε ότι τα άτομα με αναπηρία δικαιούνται τα ίδια δικαιώματα και ελευθερίες με όλους τους άλλους και επέκρινε την ιδέα ότι πρέπει να αποκλειστούν από την κοινωνία. Υποστήριξε επίσης ότι η κοινωνία πρέπει να λάβει μέτρα για να φιλοξενήσει άτομα με αναπηρία, όπως να τους παρέχει προγράμματα ειδικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Παρά τις πρώτες αυτές προσπάθειες αναγνώρισης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, μόλις τον 19ο αιώνα εμφανίστηκε το πρώτο κίνημα για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Αυτό το κίνημα υποκινήθηκε εν μέρει από την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και ιατρικών θεραπειών που επέτρεψαν στα άτομα με αναπηρία να ζουν πιο ανεξάρτητα και να συμμετέχουν πληρέστερα στην κοινωνία (Thomas, 2007). Μία από τις βασικές προσωπικότητες στο πρώιμο κίνημα για τα δικαιώματα της αναπηρίας ήταν ο Louis Braille, ένας Γάλλος εφευρέτης που ανέπτυξε το σύστημα ανάγνωσης και γραφής Braille για άτομα με προβλήματα όρασης. Η εφεύρεση του Braille έφερε επανάσταση στον τρόπο με τον

οποίο τα άτομα με προβλήματα όρασης μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε γραπτές πληροφορίες και άνοιξε νέες ευκαιρίες για εκπαίδευση και απασχόληση. Ένα άλλο βασικό πρόσωπο στο πρώιμο κίνημα για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία ήταν η Helen Keller, μια Αμερικανίδα συγγραφέας και πολιτική ακτιβίστρια που ήταν κωφάλαλη. Η Keller έγινε εξέχων υποστηρικτής των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και εργάστηκε ακούραστα για την προώθηση της εκπαίδευσης και των ευκαιριών απασχόλησης για τα άτομα με αναπηρία (Keller, 1903). Παρατηρείται για πρώτη φορά έντονη κινητικότητα στο επίπεδο της φιλοσοφίας από εξέχουσες προσωπικότητες για το θέμα των ατόμων με αναπηρίες. Το μικρό βήμα προς την καλύτερευση της ποιότητας ζωής των ατόμων με αναπηρίες προέρχεται από τον τομέα της φιλοσοφίας ενώ στον τομέα της θρησκευτικής φιλοσοφίας παρατηρείται στασιμότητα και ακαμψία. Η εκκλησία εξακολουθεί να θεωρεί την αναπηρία ως θεόσταλη με τιμωρητικές διαθέσεις απέναντι στον πάσχοντα αλλά και τους οικείους του.

1.11 (19 ος αιώνας)

Ο 19ος αιώνας ήταν μια περίοδος σημαντικών αλλαγών και εξελίξεων σε πολλούς τομείς της ανθρώπινης ιστορίας. Το ίδιο μπορεί να ειπωθεί για τη θεραπεία και την κατανόηση των αναπηριών κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Πριν από τον 19ο αιώνα, τα άτομα με αναπηρίες θεωρούνταν συχνά ως βάρη για την κοινωνία και ήταν κρυμμένα μακριά από την κοινή θέα. Αυτό οφειλόταν εν μέρει στην επικρατούσα πεποίθηση ότι οι αναπηρίες ήταν αποτέλεσμα αμαρτίας, τιμωρίας ή θεϊκής παρέμβασης. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, υπήρξε μια αυξανόμενη συνείδηση ότι τα άτομα με αναπηρίες δεν ήταν υπεύθυνα για την κατάστασή τους και ότι πρέπει να αντιμετωπίζονται με συμπόνια και σεβασμό. Ο 19ος αιώνας επέφερε μια αλλαγή στη στάση απέναντι στις αναπηρίες και είδε την εμφάνιση νέων ιδεών και θεσμών που σχεδιάστηκαν για να βοηθήσουν τα άτομα με αναπηρίες. Μία από τις πιο σημαντικές αλλαγές στη στάση απέναντι στις αναπηρίες κατά τον 19ο αιώνα ήταν η εμφάνιση της ιδέας ότι τα άτομα με αναπηρία πρέπει να αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια και σεβασμό (Oliver, 1996). Αυτό αντικατοπτρίστηκε στην εμφάνιση νέας γλώσσας και ορολογίας που προσπαθούσε να περιγράψει τις αναπηρίες με πιο θετικό και σεβασμό. Για παράδειγμα, ο όρος «ηλίθιος» αντικαταστάθηκε με «άτομο με διανοητική αναπηρία» και ο όρος «σακάτης» αντικαταστάθηκε με «άτομο

με κινητικά προβλήματα» (Longmore, 1999). Αυτή η αλλαγή στη γλώσσα αντικατόπτριζε μια αυξανόμενη αναγνώριση ότι τα άτομα με αναπηρία δεν προσδιορίζονταν από τις αναπηρίες τους, αλλά μάλλον ήταν άτομα που άξιζαν να τους φέρονται με σεβασμό και αξιοπρέπεια. Μια άλλη σημαντική αλλαγή στη στάση απέναντι στις αναπηρίες κατά τον 19ο αιώνα ήταν η εμφάνιση της ιδέας ότι τα άτομα με αναπηρίες πρέπει να ενσωματωθούν στην κοινωνία (Harriet, 1990). Αυτό αντικατοπτρίστηκε στην εμφάνιση νέων θεσμών και οργανισμών που σχεδιάστηκαν για να βοηθήσουν τα άτομα με αναπηρία να ζήσουν πιο ανεξάρτητη ζωή. Για παράδειγμα, ιδρύματα όπως άσυλα και νοσοκομεία για άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας και σχολεία για άτομα με προβλήματα όρασης και ακοής ιδρύθηκαν σε πολλά μέρη του κόσμου. Αυτά τα ιδρύματα σχεδιάστηκαν για να παρέχουν εξειδικευμένη φροντίδα και υποστήριξη σε άτομα με αναπηρίες και να τα βοηθούν να ενταχθούν στην κοινωνία με πιο ουσιαστικό τρόπο. Η ιατρική στάση απέναντι στις αναπηρίες υπέστη επίσης σημαντικές αλλαγές κατά τον 19ο αιώνα. Πριν από αυτό το διάστημα, οι αναπηρίες θεωρούνταν συχνά ως μη θεραπεύσιμες καταστάσεις και λίγα γινόταν για να βοηθηθούν τα άτομα με αναπηρίες πέρα από την παροχή βασικής φροντίδας. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, υπήρξε ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για την ιατρική έρευνα και την ανάπτυξη νέων θεραπειών για τις αναπηρίες (Corker, Mairian, & Shakespeare, 2002). Μία από τις πιο σημαντικές εξελίξεις στην ιατρική στάση απέναντι στις αναπηρίες κατά τον 19ο αιώνα ήταν η εμφάνιση νέων θεωριών για τα αίτια των αναπηριών. Πριν από αυτό το διάστημα, οι αναπηρίες θεωρούνταν συχνά ως αποτέλεσμα αμαρτίας, τιμωρίας ή θεϊκής παρέμβασης. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, υπήρξε μια αυξανόμενη αναγνώριση ότι οι αναπηρίες θα μπορούσαν να προκληθούν από ένα ευρύ φάσμα παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων των γενετικών, των ασθενειών και των τραυματισμών. Αυτό οδήγησε σε μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την ιατρική έρευνα και την ανάπτυξη νέων θεραπειών για αναπηρίες (Zola & Irving, 1987). Μία από τις σημαντικότερες ιατρικές εξελίξεις για τα άτομα με αναπηρίες κατά τον 19ο αιώνα ήταν η ανάπτυξη της προσθετικής. Πριν από αυτό το διάστημα, τα άτομα με κινητικά προβλήματα είχαν λίγες επιλογές πέρα από τη χρήση πατερίτσες ή αναπηρικές καρέκλες. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, υπήρξε ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη νέων προσθετικών συσκευών που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τα άτομα με κινητικά προβλήματα να περπατούν πιο εύκολα (Zola & Irving, 1987).

Κεφάλαιο 2

2.1 Χριστιανισμός και αναπηρία

Ο Χριστιανισμός, όπως και κάθε άλλη θρησκεία, έχει ποικίλες πεποιθήσεις και στάσεις απέναντι στην αναπηρία. Ωστόσο, ένα κοινό νήμα σε πολλές χριστιανικές παραδόσεις είναι η πεποίθηση ότι όλα τα ανθρώπινα όντα έχουν δημιουργηθεί κατ' εικόνα του Θεού και ως εκ τούτου, αξίζουν αξιοπρέπεια και σεβασμό ανεξάρτητα από τις σωματικές ή διανοητικές τους ικανότητες.

Στη Βίβλο, υπάρχουν πολλά παραδείγματα του Ιησού που θεραπεύει άτομα με αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένης της τύφλωσης, της κώφωσης και της παράλυσης. Αυτές οι ιστορίες καταδεικνύουν την πεποίθηση ότι ο Θεός έχει τη δύναμη να θεραπεύει και να αποκαθιστά και ότι είναι σημαντικό να φροντίζουμε εκείνους που είναι περιθωριοποιημένοι και ευάλωτοι (Hull & John M, 2012).

Σε ορισμένες χριστιανικές κοινότητες, η αναπηρία αντιμετωπίζεται ως πνευματική δοκιμασία ή ευκαιρία για ανάπτυξη, ενώ σε άλλες, ως αντανάκλαση της αμαρτίας ή ως τιμωρία. Ωστόσο, πολλοί Χριστιανοί σήμερα απορρίπτουν αυτές τις αρνητικές συμπεριφορές και εργάζονται για τη δημιουργία κοινοτήτων χωρίς αποκλεισμούς που αναγνωρίζουν και γιορτάζουν τη διαφορετικότητα όλων των ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με αναπηρίες (Swinton, 2004).

Τα τελευταία χρόνια, υπάρχει μια αυξανόμενη κίνηση προς τη θεολογία της αναπηρίας, η οποία επιδιώκει να διερευνήσει τις τομές αναπηρίας και πίστης. Οι θεολόγοι με αναπηρία αμφισβητούν τις ικανές υποθέσεις εντός των χριστιανικών κοινοτήτων και υποστηρίζουν την πλήρη ένταξη και συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία σε όλες τις πτυχές της εκκλησιαστικής ζωής (Vanier, 2008).

Συνολικά, ενώ μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές πεποιθήσεις και στάσεις απέναντι στην αναπηρία εντός του Χριστιανισμού, υπάρχει μεγάλη έμφαση στην αξία και την αξία όλων των ανθρώπινων όντων, ανεξάρτητα από τις ικανότητες ή τους περιορισμούς τους. Ο χριστιανισμός φαίνεται να κηρύττει μηνύματα αγάπης και αποδοχής για όλους τους ανθρώπους ανεξαιρέτως. Σκοπός είναι η παροχή φροντίδας σε όλους τους καταπονημένους, παρηγοριά και ανακούφιση σε όποιον ζει μαρτυρικά. Δρα κατά κόρον συλλογικά, δίνοντας προτεραιότητα στην αγάπη και τη μακαριότητα.

2.2 Αρχαία Ελληνική θρησκεία και αναπηρία

Στην αρχαία ελληνική θρησκεία, οι αναπηρίες θεωρούνταν ως εκδήλωση θεϊκής δυσαρέσκειας ή τιμωρίας, παρά ως φυσική παραλλαγή της ανθρώπινης ικανότητας. Ως αποτέλεσμα, τα άτομα με αναπηρία συχνά περιθωριοποιούνταν, αποκλείονταν από σημαντικές κοινωνικές και θρησκευτικές δραστηριότητες και μερικές φορές θεωρούνταν ακόμη και καταραμένα ή κατεχόμενα από κακά πνεύματα. Τα άτομα με αναπηρίες θεωρούνταν ότι είχαν καταραστεί από τους θεούς και η κατάστασή τους θεωρήθηκε ως αποτέλεσμα ηθικής αποτυχίας ή αδικήματος είτε στην προηγούμενη ζωή τους είτε στους προγόνους τους. Για παράδειγμα, το Μαντείο των Δελφών, ένα από τα πιο διάσημα μαντεία στην αρχαία Ελλάδα, είχε αυστηρό κανόνα κατά της εισόδου ατόμων με αναπηρία στο ναό. Ομοίως, τα άτομα με αναπηρία δεν επιτρέπóταν να συμμετάσχουν σε μερικές από τις σημαντικότερες θρησκευτικές γιορτές όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες ή τα Ελευσίνια Μυστήρια (Garland R. , 2008).

Για παράδειγμα, σε ορισμένα μέρη της αρχαίας Ελλάδας, τα άτομα με αναπηρίες δεν επιτρέπóταν να συμμετέχουν σε ορισμένες θρησκευτικές τελετές ή να κατέχουν ορισμένες θέσεις εξουσίας εντός της κοινότητας. Επιπλέον, ορισμένοι μύθοι και θρύλοι απεικονίζουν χαρακτήρες με αναπηρίες ως τραγικές φιγούρες που προορίζονται να υποφέρουν και να πεθάνουν λόγω των σωματικών ή ψυχικών περιορισμών τους. Επιπλέον, τα άτομα με αναπηρίες συχνά υπόκεινται σε χλευασμό και διακρίσεις και θεωρούνταν κατώτερα από τους αρτιμελείς ομολόγους τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα άτομα με αναπηρίες θεωρούνταν κυριευμένα από κακά πνεύματα ή δαίμονες και υποβλήθηκαν σε διάφορες μορφές εξορκισμού (Kudlien, 2010).

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι δεν είχαν όλοι οι αρχαίοι Έλληνες αρνητική στάση απέναντι στα άτομα με αναπηρία. Μερικοί φιλόσοφοι, όπως ο Αριστοτέλης, πίστευαν ότι τα άτομα με αναπηρίες μπορούσαν να ζήσουν ακόμα ικανοποιητικές ζωές και να συνεισφέρουν στην κοινωνία με ουσιαστικούς τρόπους. Επιπλέον, υπήρξαν μερικές ιστορίες στις οποίες τα άτομα με αναπηρία γιορτάζονταν για τη δύναμη, τη γενναιότητα ή τα μοναδικά ταλέντα τους.

Συνολικά, η αρχαία ελληνική άποψη για τις αναπηρίες ήταν περίπλοκη και ποικίλλει ανάλογα με τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, τοποθεσία και πολιτισμικό πλαίσιο. Ωστόσο, είναι σαφές ότι τα άτομα με αναπηρίες αντιμετώπισαν σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά την κοινωνική αποδοχή και την ένταξη στην αρχαία ελληνική κοινωνία (Siebers, 2008).

2.3 Αρχαία Ελληνική φιλοσοφία και Χριστιανισμός διαφορές

Ο Χριστιανισμός και η αρχαία ελληνική θρησκεία είναι δύο διαφορετικές θρησκείες με διαφορετικές πεποιθήσεις, πρακτικές και αξίες. Ο Χριστιανισμός είναι μια μονοθεϊστική θρησκεία που προέρχεται από τις διδασκαλίες του Ιησού Χριστού, ενώ η αρχαία ελληνική θρησκεία είναι μια πολυθεϊστική θρησκεία που έχει τις ρίζες της στις δοξασίες των αρχαίων Ελλήνων. Μία από τις κύριες διαφορές μεταξύ του Χριστιανισμού και της αρχαίας ελληνικής θρησκείας είναι οι πεποιθήσεις τους για τη φύση του θείου. Στον Χριστιανισμό, υπάρχει ένας Θεός που είναι παντογνώστης, παντοδύναμος και καλοπροαίρετος. Αυτός ο Θεός είναι ο δημιουργός του σύμπαντος και είναι υπεύθυνος για τη σωτηρία της ανθρωπότητας. Ο Ιησούς Χριστός θεωρείται ο γιος του Θεού και ο σωτήρας της ανθρωπότητας. Στην αρχαία ελληνική θρησκεία, υπάρχουν πολλοί θεοί και θεές που συνδέονται με διάφορες πτυχές της ζωής, όπως ο έρωτας, ο πόλεμος, η σοφία και ο φυσικός κόσμος. Αυτοί οι θεοί και οι θεές δεν είναι παντογνώστες ή παντοδύναμες και συχνά έχουν ανθρώπινες ιδιότητες και ελαττώματα. Για παράδειγμα, ο Δίας είναι ο βασιλιάς των θεών, αλλά είναι επίσης γνωστός για την απιστία του και την τάση του να είναι οργισμένος. Μια άλλη διαφορά μεταξύ του Χριστιανισμού και της αρχαίας ελληνικής θρησκείας είναι οι πεποιθήσεις τους για τη μετά θάνατον ζωή. Στον Χριστιανισμό, υπάρχει η πίστη στον παράδεισο και την κόλαση. Ο Παράδεισος είναι τόπος αιώνιας ευτυχίας και ένωσης με τον Θεό, ενώ η κόλαση είναι ένας τόπος αιώνιας οδύνης και αποχωρισμού από τον Θεό. Στην αρχαία ελληνική θρησκεία υπάρχει η πίστη στον κάτω κόσμο, που είναι το βασίλειο των νεκρών. Ο κάτω κόσμος χωρίζεται σε διαφορετικές περιοχές, όπως το Ηλύσιο, τα Πεδία του Ασφοντέλ και τα Τάρταρα. Η μετά θάνατον ζωή στην αρχαία ελληνική θρησκεία δεν βασίζεται σε ένα σύστημα ανταμοιβών και τιμωριών όπως στον Χριστιανισμό. Ο Χριστιανισμός και η αρχαία ελληνική θρησκεία διαφέρουν επίσης ως προς τις πρακτικές τους. Στον Χριστιανισμό, υπάρχουν μυστήρια, τα οποία είναι θρησκευτικές

τελετές που πιστεύεται ότι προσφέρουν χάρη στους συμμετέχοντες. Τα μυστήρια περιλαμβάνουν το βάπτισμα, την επιβεβαίωση, τη Θεία Ευχαριστία, τη μετάνοια, το χρίσμα των ασθενών, τα ιερά τάγματα και τον γάμο. Αυτά τα μυστήρια πιστεύεται ότι είναι απαραίτητα για τη σωτηρία.

Στην αρχαία ελληνική θρησκεία υπήρχαν και θρησκευτικές τελετές, αλλά δεν ήταν μυστήρια με τη χριστιανική έννοια. Αυτές οι τελετές περιλάμβαναν θυσίες, πανηγύρια και άλλες τελετουργίες. Οι θυσίες γίνονταν στους θεούς για να ζητήσουν την εύνοιά τους ή για να τους ευχαριστήσουν για τις ευλογίες τους. Γίνονταν γιορτές για να τιμήσουν τους θεούς και να γιορτάσουν σημαντικά γεγονότα. Γίνονταν τελετουργίες για να εξαγνιστεί κανείς ή για να αναζητήσει καθοδήγηση από τους θεούς.

Ο χριστιανισμός και η αρχαία ελληνική θρησκεία έχουν επίσης διαφορετικές αξίες. Στον Χριστιανισμό, υπάρχει έμφαση στην αγάπη, τη συγχώρεση και τη συμπόνια. Αυτές οι αξίες βασίζονται στις διδασκαλίες του Ιησού Χριστού, ο οποίος τόνισε τη σημασία του να αγαπάμε τον πλησίον μας και να συγχωρούμε αυτούς που μας έχουν αδικήσει. Στον Χριστιανισμό, υπάρχει επίσης μια πίστη στην ιερότητα της ανθρώπινης ζωής και στη σημασία της φροντίδας για τους φτωχούς, τους αρρώστους και τους περιθωριοποιημένους.

Στην αρχαία ελληνική θρησκεία, υπήρχε έμφαση στην τιμή, το θάρρος και την πίστη. Αυτές οι αξίες ενσαρκώθηκαν στους ήρωες της ελληνικής μυθολογίας, όπως ο Αχιλλέας και ο Οδυσσεύς. Η τιμή κέρδιζε με τη γενναιότητα στη μάχη, την πίστη στην οικογένεια και την κοινότητα και την τήρηση των κωδίκων της φιλοξενίας και της αμοιβαιότητας. Το θάρρος επιδεικνύονταν μπροστά στον κίνδυνο και η πίστη αποδείχθηκε με πράξεις θυσίας και αφοσίωση.

Υπάρχουν και άλλες διαφορές μεταξύ του Χριστιανισμού και της αρχαίας ελληνικής θρησκείας επίσης. Ένα από αυτά είναι η στάση τους απέναντι στη λογική και την επιστήμη. Στον Χριστιανισμό, υπάρχει η πεποίθηση ότι ο λόγος και η επιστήμη μπορούν να μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε τη φύση του Θεού και του κόσμου.

2.4 20ος αιώνας

Ο 20ός αιώνας ήταν μια εποχή σημαντικών προόδων για τα άτομα με αναπηρία, αλλά σηματοδεύτηκε επίσης από σημαντικές προκλήσεις και οπισθοδρομήσεις. Στις αρχές του αιώνα, τα άτομα με αναπηρίες ήταν συχνά κρυμμένα μακριά από την κοινωνία, ιδρυματοποιήθηκαν και υποβλήθηκαν σε σκληρές μεταχειρίσεις. Πολλά άτομα με αναπηρίες υποβλήθηκαν σε αναγκαστική στείρωση, ιδρυματοποίηση και άλλες μορφές κακοποίησης και παραμέλησης. Ακόμη και σήμερα, τα άτομα με αναπηρία συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην εκπαίδευση, την απασχόληση και την πλήρη συμμετοχή στην κοινωνία. Μετά το 1900, τα άτομα με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα αντιμετώπισαν μια σειρά από προκλήσεις και εμπειρίες. Πριν από αυτό το διάστημα, η αναπηρία στιγματιζόταν σε μεγάλο βαθμό στην ελληνική κοινωνία, με πολλά άτομα να κρύβονται μακριά από την κοινή γνώμη ή να έχουν θεσμοθετηθεί (Βέττα, 2013). Ωστόσο, από τις αρχές του 20ου αιώνα, έγιναν προσπάθειες βελτίωσης της ζωής των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα. Μια σημαντική εξέλιξη ήταν η ίδρυση σχολείων ειδικής αγωγής, τα οποία σχεδιάστηκαν για να παρέχουν εκπαίδευση και υποστήριξη σε άτομα με αναπηρία. Τα σχολεία αυτά διοικούνταν αρχικά από θρησκευτικές οργανώσεις, αλλά αργότερα αποτέλεσαν ευθύνη του ελληνικού κράτους. Το πρώτο σχολείο τυφλών ιδρύθηκε στην Αθήνα το 1904 και ακολούθησαν σχολεία κωφών και παιδιών με νοητική υστέρηση. Τις δεκαετίες του 1950 και του 1960, υπήρξε μια αυξανόμενη αναγνώριση της σημασίας της παροχής υποστήριξης και υπηρεσιών για τα άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα. Το 1953, η ελληνική κυβέρνηση ψήφισε νόμο που καθόριζε σύνταξη για άτομα με αναπηρία που δεν μπορούσαν να εργαστούν. Στη δεκαετία του 1960, η κυβέρνηση άρχισε επίσης να παρέχει οικονομική στήριξη σε οικογένειες με παιδιά που είχαν αναπηρίες (Γιαννακάκη & Gonda Van Steen, 2014). Παρά τις εξελίξεις αυτές, τα άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα συνέχισαν να αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις. Πολλοί ήταν ακόμη θεσμοθετημένοι ή κρυμμένοι μακριά από την κοινωνία και υπήρχαν λίγες ευκαιρίες για απασχόληση ή κοινωνική ένταξη. Μόλις τη δεκαετία του 1980 άρχισαν να εμφανίζονται οργανώσεις για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, που υπερασπίζονται τα δικαιώματα και τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα. Σήμερα, υπάρχουν νόμοι για την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και συνεχίζονται οι προσπάθειες για τη βελτίωση της πρόσβασής τους στην εκπαίδευση, την απασχόληση και άλλες υπηρεσίες.

Κεφάλαιο 3

3.1 Αλλαγές στην ειδική αγωγή μετά το 1821

Τα άτομα με αναπηρία αποτελούν μια περιθωριοποιημένη ομάδα στην κοινωνία για αιώνες, με τα δικαιώματα και τις ανάγκες τους συχνά να παραμελούνται ή να αγνοούνται. Ωστόσο, το έτος 1821 σηματοδότησε μια καμπή στην ιστορία των δικαιωμάτων αναπηρίας, καθώς ήταν η χρονιά που ιδρύθηκε το πρώτο σχολείο για τυφλούς στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αυτό το γεγονός πυροδότησε ένα κίνημα για μεγαλύτερη αναγνώριση και υποστήριξη για τα άτομα με αναπηρίες, τα οποία συνέχισαν να αποκτούν δυναμική κατά τον 19ο και τον 20ο αιώνα. Θα εξερευνήσουμε την ιστορία των δικαιωμάτων αναπηρίας μετά το 1821, εστιάζοντας στις σημαντικές εξελίξεις, προκλήσεις και επιτυχίες που έχουν συνέβη τους δύο τελευταίους αιώνες. Ο 19ος αιώνας ήταν μια εποχή σημαντικών αλλαγών και προόδου στον τομέα των δικαιωμάτων αναπηρίας. Η ίδρυση του πρώτου σχολείου για τυφλούς στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1821 σηματοδότησε την αρχή μιας νέας εποχής κατά την οποία η εκπαίδευση και οι ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρίες ήταν όλο και περισσότερες διαθέσιμες. Αυτό το σχολείο, γνωστό ως Άσυλο Τυφλών της Νέας Αγγλίας, ιδρύθηκε από τον Δρ. John Dix Fisher, έναν γιατρό που είχε χάσει την όρασή του σε ηλικία 21 ετών. επαγγελματική κατάρτιση και δεξιότητες ζωής. Σύντομα αυτό το μοντέλο επαναλήφθηκε και σε άλλα μέρη της χώρας, οδηγώντας στην ίδρυση πολυάριθμων σχολείων για τυφλούς. Μια άλλη σημαντική εξέλιξη τον 19ο αιώνα ήταν η εμφάνιση του κινήματος για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Αυτό το κίνημα τροφοδοτήθηκε από την αυξανόμενη αναγνώριση ότι τα άτομα με αναπηρία αντιμετώπιζαν διακρίσεις και αδικίες και από την πεποίθηση ότι είχαν τα ίδια δικαιώματα και ευκαιρίες με όλους τους άλλους. Ένας από τους πρώτους ηγέτες αυτού του κινήματος ήταν ο Samuel Gridley Howe, ο οποίος ίδρυσε το Ίδρυμα Perkins για τους Τυφλούς στη Βοστώνη το 1832 (Baynton, 2016). Ο Howe ήταν ισχυρός υποστηρικτής για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και εργάστηκε ακούραστα για να βελτιώσει την πρόσβασή τους στην εκπαίδευση, απασχόληση και άλλες ευκαιρίες. Παρά αυτές τις προόδους, ωστόσο, τα άτομα με αναπηρίες συνέχισαν να αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις και εμπόδια τον 19ο αιώνα. Στα μέσα του 19ου αιώνα, εμφανίστηκε η έννοια του «ηλίθιου» ή του «ανόητου», η οποία χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει άτομα με διανοητική αναπηρία. Ο όρος «ηλίθιος» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά τον 16ο αιώνα και αναφερόταν σε

άτομο με νοητική ηλικία μικρότερη των τριών ετών. Μόλις τον 19ο αιώνα αυτός ο όρος χρησιμοποιήθηκε ευρέως για να περιγράψει άτομα με διανοητική αναπηρία. Αυτός ο όρος ήταν υποτιμητικός και ενίσχυε την ιδέα ότι τα άτομα με διανοητική αναπηρία δεν ήταν ικανά να συνεισφέρουν στην κοινωνία. Πολλοί εξακολουθούσαν να υποβιβάζονται σε ιδρύματα ή αφέθηκαν να τα βγάλουν πέρα μόνοι τους, χωρίς πρόσβαση σε εκπαίδευση ή βασική ιατρική περίθαλψη. Κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, τα άτομα με αναπηρία συχνά ιδρυματοποιούνταν σε άσυλα, όπου υφίσταντο απάνθρωπη μεταχείριση και υφίσταντο σωματική και συναισθηματική κακοποίηση. Ο κύριος στόχος αυτών των ιδρυμάτων ήταν να απομονώσουν τα άτομα με αναπηρία από την κοινωνία, παρά να τους παράσχουν την απαραίτητη φροντίδα και υποστήριξη (Kudlick, 2013). Μόλις τον 20ο αιώνα εισήχθη η έννοια της αποκατάστασης και της φροντίδας με βάση την κοινότητα, που στόχευε στην ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία ξανά στην κοινωνία. Συχνά θεωρούνταν αντικείμενα οίκτου ή φιλανθρωπίας, παρά ως ισότιμα μέλη της κοινωνίας. Επιπλέον, η άνοδος της ευγονικής στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα οδήγησε στην αναγκαστική στείρωση πολλών ατόμων με αναπηρίες, καθώς και στην προώθηση πολιτικών που στοχεύουν στην πρόληψη της γέννησης παιδιών με αναπηρίες. Ο 20ός αιώνας έφερε νέες προκλήσεις και ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρία. Ο Α' Παγκόσμιος και ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος είχαν ως αποτέλεσμα μεγάλους αριθμούς βετεράνων με αναπηρία, πολλοί από τους οποίους επέστρεψαν στην πατρίδα τους για να βρουν περιορισμένες ευκαιρίες και υποστήριξη. Ως απάντηση σε αυτή την ανάγκη, η κυβέρνηση δημιούργησε ένα σύστημα προγραμμάτων αποκατάστασης και παροχών αναπηρίας, συμπεριλαμβανομένης της Διοίκησης Βετεράνων (τώρα Τμήματος Υποθέσεων Βετεράνων) και της Διοίκησης Κοινωνικής Ασφάλισης. Αυτά τα προγράμματα παρείχαν την απαραίτητη οικονομική υποστήριξη και επαγγελματική κατάρτιση σε άτομα με αναπηρία (Trent, 1994).

3.2 Αντιμετώπιση ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Αμερική

Ιστορικά, η αρχική στάση της Αμερικής απέναντι στη νοητική υστέρηση ήταν στάση φόβου και αποκλεισμού. Κατά τις αρχές του 20ου αιώνα, τα άτομα με νοητική υστέρηση θεωρούνταν συχνά βάρος για την κοινωνία και συχνά ήταν ιδρυματοποιημένα ή διαχωρισμένα από την υπόλοιπη κοινωνία. Θεωρούνταν ότι δεν μπορούσαν να

συνεισφέρουν στην κοινωνία και συχνά υφίσταντο κακομεταχείριση και κακοποίηση. Η ελληνική λέξη idiot, χρησιμοποιήθηκε ως όρος για να προσδιορίσει τα άτομα με νοητική αναπηρία. Επίσης η λέξη κρετίνας, επίσης ελληνική που σημαίνει χριστιανός, υπενθύμιζε ότι και τα άτομα με νοητικές αναπηρίες είναι χριστιανοί και πρέπει να αντιμετωπίζονται ως άνθρωποι με αξιοπρέπεια και σεβασμό.

Το κίνημα της ευγονικής, το οποίο υποστήριζε την επιλεκτική αναπαραγωγή για τη βελτίωση της γενετικής ποιότητας του ανθρώπινου πληθυσμού, έπαιξε επίσης ρόλο στη διαμόρφωση στάσεων απέναντι στη νοητική υστέρηση. Πολλοί ευγονιστές πίστευαν ότι τα άτομα με νοητική υστέρηση ήταν γενετικά κατώτερα και δεν έπρεπε να τους επιτρέπεται να αναπαράγονται. Έτσι θεσμοθετήθηκε νόμος υποχρεωτικής στείρωσης των ατόμων με νοητική αναπηρία (Kanner, 1964). Ο αριθμός ατόμων σε ιδρύματα αυξήθηκαν κατά πολύ και λόγω μεγάλου όγκου, παρατηρήθηκαν πολλά φαινόμενα παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε σημείο που δεν υπήρχε ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η υγεία των ατόμων με νοητικές αναπηρίες βρισκόταν σε μεγάλο κίνδυνο, λόγω ελλιπών πόρων, προσωπικού, ενημέρωσης και ιατρικής φροντίδας.

Μόλις στα μέσα του 20ου αιώνα οι στάσεις άρχισαν να αλλάζουν προς μια πιο ανθρώπινη και περιεκτική προσέγγιση για τη νοητική υστέρηση. Με την ανάπτυξη νέων εκπαιδευτικών και θεραπευτικών προσεγγίσεων, τα άτομα με νοητική υστέρηση είχαν περισσότερες ευκαιρίες να μάθουν και να αναπτύξουν δεξιότητες. Η ψήφιση νόμων όπως ο νόμος για τους Αμερικανούς με Αναπηρίες το 1990 προώθησε περαιτέρω τα δικαιώματα των ατόμων με νοητική υστέρηση και άλλες αναπηρίες. Σήμερα, το επίκεντρο είναι η προώθηση της ένταξης, της ισότητας και του σεβασμού για όλα τα άτομα, ανεξάρτητα από τις ικανότητες ή τις αναπηρίες τους (Trent J. , 1994).

Κεφάλαιο 4

4.1 Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα μετά το 1950

Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα μετά το 1950 έχει υποστεί σημαντικές εξελίξεις που έχουν αλλάξει τον τρόπο εκπαίδευσης και ενσωμάτωσης των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία. Θα εξετάσουμε την ιστορία της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα μετά το 1950, τους νόμους και τις πολιτικές που επηρέασαν την ανάπτυξή της και προκλήσεις και επιτεύγματα που έχουν επιτευχθεί στον τομέα.

Τα πρώτα χρόνια μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η ειδική αγωγή στην Ελλάδα ήταν ανύπαρκτη και τα παιδιά με αναπηρία είτε αποκλείονταν από το σχολείο είτε τοποθετούνταν σε ιδρύματα (Ιστορία της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα, 2019). Πριν από το 1950, τα παιδιά με αναπηρίες συχνά παραμελούνταν και απομονώνονταν από την κοινωνία. Δεν υπήρχαν ειδικά σχολεία ή προγράμματα διαθέσιμα για την παροχή εκπαίδευσης ή υποστήριξης σε άτομα με αναπηρίες, και συχνά περιορίζονταν σε ιδρύματα ή αφέθηκαν να τα βγάλουν πέρα μόνοι τους (Κυριαζοπούλου, 1998). Στη μεταπολεμική εποχή, η Ελλάδα εξακολουθούσε να ανακάμπτει από την καταστροφή του πολέμου και τις οικονομικές προκλήσεις που ακολούθησαν. Η χώρα βίωνε επίσης πολιτική αστάθεια, γεγονός που καθιστούσε δύσκολη την εστίαση στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού συστήματος. Ωστόσο, η ειδική αγωγή άρχισε να αναδεικνύεται ως τομέας προτεραιότητας για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Ωστόσο, στη μεταπολεμική εποχή, η ελληνική κυβέρνηση άρχισε να εφαρμόζει πολιτικές που αποσκοπούσαν στη βελτίωση της ζωής των ατόμων με αναπηρία.

Το 1954, η ελληνική κυβέρνηση ίδρυσε το Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας, το οποίο ήταν υπεύθυνο για την επίβλεψη των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων για τα άτομα με αναπηρία. Αυτό σηματοδότησε την αρχή μιας πιο οργανωμένης προσέγγισης για την αντιμετώπιση των αναγκών των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα. Την ίδια χρονιά ιδρύθηκε στην Αθήνα το πρώτο σχολείο ειδικής αγωγής, το οποίο παρείχε εκπαίδευση και υποστήριξη σε παιδιά με νοητική υστέρηση (Παπαδημητρίου, 2017).

Στη δεκαετία του 1960, η Ελλάδα γνώρισε μια περίοδο οικονομικής ανάπτυξης, η οποία οδήγησε σε αυξημένες επενδύσεις στην εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της

ειδικής εκπαίδευσης. Η κυβέρνηση επέκτεινε τον αριθμό των ειδικών σχολείων και αύξησε τη χρηματοδότηση για την κατάρτιση και τον εξοπλισμό των εκπαιδευτικών. Η εστίαση μετατοπίστηκε επίσης από την ιδρυματοποίηση στην ένταξη, με προσπάθειες που καταβλήθηκαν για την ένταξη των παιδιών με αναπηρίες στα γενικά σχολεία.

Στη δεκαετία του 1970, υπήρξε μια σημαντική στροφή προς τις υπηρεσίες που βασίζονται στην κοινότητα για παιδιά με αναπηρίες. Η κυβέρνηση αναγνώρισε ότι τα παιδιά με αναπηρίες έπρεπε να ενσωματωθούν στις κοινότητές τους και ότι τα ειδικά σχολεία δεν ήταν πάντα η καλύτερη επιλογή. Ως αποτέλεσμα, η κυβέρνηση επένδυσε σε υπηρεσίες που βασίζονται στην κοινότητα, όπως δασκάλους ειδικής αγωγής που θα μπορούσαν να εργαστούν σε γενικά σχολεία και να παρέχουν υποστήριξη σε παιδιά με αναπηρίες. Στη δεκαετία του 1970 επίσης σημειώθηκαν περαιτέρω εξελίξεις στην ειδική αγωγή στην Ελλάδα, με την ίδρυση του Εθνικού Ινστιτούτου Τυφλών, του Εθνικού Ινστιτούτου Κωφών και του Εθνικού Ινστιτούτου Αποκατάστασης. Αυτά τα ιδρύματα παρείχαν εξειδικευμένη εκπαίδευση και υποστήριξη σε άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες, καθώς και σε άτομα με σωματική και πνευματική αναπηρία.

Το 1975, η Ελλάδα επικύρωσε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία καθόριζε τα δικαιώματα όλων των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων αυτών με αναπηρίες, στην εκπαίδευση. Αυτή ήταν μια σημαντική εξέλιξη για την ειδική αγωγή στην Ελλάδα, καθώς σηματοδότησε τη δέσμευση της ελληνικής κυβέρνησης να διασφαλίσει ότι τα παιδιά με αναπηρίες θα έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση.

Το 1981 η ελληνική κυβέρνηση ψήφισε τον νόμο 1415/1981, ο οποίος παρείχε νομικό πλαίσιο για την εκπαίδευση των παιδιών με αναπηρία. Ο νόμος αυτός καθιέρωσε την ειδική αγωγή ως ξεχωριστή κατηγορία εκπαίδευσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και καθόρισε τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες στην πρόσβαση στην εκπαίδευση. Επίσης, ίδρυσε τα Κέντρα Ειδικής Αγωγής (ΚΕΚ), τα οποία είχαν την ευθύνη της εκπαίδευσης και υποστήριξης των παιδιών με αναπηρία.

Το 1983, η ελληνική κυβέρνηση ψήφισε νόμο που επέβαλλε την ένταξη των ατόμων με αναπηρία στα γενικά σχολεία, όπου αυτό ήταν δυνατό. Αυτό σηματοδότησε μια σημαντική αλλαγή στην προσέγγιση της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα, καθώς

αποσκοπούσε στην προώθηση της ένταξης και της ίσης πρόσβασης στην εκπαίδευση για όλα τα άτομα (Σακελλαρίου & Δικαίος, 2013).

Τις δεκαετίες από το νόμο του 1983, η ειδική αγωγή στην Ελλάδα συνέχισε να εξελίσσεται, με αυξανόμενη έμφαση στη συνεκπαίδευση και την ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία.

Αρκετοί νόμοι και πολιτικές έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ανάπτυξης της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα μετά το 1950. Αυτές περιλαμβάνουν:

Νόμος 4491/1965: Με τον νόμο αυτό ιδρύθηκε το Εθνικό Ινστιτούτο Αποκατάστασης, το οποίο παρείχε εκπαίδευση, κατάρτιση και υποστήριξη σε άτομα με αναπηρία.

Νόμος 180/1978: Ο νόμος αυτός επέβαλλε την παροχή υπηρεσιών ειδικής αγωγής σε άτομα με αναπηρία και ίδρυσε το Τμήμα Ειδικής Αγωγής στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Νόμος 1414/1983: Ο νόμος αυτός επέβαλλε την ένταξη των ατόμων με αναπηρία στα γενικά σχολεία, όπου ήταν δυνατό, και ίδρυσε τη Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Νόμος 3699/2008: Ο νόμος αυτός θέσπισε το πλαίσιο για την παροχή εκπαίδευσης σε άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα και υπογράμμισε τη σημασία της συνεκπαίδευσης και της ένταξης των ατόμων με αναπηρία στην επικρατούσα κοινωνία.

Κατά τη δεκαετία του 1990, υπήρξε σημαντική επέκταση της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα, με περισσότερα σχολεία να ανοίγουν και περισσότερα παιδιά με αναπηρία να πηγαίνουν στο σχολείο. Το 1998, η ελληνική κυβέρνηση ψήφισε τον νόμο 2817/1998, ο οποίος ενίσχυσε περαιτέρω το νομικό πλαίσιο για την ειδική αγωγή στην Ελλάδα. Αυτός ο νόμος καθόρισε τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες για πρόσβαση στην γενική εκπαίδευση, όπου ενδείκνυται, και καθιέρωσε ένα σύστημα υποστήριξης για τα παιδιά με αναπηρίες στα γενικά σχολεία. Η κυβέρνηση επένδυσε επίσης στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών για να διασφαλίσει ότι οι εκπαιδευτικοί θα ήταν εξοπλισμένοι για να υποστηρίξουν τα παιδιά με αναπηρίες στις κανονικές τάξεις. Οι δάσκαλοι ειδικής αγωγής εκπαιδεύτηκαν να εργάζονται με παιδιά με μια σειρά αναπηριών, συμπεριλαμβανομένων

εκείνων με σωματικές αναπηρίες, μαθησιακές δυσκολίες και προκλήσεις συμπεριφοράς (Δασκαλάκη & Πετροπούλου, 2018).

Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί στην ειδική αγωγή στην Ελλάδα, υπάρχουν ακόμη πολλές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Μία από τις κύριες προκλήσεις είναι η έλλειψη πόρων και χρηματοδότησης για προγράμματα ειδικής αγωγής. Πολλά σχολεία ειδικής αγωγής στην Ελλάδα είναι υποστελεχωμένα και υποχρηματοδοτούμενα, γεγονός που καθιστά δύσκολη την παροχή υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης και υποστήριξης σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες (Βλάχου & Δημητριάδης, 2014).

Μια άλλη πρόκληση είναι η έλλειψη ευαισθητοποίησης και κατανόησης των θεμάτων αναπηρίας στην ελληνική κοινωνία. Το στίγμα και οι διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία εξακολουθούν να επικρατούν σε πολλούς τομείς της ελληνικής κοινωνίας, γεγονός που μπορεί να δυσχεράνει την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση, την απασχόληση και άλλες ευκαιρίες (Βλάχου & Δημητριάδης, 2014).

Παρατηρείται ότι παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει χιλιάδες χρόνια μετά την εμφάνιση ατόμων με αναπηρίες πάνω στη γη, οι ρυθμοί εξέλιξης και αποδοχής παραμένουν εξαιρετικά αργοί. Η θρησκευτική ιδεολογία, παρά τις προσπάθειες να ενσωματώσει και να εγκολπώσει στην κοινωνία αυτά τα άτομα, εξακολουθεί να θεωρεί ότι παραμένουν θεόσταλη τιμωρία και πληρώνουν αμαρτίες των γονέων τους. Το μοτίβο αυτό έχει αγκιστρωθεί χιλιάδες χρόνια. Οι προσπάθειες που έγιναν στο παρελθόν για αποκατάσταση και αποδοχή αυτών των ατόμων, ξεκίνησε από την ιατρική επιστήμη και όχι από κάποια θρησκευτική ιδεολογία.

4.2 Λόγοι αύξησης ατόμων με ειδικές ανάγκες

Οι λόγοι για τις αυξημένες γεννήσεις ατόμων με αναπηρία είναι περίπλοκοι και πολύπλευροι, και είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι δεν υπάρχει μεμονωμένη αιτία ή παράγοντας που να μπορεί να εξηγήσει πλήρως αυτή την τάση. Ωστόσο, ορισμένοι από τους βασικούς παράγοντες που συνέβαλαν στην αύξηση του αριθμού των ατόμων με αναπηρία περιλαμβάνουν αλλαγές στην ιατρική τεχνολογία, αλλαγές στην κοινωνική και

πολιτισμική στάση απέναντι στην αναπηρία και αλλαγές στη δημόσια τάξη και την πρόσβαση σε υπηρεσίες για άτομα με αναπηρία (Aicardi, 2019).

Η ιατρική τεχνολογία έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην αύξηση του αριθμού των ατόμων με αναπηρία. Η πρόοδος της ιατρικής επιστήμης έχει καταστήσει δυνατό τον εντοπισμό και τη διάγνωση ενός ευρέος φάσματος καταστάσεων που προηγουμένως δεν ήταν ανιχνεύσιμες, όπως γενετικές διαταραχές και συγγενείς ανωμαλίες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτές οι καταστάσεις μπορούν να αντιμετωπιστούν ή να αντιμετωπιστούν μέσω ιατρικής παρέμβασης, αλλά σε άλλες περιπτώσεις, μπορεί να οδηγήσουν σε μακροχρόνια αναπηρία (WHO, 2011).

Για παράδειγμα, ο προγεννητικός έλεγχος έχει γίνει όλο και πιο περίπλοκος και είναι πλέον δυνατό να εντοπιστεί ένα ευρύ φάσμα γενετικών ανωμαλιών και γενετικών ανωμαλιών στα έμβρυα. Αυτό οδήγησε σε αύξηση του αριθμού των κυήσεων που τερματίζονται όταν εντοπιστεί αναπηρία, αλλά οδήγησε επίσης σε αύξηση του αριθμού των παιδιών που γεννήθηκαν με αναπηρίες που μπορεί να μην είχαν επιβιώσει στις προηγούμενες γενιές.

Ομοίως, η πρόοδος στη νεογνική φροντίδα κατέστησε δυνατή τη διάσωση της ζωής πρόωρων μωρών και βρεφών που δεν θα είχαν επιβιώσει στο παρελθόν. Αν και αυτές οι ιατρικές παρεμβάσεις έχουν αναμφίβολα σώσει πολλές ζωές, έχουν επίσης οδηγήσει σε αύξηση του αριθμού των παιδιών με αναπηρίες, καθώς πολλά πρόωρα μωρά και βρέφη που χρειάζονται εντατική φροντίδα νεογνών κινδυνεύουν από αναπτυξιακές καθυστερήσεις και αναπηρίες.

Ένας σημαντικός παράγοντας επίσης είναι η γήρανση του πληθυσμού. Καθώς οι άνθρωποι ζουν περισσότερο, είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν αναπηρίες που σχετίζονται με την ηλικία, όπως άνοια, κινητικά προβλήματα και χρόνιες παθήσεις. Επιπλέον, οι γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας είναι πιο πιθανό να κάνουν παιδιά με ορισμένες γενετικές παθήσεις, όπως το σύνδρομο Down. Καθώς ο πληθυσμός γερνά, μπορούμε να περιμένουμε να δούμε αύξηση του αριθμού των ατόμων με αναπηρία.

Ένας άλλος παράγοντας είναι η περιβαλλοντική έκθεση. Η έκθεση σε βιολογικούς παράγοντες, όπως ο μόλυβδος, ο υδράργυρος και τα φυτοφάρμακα, έχει συνδεθεί με αναπτυξιακές αναπηρίες και άλλα προβλήματα υγείας. Ομοίως, η έκθεση στη ρύπανση και

άλλους περιβαλλοντικούς κινδύνους μπορεί να συμβάλει σε αναπνευστικά και άλλα προβλήματα υγείας που μπορεί να οδηγήσουν σε αναπηρία (WHO, 2011).

Η φτώχεια είναι ένας άλλος παράγοντας που μπορεί να συμβάλει στην αναπηρία. Τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας είναι πιο πιθανό να βιώσουν κακά αποτελέσματα για την υγεία, συμπεριλαμβανομένης της αναπηρίας, λόγω έλλειψης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, κακής διατροφής και έκθεσης σε περιβαλλοντικούς κινδύνους. Επιπλέον, η φτώχεια μπορεί να περιορίσει την πρόσβαση στην εκπαίδευση και τις ευκαιρίες απασχόλησης, γεγονός που μπορεί να συμβάλει στην αναπηρία.

Εκτός από τις αλλαγές στην ιατρική τεχνολογία, οι κοινωνικές και πολιτιστικές στάσεις απέναντι στην αναπηρία έχουν επίσης διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αύξηση των γεννήσεων ατόμων με αναπηρία. Ιστορικά, η αναπηρία συχνά στιγματιζόταν και περιθωριοποιήθηκε, και τα άτομα με αναπηρίες συχνά αποκλείονταν από την κυρίαρχη κοινωνία. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, υπάρχει μια αυξανόμενη αναγνώριση των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των ατόμων με αναπηρία και μεγαλύτερη έμφαση στην ένταξη και την προσβασιμότητα (Anand, Roy, & Khanna, 2018).

Ως αποτέλεσμα, περισσότερα άτομα με αναπηρίες μπορούν πλέον να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία και υπάρχει μεγαλύτερη επίγνωση της ποικιλομορφίας των ικανοτήτων και των εμπειριών εντός της κοινότητας αναπηρίας. Ωστόσο, αυτή η αυξημένη ορατότητα και αποδοχή της αναπηρίας οδήγησε επίσης σε αύξηση του αριθμού των ατόμων με αναπηρία, καθώς περισσότερα άτομα είναι πλέον σε θέση να αναγνωρίσουν ότι έχουν αναπηρία και να έχουν πρόσβαση στην υποστήριξη και τις υπηρεσίες που χρειάζονται.

Επιπλέον, έχει γίνει μια αυξανόμενη αναγνώριση της σημασίας της προσβασιμότητας και της ένταξης σε όλες τις πτυχές της κοινωνίας, και πολλές χώρες έχουν εφαρμόσει νόμους και πολιτικές για να διασφαλίσουν ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση, τη στέγαση και άλλες ευκαιρίες. Αυτές οι πολιτικές συνέβαλαν στην άρση των εμποδίων στη συμμετοχή και έχουν διευκολύνει τα άτομα με αναπηρίες να ζήσουν πλήρη και ανεξάρτητη ζωή.

Ωστόσο, παρά τις προόδους αυτές, τα άτομα με αναπηρίες συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια και προκλήσεις σε πολλούς τομείς της ζωής, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, την απασχόληση και την εκπαίδευση. Υπάρχει ακόμη πολλή δουλειά που πρέπει να γίνει για να διασφαλιστεί ότι τα άτομα με αναπηρίες θα συμπεριληφθούν πλήρως και θα εκτιμώνται μέλη της κοινωνίας και ότι θα έχουν την υποστήριξη και τις υπηρεσίες που χρειάζονται για να ζήσουν πλήρη και ανεξάρτητη ζωή (Marks, 2018).

Τέλος, οι αλλαγές στη δημόσια πολιτική και η πρόσβαση σε υπηρεσίες για άτομα με αναπηρίες συνέβαλαν επίσης στην αύξηση του αριθμού των ατόμων με αναπηρία. Σε πολλές χώρες, υπήρξε μια στροφή από την ιδρυματοποίηση και προς την κοινοτική φροντίδα, γεγονός που οδήγησε σε αύξηση του αριθμού των ατόμων με αναπηρίες που ζουν στην κοινότητα και λαμβάνουν υπηρεσίες υποστήριξης.

Συμπερασματικά, η αύξηση του αριθμού των ατόμων με αναπηρία είναι ένα σύνθετο ζήτημα με πολλούς παράγοντες που συμβάλλουν. Ενώ η ιατρική τεχνολογία, οι κοινωνικές και πολιτιστικές συμπεριφορές και η δημόσια πολιτική έχουν παίξει ρόλο σε αυτήν την τάση, υπάρχουν πολλοί πρόσθετοι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Για να αντιμετωπιστεί αυτό το ζήτημα, είναι σημαντικό να αναγνωριστεί η ποικιλομορφία των εμπειριών και των αναγκών στην κοινότητα των ατόμων με αναπηρία και να εργαστούμε για την άρση των φραγμών και την προώθηση της ένταξης και της προσβασιμότητας σε όλες τις πτυχές της κοινωνίας (Gostin & Hodge, 2016).

Κεφάλαιο 5

5.1 Δυσλεξία- Λόγοι εμφάνισης και αύξησης τα τελευταία χρόνια.

Η δυσλεξία είναι μια νευρολογική πάθηση που επηρεάζει την ικανότητα του ατόμου να διαβάζει, να γράφει και να συλλαβίζει. Είναι μια δια βίου διαταραχή που μπορεί να επηρεάσει τα εκπαιδευτικά και επαγγελματικά αποτελέσματα ενός ατόμου. Ενώ τα ακριβή αίτια της δυσλεξίας δεν είναι ακόμα πλήρως κατανοητά, οι ερευνητές έχουν εντοπίσει αρκετούς παράγοντες που συμβάλλουν στην εμφάνισή και την αύξησή της (Berninger & Richards, 2010).

Γενετικοί Παράγοντες: Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της δυσλεξίας είναι η γενετική. Μελέτες έχουν δείξει ότι η δυσλεξία είναι κληρονομική, με ισχυρό οικογενειακό συστατικό. Τα παιδιά που έχουν έναν γονέα ή έναν αδερφό με δυσλεξία είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν τα ίδια την πάθηση.

Οι ερευνητές έχουν εντοπίσει πολλά γονίδια που σχετίζονται με τη δυσλεξία, συμπεριλαμβανομένων των DCDC2, DYX1C1 και KIAA0319. Αυτά τα γονίδια παίζουν ρόλο στην ανάπτυξη και τη λειτουργία του εγκεφάλου, ιδιαίτερα στις περιοχές που είναι υπεύθυνες για την επεξεργασία της γλώσσας και την ανάγνωση (Berninger & Richards, 2010).

Περιβαλλοντικοί παράγοντες: Ενώ η γενετική παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της δυσλεξίας, περιβαλλοντικοί παράγοντες μπορούν επίσης να συμβάλουν στην εμφάνισή και την αύξησή της. Ένας από τους σημαντικότερους περιβαλλοντικούς παράγοντες είναι η έκθεση σε εμπειρίες γλώσσας και γραμματισμού στην πρώιμη παιδική ηλικία. Τα παιδιά που μεγαλώνουν σε περιβάλλοντα πλούσια σε γλώσσα με πρόσβαση σε βιβλία, υλικό ανάγνωσης και εκπαιδευτικές ευκαιρίες είναι λιγότερο πιθανό να αναπτύξουν δυσλεξία.

Αντίθετα, τα παιδιά που μεγαλώνουν σε περιβάλλοντα με περιορισμένη γλωσσική έκθεση ή που βιώνουν τραύμα, παραμέληση ή κακοποίηση έχουν περισσότερες πιθανότητες να αναπτύξουν δυσλεξία. Μελέτες έχουν δείξει ότι η έκθεση στο στρες στην πρώιμη παιδική ηλικία μπορεί να οδηγήσει σε αλλαγές στην ανάπτυξη του εγκεφάλου που αυξάνουν τον κίνδυνο δυσλεξίας.

Νευρολογικοί παράγοντες: Η δυσλεξία είναι μια νευρολογική διαταραχή που επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο ο εγκέφαλος επεξεργάζεται τη γλώσσα και την ανάγνωση. Οι ερευνητές έχουν εντοπίσει αρκετούς νευρολογικούς παράγοντες που συμβάλλουν στη δυσλεξία, συμπεριλαμβανομένων των διαφορών στη δομή και τη λειτουργία του εγκεφάλου.

Μελέτες έχουν δείξει ότι τα άτομα με δυσλεξία έχουν διαφορές στη δομή και τη λειτουργία των περιοχών του εγκεφάλου που εμπλέκονται στην επεξεργασία της γλώσσας και στην ανάγνωση. Για παράδειγμα, το αριστερό ημισφαίριο του εγκεφάλου, το οποίο είναι υπεύθυνο για την επεξεργασία της γλώσσας, μπορεί να είναι λιγότερο ενεργό σε άτομα με δυσλεξία. Επιπλέον, τα άτομα με δυσλεξία μπορεί να έχουν διαφορές στο μέγεθος και το σχήμα συγκεκριμένων περιοχών του εγκεφάλου, όπως το κατώτερο βρεγματικό λοβό, το οποίο εμπλέκεται στη φωνολογική επεξεργασία.

Γνωστικοί Παράγοντες: Εκτός από νευρολογικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες, στη δυσλεξία μπορούν να συμβάλουν και γνωστικοί παράγοντες. Τα άτομα με δυσλεξία μπορεί να έχουν δυσκολίες με τη φωνολογική επεξεργασία, η οποία είναι η ικανότητα να αναγνωρίζουν και να χειρίζονται τους ήχους στις λέξεις. Η φωνολογική επεξεργασία είναι μια κρίσιμη δεξιότητα για την ανάγνωση, καθώς επιτρέπει στα άτομα να αποκωδικοποιούν γραπτές λέξεις στους ήχους τους. Άλλοι γνωστικοί παράγοντες που μπορούν να συμβάλουν στη δυσλεξία περιλαμβάνουν δυσκολίες με τη μνήμη εργασίας, την προσοχή και την ταχύτητα επεξεργασίας. Τα άτομα με δυσλεξία μπορεί να έχουν δυσκολία να κρατήσουν πληροφορίες στην εργασιακή τους μνήμη, να εστιάσουν την προσοχή τους ή να επεξεργαστούν πληροφορίες αρκετά γρήγορα ώστε να συμβαδίζουν με τους συνομηλίκους τους.

Συμπέρασμα: Συμπερασματικά, η δυσλεξία είναι μια σύνθετη νευρολογική διαταραχή που προκύπτει από έναν συνδυασμό γενετικών, περιβαλλοντικών, νευρολογικών και γνωστικών παραγόντων. Ενώ τα ακριβή αίτια της δυσλεξίας δεν είναι ακόμη πλήρως κατανοητά, οι ερευνητές έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο στον εντοπισμό των παραγόντων που συμβάλλουν στην εμφάνισή και την αύξησή της. Κατανοώντας αυτούς τους παράγοντες, οι ερευνητές και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αναπτύξουν πιο αποτελεσματικές στρατηγικές για τον εντοπισμό και τη θεραπεία της δυσλεξίας, βελτιώνοντας τα αποτελέσματα για τα άτομα με αυτήν την πάθηση. Η δυσλεξία

είναι μια κοινή μαθησιακή δυσκολία που επηρεάζει περίπου το 5-10% των ανθρώπων (Landerl & Moll, 2010).

Η δυσλεξία είναι εγγενής , ακολουθεί όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου και διαφέρει στον τρόπο εκδήλωσης από άτομο σε άτομο.

5.2 Λόγοι εμφάνισης δυσλεξίας στην ελληνική γλώσσα.

Η δυσλεξία είναι μια κατάσταση που επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο ο εγκέφαλος επεξεργάζεται τη γλώσσα και την ανάγνωση, ανεξάρτητα από τη γλώσσα που διαβάζεται ή ομιλείται. Ενώ η δυσλεξία μπορεί να εμφανιστεί σε οποιαδήποτε γλώσσα, ορισμένες γλώσσες μπορεί να είναι πιο δύσκολες για τα άτομα με δυσλεξία λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της γλώσσας (Landerl & Moll, 2010). Τα άτομα με δυσλεξία παρουσιάζουν δυσκολίες στη γραφή , την ανάγνωση και παρουσιάζουν φτωχό λεξιλόγιο . Δεν ακολουθούν σημεία στίξης, τόνους, θαυμαστικά ή ερωτηματικά (Λιβανίου , 2009).

Τα ελληνικά είναι μια σύνθετη γλώσσα με πλούσια ιστορία και μοναδικό σύστημα γραφής που μπορεί να δημιουργήσει προκλήσεις για άτομα με δυσλεξία. Το ελληνικό αλφάβητο αποτελείται από 24 γράμματα και κάθε γράμμα έχει και κεφαλαία και πεζά γράμματα. Σε αντίθεση με το λατινικό αλφάβητο που χρησιμοποιείται στα Αγγλικά και σε πολλές άλλες γλώσσες, το ελληνικό αλφάβητο δεν χρησιμοποιεί κεφαλαία για να διακρίνει τα σωστά ουσιαστικά και τα κοινά ουσιαστικά. Αυτό μπορεί να κάνει πιο δύσκολο για τα άτομα με δυσλεξία να αναγνωρίσουν και να αναγνωρίσουν λέξεις στα ελληνικά (Ramus, 2003).

Επιπλέον, η ελληνική γλώσσα έχει ένα πολύπλοκο σύστημα κλίσης, που σημαίνει ότι οι λέξεις αλλάζουν τη μορφή τους ανάλογα με τον γραμματικό τους ρόλο σε μια πρόταση. Αυτό μπορεί να είναι δύσκολο για άτομα με δυσλεξία που αγωνίζονται με τη φωνολογική επεξεργασία, καθώς μπορεί να δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν τη ρίζα της λέξης και το επίθημα ή το τέλος. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της ελληνικής γλώσσας που μπορεί να δημιουργήσει προκλήσεις για τα άτομα με δυσλεξία είναι η χρήση διακριτικών σημείων, όπως τόνους και σημάδια αναπνοής, που υποδηλώνουν τον τόνο ή τον τόνο μιας λέξης. Αυτά τα σημάδια μπορεί να είναι λεπτές και δύσκολο να αναγνωριστούν, καθιστώντας πιο δύσκολο για τα άτομα με δυσλεξία να διαβάσουν και να προφέρουν με

ακρίβεια τις ελληνικές λέξεις (Ramus, 2003). Παρά αυτές τις προκλήσεις, τα άτομα με δυσλεξία μπορούν ακόμα να μάθουν να διαβάζουν και να γράφουν στα ελληνικά με τις κατάλληλες παρεμβάσεις και υποστήριξη. Στρατηγικές όπως η πολυαισθητηριακή διδασκαλία, η οποία εμπλέκει πολλαπλές αισθήσεις στη μαθησιακή διαδικασία, μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για άτομα με δυσλεξία. Επιπλέον, η υποστηρικτική τεχνολογία όπως το λογισμικό μετατροπής κειμένου σε ομιλία και οι γραμματοσειρές φιλικές προς τη δυσλεξία μπορούν να κάνουν την ανάγνωση και τη γραφή στα ελληνικά πιο προσιτή για άτομα με δυσλεξία.

5.3 Αυτισμός : Λόγοι εμφάνισης και αύξησης.

Ο αυτισμός έχει αναγνωριστεί ως μια ξεχωριστή διαταραχή εδώ και αρκετές δεκαετίες, αλλά τα χαρακτηριστικά του αυτισμού έχουν περιγραφεί με διάφορες μορφές σε όλη την ιστορία. Ο όρος «αυτισμός» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στις αρχές του 20ου αιώνα από τον Ελβετό ψυχίατρο Eugen Bleuler για να περιγράψει ένα σύμπτωμα σχιζοφρένειας (Geschwind & State, 2015).

Ωστόσο, η σύγχρονη κατανόηση του αυτισμού ως νευροαναπτυξιακής διαταραχής που διαφέρει από τη σχιζοφρένεια εμφανίστηκε στις δεκαετίες του 1940 και του 1950 μέσα από την εργασία ερευνητών όπως ο Λέο Κάνερ και ο Χανς Άσπεργκερ. Ο Kanner δημοσίευσε ένα έγγραφο ορόσημο το 1943 που περιγράφει μια ομάδα παιδιών που εμφάνιζαν μια «διάχυτη έλλειψη ανταπόκρισης στους άλλους ανθρώπους» και «μια εμμονική επιθυμία για τη διατήρηση της ομοιότητας» (Geschwind & State, 2015). Το έργο του Άσπεργκερ επικεντρώθηκε σε μια παρόμοια ομάδα παιδιών που παρουσίαζαν δυσκολίες στην κοινωνική επικοινωνία και περιορισμένα ενδιαφέροντα, τα οποία ο ίδιος ανέφερε ως «αυτιστική ψυχοπάθεια».

Έκτοτε, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος στην κατανόηση και τη διάγνωση του αυτισμού και πλέον αναγνωρίζεται ως μια κοινή νευροαναπτυξιακή διαταραχή που επηρεάζει εκατομμύρια ανθρώπους παγκοσμίως.

Ο αυτισμός είναι μια νευροαναπτυξιακή διαταραχή που πιστεύεται ότι προκαλείται από έναν συνδυασμό γενετικών και περιβαλλοντικών παραγόντων (Grandin & Panek). Αν και τα ακριβή αίτια του αυτισμού δεν είναι ακόμη πλήρως κατανοητά,

ακολουθούν ορισμένοι πιθανοί παράγοντες που μπορεί να συμβάλουν στην εμφάνισή του και την αύξησή του:

Γενετική: Μελέτες έχουν δείξει ότι ο αυτισμός τείνει να εμφανίζεται σε οικογένειες, υποδηλώνοντας ότι υπάρχει ένα γενετικό στοιχείο στη διαταραχή. Έχουν εντοπιστεί ορισμένα γονίδια που μπορεί να αυξήσουν τον κίνδυνο εμφάνισης αυτισμού, αλλά είναι πιθανό πολλά γονίδια και γενετικές παραλλαγές να συμβάλλουν στη διαταραχή (Schaefer & Mendelsohn, 2013).

Περιβαλλοντικοί παράγοντες: Περιβαλλοντικοί παράγοντες όπως η έκθεση σε τοξίνες ή ιούς κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης ή της πρώιμης παιδικής ηλικίας μπορεί να αυξήσουν τον κίνδυνο εμφάνισης αυτισμού. Ορισμένες μελέτες έχουν επίσης προτείνει ότι η μητρική μόλυνση κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, οι επιπλοκές κατά τη γέννηση και η έκθεση στη ρύπανση μπορεί να είναι παράγοντες κινδύνου.

Νευρολογικοί παράγοντες: Η έρευνα έχει προτείνει ότι ανωμαλίες στην ανάπτυξη και τη λειτουργία του εγκεφάλου μπορεί να συμβάλλουν στην ανάπτυξη αυτισμού. Ορισμένες μελέτες έχουν εντοπίσει διαφορές στη δομή και τη λειτουργία του εγκεφάλου σε άτομα με αυτισμό σε σύγκριση με εκείνα χωρίς τη διαταραχή.

Δυσλειτουργία του ανοσοποιητικού συστήματος: Υπάρχουν ορισμένα στοιχεία που υποδηλώνουν ότι η δυσλειτουργία του ανοσοποιητικού συστήματος μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη αυτισμού. Έρευνες έχουν δείξει ότι ορισμένα παιδιά με αυτισμό έχουν μη φυσιολογικές ανοσολογικές αποκρίσεις και φλεγμονή.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αν και αυτοί οι παράγοντες μπορεί να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του αυτισμού, δεν εγγυώνται ότι ένα άτομο θα αναπτύξει τη διαταραχή. Επιπλέον, δεν υπάρχουν επί του παρόντος στοιχεία που να υποδηλώνουν ότι κάποιος συγκεκριμένος παράγοντας ή περιβαλλοντική έκθεση είναι αποκλειστικά υπεύθυνος για την αύξηση του επιπολασμού του αυτισμού που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια (Prizant).

5.4 Χριστιανισμός και αυτισμός

Ο Χριστιανισμός, όπως και άλλες θρησκείες, δεν έχει συγκεκριμένη στάση για τον αυτισμό. Ωστόσο, οι χριστιανικές πεποιθήσεις και πρακτικές μπορούν να έχουν αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο τα άτομα με αυτισμό και οι οικογένειές τους αντιλαμβάνονται και υποστηρίζονται στις κοινότητές τους.

Ορισμένες χριστιανικές κοινότητες μπορεί να θεωρούν τον αυτισμό ως μια μορφή αναπηρίας ή διαφοράς που απαιτεί συμπόνια, κατανόηση και υποστήριξη. Άλλοι μπορεί να θεωρούν τον αυτισμό ως μια μορφή πνευματικής ή ηθικής ανεπάρκειας που πρέπει να διορθωθεί ή να ξεπεραστεί μέσω προσευχής και θρησκευτικών πρακτικών.

Ο Χριστιανισμός έχει μια πλούσια παράδοση στη φροντίδα των ασθενών, των αναπήρων και των περιθωριοποιημένων. Η διακονία του Ιησού περιλάμβανε συχνά τη θεραπεία ατόμων με διάφορες ασθένειες και αναπηρίες, και πολλές χριστιανικές κοινότητες βλέπουν τη φροντίδα των ατόμων με αναπηρία ως βασικό μέρος της αποστολής τους. Αυτή η προοπτική μπορεί να οδηγήσει σε μια συμπονετική και υποστηρικτική απάντηση στα άτομα με αυτισμό και τις οικογένειές τους.

Ο ρόλος της προσευχής και της πίστης στη θεραπεία: Μερικοί Χριστιανοί μπορεί να πιστεύουν ότι η προσευχή και η πίστη μπορούν να οδηγήσουν σε σωματική και πνευματική θεραπεία. Αν και δεν υπάρχουν στοιχεία ότι ο αυτισμός μπορεί να θεραπευτεί μόνο μέσω προσευχής ή πίστης, ορισμένες οικογένειες μπορεί να αναζητήσουν πνευματική καθοδήγηση και υποστήριξη για να τις βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις του αυτισμού (Beates).

Πολλές χριστιανικές οργανώσεις και κοινότητες έχουν δημιουργήσει ομάδες υποστήριξης, προγράμματα και πόρους για να βοηθήσουν τα άτομα με αυτισμό και τις οικογένειές τους. Αυτές οι πρωτοβουλίες μπορεί να επικεντρωθούν στη δημιουργία περιβαλλόντων χωρίς αποκλεισμούς εντός των εκκλησιών και άλλων θρησκευτικών ιδρυμάτων, στην παροχή εκπαίδευσης και κατάρτισης σε γονείς και φροντιστές και στην προώθηση της ευαισθητοποίησης και της αποδοχής του αυτισμού.

Η πρόκληση της ένταξης: Πολλές χριστιανικές κοινότητες προσπαθούν να δημιουργήσουν περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς όπου όλα τα άτομα είναι ευπρόσδεκτα και εκτιμώνται (Eareckson Tada). Ωστόσο, η δημιουργία ενός τέτοιου

περιβάλλοντος για τα άτομα με αυτισμό μπορεί να είναι πρόκληση, καθώς οι κοινωνικές και αισθητηριακές τους ανάγκες μπορεί να διαφέρουν από εκείνες των νευροτυπικών ατόμων. Ορισμένες εκκλησίες και θρησκευτικά ιδρύματα έχουν δημιουργήσει προγράμματα και ομάδες υποστήριξης ειδικά για άτομα με αυτισμό και τις οικογένειές τους για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων .Συνηγορία και εκπαίδευση: Πολλές χριστιανικές οργανώσεις και άτομα έχουν γίνει υποστηρικτές της ευαισθητοποίησης και της εκπαίδευσης για τον αυτισμό (Newman). Αυτές οι προσπάθειες μπορεί να περιλαμβάνουν τη φιλοξενία συνεδρίων, εργαστηρίων και ομάδων υποστήριξης, καθώς και παροχή πόρων και εκπαίδευσης για οικογένειες και φροντιστές.

Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει ένα ευρύ φάσμα πεποιθήσεων και πρακτικών στη χριστιανική πίστη και οι στάσεις απέναντι στον αυτισμό και τις αναπηρίες μπορεί να διαφέρουν σημαντικά ανάλογα με το άτομο ή την κοινότητα. Τελικά, η απάντηση στον αυτισμό μέσα στις χριστιανικές κοινότητες θα εξαρτηθεί από τις πεποιθήσεις, τις αξίες και τις προτεραιότητες των εμπλεκόμενων.

Συνοψίζοντας, ενώ ο Χριστιανισμός δεν έχει συγκεκριμένη στάση για τον αυτισμό, οι αξίες και οι πρακτικές της πίστης μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της απάντησης στον αυτισμό εντός των χριστιανικών κοινοτήτων. Αυτή η απάντηση μπορεί να κυμαίνεται από συμπονετική και υποστηρικτική έως σκεπτικιστική ή απορριπτική, ανάλογα με τις πεποιθήσεις, τις αξίες και τις προτεραιότητες των εμπλεκόμενων.

Κεφάλαιο 6

6.1 Η ειδική αγωγή το 2000

Η εκπαίδευση είναι θεμελιώδες δικαίωμα για κάθε άτομο, ανεξάρτητα από τη φυλή, το φύλο, την εθνικότητα και τη σωματική ή ψυχική του κατάσταση. Παρόλα αυτά, τα άτομα με αναπηρίες έχουν ιστορικά αποκλειστεί από την πρόσβαση στην εκπαίδευση, είτε λόγω έλλειψης κατάλληλων πόρων, προκατάληψης ή άγνοιας.

Το 2000, ένα σημαντικό ορόσημο επιτεύχθηκε όταν τα Ηνωμένα Έθνη υιοθέτησαν τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας (ΑΣΧ) - ένα παγκόσμιο πλαίσιο για την αντιμετώπιση της φτώχειας, της ανισότητας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ένας από τους στόχους ήταν να διασφαλιστεί ότι όλα τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με αναπηρίες, θα είχαν πρόσβαση στη δωρεάν και υποχρεωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση έως το 2015 (Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ανθρώπων με αναπηρία, 2018).

Σε όλη την ιστορία, τα άτομα με αναπηρίες αντιμετώπισαν σημαντικά εμπόδια στην πρόσβαση στην εκπαίδευση. Σε πολλούς πολιτισμούς, οι αναπηρίες θεωρούνταν μια μορφή τιμωρίας από τους θεούς και τα άτομα με αναπηρίες συχνά περιθωριοποιούνταν και αποκλείονταν από την κυρίαρχη κοινωνία.

Στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα, εμφανίστηκαν ιατρικά μοντέλα αναπηρίας, τα οποία έδιναν έμφαση στην αναπηρία του ατόμου και στην ανάγκη για θεραπεία ή θεραπεία. Αυτή η προσέγγιση είχε ως αποτέλεσμα τη θεσμοθέτηση των ατόμων με αναπηρία σε νοσοκομεία και άσυλα, όπου έλαβαν ελάχιστη εκπαίδευση, αν και καθόλου.

Στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα, εμφανίστηκαν ιατρικά μοντέλα αναπηρίας, τα οποία έδιναν έμφαση στην αναπηρία του ατόμου και στην ανάγκη για θεραπεία ή θεραπεία. Αυτή η προσέγγιση είχε ως αποτέλεσμα τη θεσμοθέτηση των ατόμων με αναπηρία σε νοσοκομεία και άσυλα, όπου έλαβαν ελάχιστη εκπαίδευση, αν και καθόλου.

Στα μέσα του 20ου αιώνα, εμφανίστηκε το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας, το οποίο αναγνώρισε ότι τα κοινωνικά εμπόδια, όπως η προκατάληψη και η έλλειψη προσβασιμότητας, ήταν τα κύρια εμπόδια για την ένταξη. Το κίνημα για τα δικαιώματα των

ατόμων με αναπηρία κέρδισε δυναμική και θεσπίστηκαν νόμοι και πολιτικές για την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία (Εκπαίδευση Ατόμων με Αναπηρία στην Ελλάδα, 2022).

Παρά τις προόδους αυτές, η πρόσβαση στην εκπαίδευση παρέμεινε περιορισμένη για πολλά άτομα με αναπηρίες. Τα ειδικά σχολεία και οι χωριστές τάξεις ήταν κοινά και οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες συχνά λάμβαναν κατώτερη εκπαίδευση σε σύγκριση με τους συνομηλικούς τους χωρίς αναπηρία (Τσακίρης & Αϊδινλής, 2007).

Το 2000, η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία συνέχισε να αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις. Μερικά από τα κύρια εμπόδια περιλαμβάνουν:

- Έλλειψη πόρων: Πολλά σχολεία δεν διέθεταν τους απαραίτητους πόρους, όπως εξειδικευμένο εξοπλισμό ή εκπαιδευμένους δασκάλους, για να υποστηρίξουν μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες.
- Προκατάληψη: Οι στάσεις απέναντι στην αναπηρία συνέχισαν να αποτελούν σημαντικό εμπόδιο για την ένταξη. Ορισμένοι δάσκαλοι και διευθυντές σχολείων είχαν αρνητικές πεποιθήσεις για τις ικανότητες των ατόμων με αναπηρία και ήταν ανθεκτικοί στη συνεκπαίδευση.
- Έλλειψη προσβασιμότητας: Πολλά σχολεία και αίθουσες διδασκαλίας δεν ήταν προσβάσιμα σε άτομα με αναπηρία. Αυτό σήμαινε ότι οι μαθητές με κινητικά προβλήματα, για παράδειγμα, δεν μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε συγκεκριμένους χώρους του σχολείου ή να συμμετέχουν σε δραστηριότητες φυσικής αγωγής.
- Περιορισμένη συμμετοχή: Πολλοί μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες αποκλείστηκαν εντελώς από την εκπαίδευση ή παρακολουθούσαν μόνο το σχολείο με μερική απασχόληση. Αυτό περιόρισε τις ευκαιρίες τους να μάθουν, να αναπτύξουν δεξιότητες και να αλληλεπιδράσουν με τους συνομηλικούς τους.

Παρά αυτές τις προκλήσεις, σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στην εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία το 2000. Μερικά από τα αξιοσημείωτα επιτεύγματα περιλαμβάνουν:

- Νομική προστασία: Πολλές χώρες είχαν θεσπίσει νόμους και πολιτικές για την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματός τους στην εκπαίδευση. Για παράδειγμα, ο νόμος για την εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία (IDEA) στις Ηνωμένες Πολιτείες όριζε ότι οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες λαμβάνουν δωρεάν και κατάλληλη εκπαίδευση στο λιγότερο περιοριστικό δυνατό περιβάλλον.
- Πρωτοβουλίες συμπεριληπτικής εκπαίδευσης: Πολλά σχολεία και εκπαιδευτικά συστήματα είχαν εφαρμόσει πρωτοβουλίες συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, οι οποίες είχαν στόχο να παρέχουν σε όλους τους μαθητές ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση. Αυτό περιελάμβανε προσπάθειες για την κατάρτιση εκπαιδευτικών και την παροχή εξειδικευμένου εξοπλισμού και υποστήριξης σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες.
- Υποστηρικτική τεχνολογία: Η πρόοδος της τεχνολογίας είχε διευκολύνει την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση. Για παράδειγμα, τα προγράμματα ανάγνωσης οθόνης και το λογισμικό αναγνώρισης ομιλίας επέτρεψαν σε μαθητές με προβλήματα όρασης ή δυσλεξία να συμμετάσχουν στη διαδικτυακή μάθηση.
- Αυξημένη ευαισθητοποίηση: Η ευαισθητοποίηση για θέματα αναπηρίας είχε αυξηθεί, τόσο στο ευρύ κοινό όσο και στα εκπαιδευτικά συστήματα. Αυτό σήμαινε ότι υπήρχε μεγαλύτερη κατανόηση της σημασίας της ένταξης και των φραγμών που αντιμετώπιζαν τα άτομα με αναπηρία (ΥΠΑΙΠΘ, 2009).

Συμπερασματικά, η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα το 2000 χαρακτηρίστηκε από σημαντικές αλλαγές στην πολιτική και την πρακτική

6.2 Η δομή και το καθεστώς της ειδικής αγωγής μέχρι το 2004

Η ειδική αγωγή αναφέρεται στην παροχή εκπαίδευσης για παιδιά και ενήλικες με ειδικές ανάγκες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με αναπηρίες, αναπτυξιακές διαταραχές και μαθησιακές δυσκολίες. Ο σκοπός της ειδικής αγωγής είναι να παρέχει εξατομικευμένα και προσαρμοσμένα εκπαιδευτικά προγράμματα που θα βοηθήσουν τους μαθητές να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους και να συμμετέχουν στην κοινωνία όσο καλύτερα μπορούν. Στην Ελλάδα, η ειδική αγωγή έχει μακρά ιστορία, με σημαντική εστίαση στην έγκαιρη παρέμβαση και την ένταξη. Η ειδική αγωγή είναι ένα ζωτικό συστατικό ενός ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού συστήματος που στοχεύει να υποστηρίξει τους μαθητές που αντιμετωπίζουν προκλήσεις σε ακαδημαϊκούς, κοινωνικούς ή συναισθηματικούς τομείς. Στην Ελλάδα, όπως και σε πολλές άλλες χώρες, η ειδική αγωγή αναφέρεται στην παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών και υποστήριξης σε μαθητές που έχουν ειδικές ανάγκες, αναπηρίες ή αναπτυξιακές καθυστερήσεις που τους εμποδίζουν να επιτύχουν ακαδημαϊκή επιτυχία στις κανονικές τάξεις. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα διαρθρώνεται γύρω από μια περίοδο υποχρεωτικής εκπαίδευσης εννέα ετών, χωρισμένη σε πρωτοβάθμια (εξάχρονη) και δευτεροβάθμια (τριετή) εκπαίδευση. Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες δικαιούνται να λαμβάνουν υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης, οι οποίες μπορεί να κυμαίνονται από μικρά καταλύματα έως εξειδικευμένη εκπαίδευση πλήρους απασχόλησης σε ξεχωριστά περιβάλλοντα. Ο νόμος παρείχε νομικό πλαίσιο για την ανάπτυξη της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα και καθόρισε τις βασικές αρχές της συνεκπαίδευσης, όπως το δικαίωμα όλων των παιδιών να λαμβάνουν εκπαίδευση κατάλληλη για τις ικανότητες και τις ανάγκες τους, την υποχρέωση του κράτους να διασφαλίζει την πρόσβαση στην εκπαίδευση για όλους και τη σημασία της συμμετοχής και της συνεργασίας των γονέων μεταξύ των επαγγελματιών.

Ωστόσο, μόλις τον 19ο αιώνα άρχισε να διαμορφώνεται η ειδική εκπαίδευση όπως τη γνωρίζουμε σήμερα. Το 1861 ιδρύθηκε το πρώτο σχολείο για τυφλούς στην Αθήνα και ακολούθησε το πρώτο σχολείο κωφών το 1875. Η κυβέρνηση αναγνώρισε τη σημασία της ειδικής αγωγής και ίδρυσε την Εθνική Σχολή Κωφών και Τυφλών το 1888. Αρχικά η εκπαίδευση αποκλινόντων παιδιών ευρίσκετο στη διάθεση ιδιωτών και φιλανθρωπικών οργανώσεων και είχε χαρακτήρα καθαρά παιδοφύλαξης και όχι εκπαιδευτικό. Τα επόμενα χρόνια, θεσπίστηκαν αρκετοί νόμοι και κανονισμοί για τη βελτίωση της ποιότητας και της

διαθεσιμότητας των υπηρεσιών ειδικής αγωγής στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, ο νόμος 3699/2008 επέφερε σημαντικές αλλαγές στο σύστημα ειδικής αγωγής, όπως η ίδρυση εθνικού δικτύου κέντρων ειδικής αγωγής, η ανάπτυξη εξατομικευμένων εκπαιδευτικών σχεδίων και η ένταξη των μαθητών με αναπηρία στα γενικά σχολεία.

Στις αρχές του 20ου αιώνα, η ειδική αγωγή στην Ελλάδα άρχισε να επεκτείνεται, με την ίδρυση σχολείων για παιδιά με νοητική υστέρηση και την ανάπτυξη προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών. Ωστόσο, η παροχή ειδικής αγωγής ήταν περιορισμένη και τα παιδιά με αναπηρίες αντιμετώπιζαν συχνά διακρίσεις και αποκλεισμούς από τη γενική εκπαίδευση. Το 1937 ιδρύεται το «πρότυπο ειδικό σχολείο Αθηνών» στην Καισαριανή, από τη Ρόζα Ιμβριώτη (Ζώνιου & Σιδέρη, 1998).

Μόλις τη δεκαετία του 1970 η ειδική αγωγή στην Ελλάδα άρχισε να εστιάζει στην ένταξη, με την ψήφιση του Νόμου για την Εκπαίδευση των Παιδιών με Αναπηρία το 1975. Αυτός ο νόμος απαιτούσε να παρέχεται σε όλα τα παιδιά με αναπηρία κατάλληλη εκπαίδευση και κατάρτιση. και να ιδρυθούν ειδικά σχολεία και τάξεις για όσους τα απαιτούσαν. Η εστίαση στην ένταξη συνεχίστηκε τη δεκαετία του 1980, με την ίδρυση μονάδων ειδικής αγωγής στα γενικά σχολεία.

Στην Ελλάδα, η ειδική αγωγή παρέχεται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, το οποίο είναι υπεύθυνο για την ανάπτυξη πολιτικών και προγραμμάτων για παιδιά με αναπηρίες. Το Υπουργείο συνεργάζεται στενά με γονείς, δασκάλους και άλλους επαγγελματίες για να διασφαλίσει ότι τα παιδιά με αναπηρίες λαμβάνουν την υποστήριξη που χρειάζονται για να πετύχουν.

Πρώιμη παρέμβαση

Η πρώιμη παρέμβαση αποτελεί βασική πτυχή της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα, με επίκεντρο τον εντοπισμό των παιδιών με ειδικές ανάγκες όσο το δυνατόν νωρίτερα και την παροχή κατάλληλης υποστήριξης και παρέμβασης. Τα παιδιά με αναπηρίες μπορούν να παραπεμφθούν για αξιολόγηση από παιδίατρο, ψυχολόγο ή άλλο επαγγελματία υγείας. Εάν ένα παιδί διαγνωστεί με αναπηρία, μπορεί να παραπεμφθεί σε κέντρο πρώιμης παρέμβασης, όπου μπορεί να λάβει υποστήριξη και θεραπεία από μια ομάδα επαγγελματιών, συμπεριλαμβανομένων δασκάλων ειδικής αγωγής, λογοθεραπευτών και εργοθεραπευτών.

Συμπεριληπτική Εκπαίδευση

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση είναι θεμελιώδης αρχή της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα, με επίκεντρο την παροχή εκπαίδευσης σε γενικές συνθήκες, όποτε είναι δυνατόν. Όλα τα παιδιά με αναπηρίες δικαιούνται να φοιτούν σε γενικά σχολεία και οι δάσκαλοι ειδικής αγωγής απασχολούνται για να παρέχουν υποστήριξη και καταλύματα σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες.

Παρατηρείται ότι ο όρος ένταξη συνεχώς επανεξετάζεται λόγω του ότι η ενταξιακή εκπαίδευση διαμορφώνεται αντιστρόφως ανάλογα του πλαισίου στο οποίο έχει αναπτυχθεί. Με νόμο, το 2000 αποφασίζεται η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα γενικά σχολεία, ενώ τα ειδικά σχολεία παραμένουν μόνο για παιδιά με σοβαρές νοητικές αναπηρίες (Ζώνου & Σιδέρη, 2011).

Σχολεία και Τάξεις Ειδικής Αγωγής

Εκτός από τη συνεκπαίδευση, στην Ελλάδα λειτουργούν και σχολεία ειδικής αγωγής και τμήματα για παιδιά με πιο σημαντικές αναπηρίες. Αυτά τα σχολεία παρέχουν μια σειρά υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης ιατρικής περίθαλψης, θεραπείας και εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων προσαρμοσμένων στις ανάγκες κάθε μαθητή. Τα τμήματα ένταξης χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: α) τμήμα ένταξης πλήρους φοίτησης, όπου κατατάσσονται παιδιά με σοβαρές νοητικές δυσκολίες και β) τμήμα ένταξης μερικής φοίτησης, όπου εντάσσονται παιδιά με λιγότερες δυσκολίες και μπορούν να ενταχθούν στις γενικές τάξεις (Πολυχρονοπούλου, 2003).

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ειδική αγωγή είναι η έλλειψη χρηματοδότησης. Η παροχή της εξειδικευμένης εκπαίδευσης και υποστήριξης που χρειάζονται οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες μπορεί να είναι δαπανηρή, και πολλά σχολεία και σχολικές περιφέρειες απλά δεν έχουν τους πόρους για να το κάνουν επαρκώς. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μια σειρά αρνητικών συνεπειών, όπως: Υπερπλήρες τάξεις: Όταν τα σχολεία δεν έχουν τους πόρους για να παρέχουν την εξειδικευμένη υποστήριξη που χρειάζονται οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, συχνά καταλήγουν να τα τοποθετούν σε κανονικές τάξεις με έναν μόνο δάσκαλο. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε υπερπληθυσμένες αίθουσες διδασκαλίας, που μπορεί να είναι δύσκολο για τους δασκάλους να διαχειριστούν και μπορεί να δυσκολέψει

τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες να τραβήξουν την προσοχή που χρειάζονται.

Περιορισμένη πρόσβαση σε τεχνολογία και πόρους: Η παροχή εξειδικευμένης εκπαίδευσης και υποστήριξης απαιτεί συχνά πρόσβαση σε εξειδικευμένη τεχνολογία και πόρους. Όταν τα σχολεία δεν έχουν τη χρηματοδότηση για να παρέχουν αυτούς τους πόρους, οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες μπορεί να χάσουν σημαντικές ευκαιρίες μάθησης.

Έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού: Η παροχή εξειδικευμένης εκπαίδευσης και υποστήριξης απαιτεί επίσης προσωπικό που είναι εκπαιδευμένο στην εργασία με μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Όταν τα σχολεία δεν έχουν τη χρηματοδότηση για να προσλάβουν και να εκπαιδεύσουν αυτό το προσωπικό, οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες μπορεί να μην λάβουν την υποστήριξη που χρειάζονται για να επιτύχουν. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος της έλλειψης χρηματοδότησης, υπάρχουν διάφορες πιθανές λύσεις που μπορούν να εξετάσουν τα σχολεία και οι σχολικές περιφέρειες. Μια λύση είναι να υποστηρίξουμε την αύξηση της χρηματοδότησης για προγράμματα ειδικής εκπαίδευσης σε πολιτειακό και ομοσπονδιακό επίπεδο. Τα σχολεία μπορούν επίσης να εξερευνήσουν εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης, όπως επιχορηγήσεις και ιδιωτικές δωρεές. Μια άλλη λύση είναι να δοθεί προτεραιότητα στις δαπάνες εντός του προϋπολογισμού του σχολείου ή της περιφέρειας για να διασφαλιστεί ότι διατίθενται επαρκείς πόροι σε προγράμματα ειδικής εκπαίδευσης.

Ανεπαρκής Κατάρτιση Εκπαιδευτικών

Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η ειδική αγωγή είναι η ανεπαρκής κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Η εργασία με μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες που πολλοί δάσκαλοι μπορεί να μην διαθέτουν. Χωρίς την κατάλληλη κατάρτιση, οι δάσκαλοι μπορεί να δυσκολεύονται να καλύψουν τις ανάγκες των μαθητών τους, κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε κακή ακαδημαϊκή επίδοση και έλλειψη υποστήριξης για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες.

Πιθανές λύσεις:

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεπαρκούς κατάρτισης των εκπαιδευτικών, τα σχολεία και οι σχολικές περιφέρειες μπορούν να παρέχουν συνεχείς ευκαιρίες επαγγελματικής εξέλιξης στους εκπαιδευτικούς. Αυτές οι ευκαιρίες μπορεί να περιλαμβάνουν εκπαίδευση σχετικά με τον τρόπο εργασίας με μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, καθώς και εκπαίδευση σε αποτελεσματικές στρατηγικές διδασκαλίας και τεχνικές διαχείρισης της τάξης. Τα σχολεία μπορούν επίσης να συνεργαστούν με τοπικά πανεπιστήμια και κολέγια για την παροχή εξειδικευμένων προγραμμάτων κατάρτισης και πιστοποίησης για εκπαιδευτικούς που εργάζονται με μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες.

Ανισότιμη Πρόσβαση στις Υπηρεσίες

Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η ειδική αγωγή είναι η άνιση πρόσβαση στις υπηρεσίες. Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες που προέρχονται από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος ή υποεκπροσωπούμενες μειονοτικές ομάδες μπορεί να είναι λιγότερο πιθανό να λάβουν την εξειδικευμένη υποστήριξη που χρειάζονται για να επιτύχουν στο σχολείο. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως η έλλειψη χρηματοδότησης, η ανεπαρκής στελέχωση και οι σιωπηρές προκαταλήψεις εκ μέρους των εκπαιδευτικών και των διοικητικών υπαλλήλων.

Πιθανές λύσεις:

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος της άνισης πρόσβασης στις υπηρεσίες, τα σχολεία και οι σχολικές περιφέρειες μπορούν να λάβουν μια σειρά από βήματα. Μια λύση είναι η διεξαγωγή τακτικών αξιολογήσεων των αναγκών των μαθητών με αναπηρίες για τον εντοπισμό περιοχών όπου απαιτείται πρόσθετη υποστήριξη. Τα σχολεία μπορούν επίσης να εργαστούν για να διασφαλίσουν ότι παρέχονται εξειδικευμένες υπηρεσίες σε όλα τα σχολεία και σε όλους τους μαθητές που τις χρειάζονται, ανεξάρτητα από το υπόβαθρο ή την κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση. Τέλος, τα σχολεία μπορούν να εργαστούν για να αντιμετωπίσουν τις σιωπηρές προκαταλήψεις μεταξύ των εκπαιδευτικών και των διοικητικών υπαλλήλων παρέχοντας εκπαίδευση σχετικά με τις πολιτιστικές ικανότητες και τις στρατηγικές κατά της προκατάληψης.

Έλλειψη Γονικής Εμπλοκής

Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η ειδική αγωγή είναι η έλλειψη συμμετοχής των γονέων. Οι γονείς διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην υποστήριξη της εκπαίδευσης των παιδιών τους, αλλά οι γονείς των παιδιών με αναπηρίες

6.3 Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα το 2004

Το 2004, η Ελλάδα εφάρμοσε σημαντικές μεταρρυθμίσεις στην ειδική αγωγή με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας και της διαθεσιμότητας της εκπαίδευσης για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις περιελάμβαναν τη δημιουργία ενός εθνικού πλαισίου για την παροχή υπηρεσιών ειδικής αγωγής, την ανάπτυξη νέων προγραμμάτων σπουδών και τη δημιουργία νέων δομών για την κατάρτιση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών. Πριν από το 2004, η ειδική εκπαίδευση στην Ελλάδα ήταν σε μεγάλο βαθμό υποχρηματοδοτούμενη και κατακερματισμένη, χωρίς ενιαίο σύστημα παροχής υπηρεσιών σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Το 2004, η ελληνική κυβέρνηση είχε σημειώσει σημαντική πρόοδο στη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών ειδικής αγωγής στη χώρα. Η εστίαση ήταν στην παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες και στη διασφάλιση της πρόσβασης σε εκπαίδευση υψηλής ποιότητας προσαρμοσμένης στις μοναδικές ανάγκες τους. Μία από τις βασικές εξελίξεις στην ειδική αγωγή στην Ελλάδα το 2004 ήταν η δημιουργία του Εθνικού Κέντρου Ειδικής Αγωγής (ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΔΟΣΙΑΣ (ΕΚΕΘΕ)) στην Αθήνα (Αλεξιάδου & Παπανικολάου, 2015). Το ΕΚΕΘΕ ιδρύθηκε με σκοπό την προώθηση και υποστήριξη της έρευνας και ανάπτυξης στον τομέα της ειδικής αγωγής και την παροχή καθοδήγησης και κατάρτισης σε εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής και άλλους επαγγελματίες.

Ο νόμος 2817/2004, γνωστός και ως «Νόμος Πλαίσιο για την Ειδική Αγωγή», ψηφίστηκε από την ελληνική κυβέρνηση σε μια προσπάθεια να παράσχει ένα πιο ολοκληρωμένο και ολοκληρωμένο σύστημα ειδικής αγωγής. Ο νόμος θέσπισε ένα πλαίσιο για την παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με σωματικές, αισθητηριακές, διανοητικές και συναισθηματικές αναπηρίες. Οι βασικές διατάξεις του Ν. 2817/2004 περιλαμβάνουν:

Παροχή υπηρεσιών ειδικής αγωγής σε όλους τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες: Ο νόμος ορίζει ότι όλοι οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν δωρεάν και κατάλληλη εκπαίδευση στο λιγότερο περιοριστικό περιβάλλον. Τα σχολεία υποχρεούνται να παρέχουν καταλύματα και υπηρεσίες υποστήριξης για να διασφαλίσουν ότι οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες έχουν πρόσβαση στο ίδιο πρόγραμμα σπουδών με τους συνομηλίκους τους (Τσακιρίδου).

Ίδρυση κέντρων ειδικής αγωγής: Ο νόμος επιβάλλει τη δημιουργία κέντρων ειδικής αγωγής για την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Αυτά τα κέντρα έχουν σχεδιαστεί για να παρέχουν μια σειρά υπηρεσιών, όπως αξιολόγηση, θεραπεία και ακαδημαϊκή υποστήριξη.

Παροχή εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής: Ο νόμος επιβάλλει την πρόσληψη δασκάλων ειδικής αγωγής για την παροχή εξειδικευμένης εκπαίδευσης και υποστήριξης σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Αυτοί οι δάσκαλοι είναι εκπαιδευμένοι να εργάζονται με μαθητές με μια σειρά αναπηριών και είναι υπεύθυνοι για τη δημιουργία εξατομικευμένων εκπαιδευτικών σχεδίων (IEPs) για την κάλυψη των μοναδικών αναγκών κάθε μαθητή.

Δημιουργία εθνικής βάσης δεδομένων για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες: Ο νόμος επιβάλλει τη δημιουργία εθνικής βάσης δεδομένων για τη συλλογή και ανάλυση δεδομένων για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Αυτή η βάση δεδομένων έχει σχεδιαστεί για να βελτιώσει την παροχή υπηρεσιών ειδικής εκπαίδευσης παρέχοντας στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής τις πληροφορίες που χρειάζονται για να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις.

Ένας από τους κύριους στόχους αυτών των μεταρρυθμίσεων ήταν η ένταξη των μαθητών με αναπηρία στα γενικά σχολεία όπου αυτό ήταν δυνατό, αντί ο διαχωρισμός τους σε ειδικά σχολεία. Αυτό ήταν σύμφωνο με τις αρχές της συνεκπαίδευσης, σύμφωνα με τις οποίες όλοι οι μαθητές, ανεξάρτητα από τις ικανότητες ή τις αναπηρίες τους, πρέπει να έχουν πρόσβαση στις ίδιες εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Ο νόμος απαιτούσε από τα σχολεία να παρέχουν εύλογα καταλύματα για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, όπως ειδικό εξοπλισμό, προσβάσιμα κτίρια και εκπαιδευμένους δασκάλους

(Πιτσόπουλος). Απαιτούσε επίσης από τα σχολεία να παρέχουν εξατομικευμένα εκπαιδευτικά σχέδια (IEP) για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες για να διασφαλίσουν ότι οι ανάγκες τους ικανοποιούνταν. Εκτός από αυτές τις νομικές και θεσμικές αλλαγές, υπήρξε επίσης αυξανόμενη ευαισθητοποίηση στην Ελλάδα το 2004 για τη σημασία της έγκαιρης παρέμβασης και της έγκαιρης διάγνωσης για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες (Κοκκίνη & Γιαλαμά). Η κυβέρνηση είχε αρχίσει να επενδύει σε προγράμματα έγκαιρης παρέμβασης που επικεντρώθηκαν στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση αναπτυξιακών καθυστερήσεων και αναπηριών σε μικρά παιδιά.

Για να υποστηρίξει αυτόν τον στόχο, η ελληνική κυβέρνηση επένδυσε πολλά στην κατάρτιση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών και του σχολικού προσωπικού, καθώς και στην ανάπτυξη νέων προγραμμάτων σπουδών και εκπαιδευτικού υλικού που θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στις ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες. Καθιέρωσε επίσης ένα σύστημα Κέντρων Υποστήριξης Ειδικής Αγωγής (SES) σε όλη τη χώρα, τα οποία παρέχουν υπηρεσίες όπως αξιολόγηση, θεραπεία και συμβουλευτική σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες και τις οικογένειές τους.

Παρά τις προσπάθειες αυτές, υπήρξαν ορισμένες προκλήσεις στην εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων. Για παράδειγμα, ορισμένα σχολεία δυσκολεύτηκαν να παράσχουν επαρκή υποστήριξη και καταλύματα σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες και υπήρξαν ανησυχίες σχετικά με την ποιότητα της κατάρτισης των εκπαιδευτικών και τη διαθεσιμότητα πόρων σε ορισμένους τομείς (Καλδή & Ιακωβίδου). Ωστόσο, οι μεταρρυθμίσεις αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό βήμα προόδου στη βελτίωση της εκπαίδευσης και της ποιότητας ζωής των μαθητών με αναπηρία στην Ελλάδα. Μια άλλη πρόκληση ήταν η έλλειψη ευαισθητοποίησης και κατανόησης των αναπηριών στο ευρύ κοινό. Πολλοί άνθρωποι στην Ελλάδα το 2004 εξακολουθούσαν να αντιμετωπίζουν τις αναπηρίες ως προσωπικό ή οικογενειακό ζήτημα, παρά ως κοινωνικό ζήτημα που απαιτούσε την προσοχή και την υποστήριξη του κοινού. Παρά αυτές τις προκλήσεις, ωστόσο, η ελληνική κυβέρνηση παρέμεινε προσηλωμένη στη βελτίωση των υπηρεσιών ειδικής αγωγής στη χώρα. Στα χρόνια που ακολούθησαν, σημειώθηκε σημαντική πρόοδος σε τομείς όπως η κατάρτιση εκπαιδευτικών, η έγκαιρη παρέμβαση και η χρηματοδότηση προγραμμάτων και υπηρεσιών ειδικής αγωγής. Σήμερα, η Ελλάδα

συνεχίζει να εργάζεται για την παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών σε όλους τους μαθητές, ανεξάρτητα από τις ικανότητες ή τις αναπηρίες τους.

Συμπέρασμα: Η Ελλάδα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στην ειδική αγωγή από το 2004. Οι νομοθετικές αλλαγές, οι εκπαιδευτικές πολιτικές και τα προγράμματα για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες έχουν εφαρμοστεί για τη βελτίωση της εκπαίδευσης των μαθητών με αναπηρία. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης δασκάλων ειδικής αγωγής και της έλλειψης προσβασιμότητας στα σχολεία. Απαιτούνται συνεχείς προσπάθειες για να διασφαλιστεί ότι όλοι οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες στην Ελλάδα έχουν ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση.

6.4 Τεχνολογία και ειδική αγωγή

Η τεχνολογία έχει γίνει αναπόσπαστο μέρος της σύγχρονης εκπαίδευσης και η ειδική εκπαίδευση δεν αποτελεί εξαίρεση. Στην πραγματικότητα, η τεχνολογία έχει φέρει επανάσταση στον τρόπο που προσεγγίζουμε την ειδική αγωγή, προσφέροντας καινοτόμες λύσεις στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τόσο οι μαθητές όσο και οι εκπαιδευτικοί. Από το προσαρμοστικό λογισμικό σε βοηθητικές συσκευές, η τεχνολογία έχει αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο υποστηρίζουμε τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Υποστηρικτική τεχνολογία είναι οποιαδήποτε συσκευή, λογισμικό ή εξοπλισμός που βοηθά τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες να εκτελούν εργασίες που ενδέχεται να μην μπορούν να κάνουν διαφορετικά. Αυτές οι συσκευές μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές με μια σειρά από αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων οπτικών, ακουστικών, γνωστικών και σωματικών αναπηριών. Οι τεχνολογίες έχουν τη δυνατότητα να μεταμορφώσουν την ειδική μεταχείριση και φροντίδα για τα άτομα με αναπηρία. Η ειδική μεταχείριση αναφέρεται στην υποστήριξη και τις παρεμβάσεις που παρέχονται σε άτομα με αναπηρία για να μπορέσουν να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις δυνατότητές τους και να συμμετέχουν πλήρως στις κοινότητές τους. Η τεχνολογία μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα της ειδικής θεραπείας παρέχοντας

καινοτόμες λύσεις στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία και οι φροντιστές τους.

Παραδείγματα βοηθητικής τεχνολογίας περιλαμβάνουν:

Λογισμικό μετατροπής κειμένου σε ομιλία, το οποίο διαβάζει δυνατά κείμενο σε μαθητές με προβλήματα όρασης ή μαθησιακές δυσκολίες.

Λογισμικό ομιλίας σε κείμενο, το οποίο επιτρέπει σε μαθητές με κινητικές αναπηρίες να υπαγορεύουν την εργασία τους αντί να τη γράφουν με το χέρι.

Οθόνες Braille, οι οποίες επιτρέπουν στους μαθητές με προβλήματα όρασης να διαβάζουν ψηφιακό κείμενο χρησιμοποιώντας απτικά κελιά μπράιγ.

Ακουστικά βαρηκοΐας και κοχλιακά εμφυτεύματα, που βελτιώνουν την ακοή σε μαθητές με προβλήματα ακοής.

Συσκευές Επαυξημένης και Εναλλακτικής Επικοινωνίας (AAC), οι οποίες βοηθούν τους μαθητές με δυσκολίες επικοινωνίας να εκφραστούν χρησιμοποιώντας σύμβολα, εικόνες ή λογισμικό μετατροπής κειμένου σε ομιλία.

Η υποστηρικτική τεχνολογία έχει αλλάξει το παιχνίδι για τους μαθητές με αναπηρίες, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να συμμετέχουν πλήρως στην εκπαίδευση και την καθημερινή τους ζωή.

Συστήματα περιβαλλοντικού ελέγχου, τα οποία επιτρέπουν στα άτομα με σωματικές αναπηρίες να ελέγχουν το περιβάλλον τους, όπως ανάβουν φώτα ή άνοιγμα θυρών, χρησιμοποιώντας φωνητικές εντολές ή διακόπτες.

Προσθετικές και ορθωτικές συσκευές, οι οποίες αντικαθιστούν ή υποστηρίζουν μέρη του σώματος που λείπουν ή έχουν υποστεί βλάβη, όπως άκρα, αρθρώσεις ή δόντια.

Εξατομικευμένη Μάθηση

Η τεχνολογία έχει κάνει επίσης δυνατή την εξατομικευμένη μάθηση, επιτρέποντας στους δασκάλους να δημιουργούν εξατομικευμένα σχέδια μάθησης για κάθε μαθητή με βάση τα δυνατά σημεία, τις αδυναμίες και τα ενδιαφέροντά τους.

Ένα παράδειγμα εξατομικευμένης μάθησης είναι το λογισμικό προσαρμοστικής μάθησης, το οποίο χρησιμοποιεί τεχνητή νοημοσύνη για να προσαρμόζεται στις ατομικές ανάγκες κάθε μαθητή. Αυτά τα προγράμματα αξιολογούν τις γνώσεις και τις δεξιότητες του μαθητή και παρέχουν εξατομικευμένη ανατροφοδότηση και υποστήριξη για να τον βοηθήσουν να προχωρήσει με τον δικό του ρυθμό.

Η εξατομικευμένη μάθηση μπορεί επίσης να επιτευχθεί μέσω της χρήσης ψηφιακών πόρων εκμάθησης, όπως εκπαιδευτικές εφαρμογές και διαδικτυακά μαθήματα. Αυτοί οι πόροι επιτρέπουν στους μαθητές να μαθαίνουν με τον δικό τους ρυθμό και παρέχουν στους καθηγητές δεδομένα σε πραγματικό χρόνο για την πρόοδο των μαθητών.

Παιχνιδοποίηση

Η παιχνιδοποίηση περιλαμβάνει τη χρήση στοιχείων που μοιάζουν με παιχνίδι σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα για την παρακίνηση και τη συμμετοχή των μαθητών. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, οι οποίοι μπορεί να δυσκολεύονται με τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας.

Η παιχνιδοποίηση μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση εκπαιδευτικών παιχνιδιών, όπως παιχνίδια μαθηματικών ή ορθογραφικά παιχνίδια, ή μέσω της χρήσης παιχνιδοποιημένων πλατφορμών μάθησης που ενσωματώνουν στοιχεία που μοιάζουν με παιχνίδια στα μαθήματα.

Το gamification μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες κάνοντας τη μάθηση πιο διασκεδαστική και ελκυστική, ενθαρρύνοντάς τους να συμμετέχουν πιο ενεργά στην εκπαίδευσή τους.

Εικονική και επαυξημένη πραγματικότητα

Οι τεχνολογίες εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας επιτρέπουν στους μαθητές να βιώσουν νέα περιβάλλοντα και καταστάσεις με ασφαλή και ελεγχόμενο τρόπο. Αυτές οι τεχνολογίες μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες που μπορεί να μην είναι σε θέση να βιώσουν συγκεκριμένα περιβάλλοντα ή καταστάσεις στην πραγματική ζωή.

Η τηλεϊατρική αναφέρεται στη χρήση τεχνολογίας για την παροχή υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης εξ αποστάσεως. Η τηλεϊατρική μπορεί να είναι ιδιαίτερα επωφελής για άτομα με αναπηρίες που μπορεί να έχουν δυσκολία πρόσβασης σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης λόγω σωματικών, γνωστικών ή επικοινωνιακών προβλημάτων. Η τηλεϊατρική μπορεί να παρέχει πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης από την άνεση του ίδιου του σπιτιού, μειώνοντας την ανάγκη για ταξίδια και αυξάνοντας την πρόσβαση σε ειδικούς. Παραδείγματα υπηρεσιών τηλεϊατρικής περιλαμβάνουν:

Εξ αποστάσεως διαβουλεύσεις με γιατρούς ή άλλους επαγγελματίες υγείας, οι οποίες μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσω τηλεδιάσκεψης ή τηλεφώνου.

Απομακρυσμένη παρακολούθηση ζωτικών σημείων ή άλλων δεικτών υγείας, όπως τα επίπεδα γλυκόζης στο αίμα ή η τήρηση των φαρμάκων, η οποία μπορεί να παρακολουθηθεί χρησιμοποιώντας φορητές συσκευές ή εφαρμογές smartphone. Υπηρεσίες τηλε-αποκατάστασης, οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες θεραπείας και αποκατάστασης εξ αποστάσεως, χρησιμοποιώντας τηλεδιάσκεψη ή άλλες τεχνολογίες. Η τηλεϊατρική μπορεί να βελτιώσει την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης για άτομα με αναπηρίες, να μειώσει το κόστος υγειονομικής περίθαλψης και να αυξήσει την ποιότητα της παρεχόμενης περίθαλψης.

Ρομποτική

Η ρομποτική αναφέρεται στη χρήση ρομπότ και αυτοματοποιημένων συστημάτων για την εκτέλεση εργασιών. Η ρομποτική μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε ειδική θεραπεία για την παροχή σωματικής βοήθειας, την ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και την προώθηση της ανεξαρτησίας.

Παραδείγματα εφαρμογών ρομποτικής σε ειδική επεξεργασία περιλαμβάνουν:

Ρομποτικοί εξωσκελετοί ή προσθετικές συσκευές, που παρέχουν φυσική βοήθεια σε άτομα με κινητικά προβλήματα ή ακρωτηριασμούς,

Η εικονική και η επαυξημένη πραγματικότητα μπορούν να χρησιμοποιηθούν με διάφορους τρόπους στην ειδική εκπαίδευση, όπως:

Εικονικές εκδρομές, που επιτρέπουν στους μαθητές να εξερευνήσουν διάφορα μέρη του κόσμου και να μάθουν για διαφορετικούς πολιτισμούς.

Προσομοιώσεις, οι οποίες επιτρέπουν στους μαθητές να βιώσουν καταστάσεις της πραγματικής ζωής, όπως μια συνέντευξη για δουλειά ή μια ιατρική διαδικασία, σε ένα ασφαλές και ελεγχόμενο περιβάλλον.

Βιβλία επαυξημένης πραγματικότητας, που ζωντανεύουν τα βιβλία μέσω της χρήσης διαδραστικών γραφικών και κινούμενων εικόνων.

Η εικονική και η επαυξημένη πραγματικότητα μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες να βιώσουν νέα πράγματα και να αναπτύξουν νέες δεξιότητες με ασφαλή και ελκυστικό τρόπο.

Επικοινωνία και Συνεργασία

Η τεχνολογία μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για τη διευκόλυνση της επικοινωνίας και της συνεργασίας μεταξύ μαθητών, δασκάλων και γονέων. Αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικό για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, οι οποίοι μπορεί να έχουν δυσκολία στην επικοινωνία ή την εργασία με άλλους.

Παραδείγματα τεχνολογίας που μπορούν να διευκολύνουν την επικοινωνία και τη συνεργασία περιλαμβάνουν:

Εργαλεία διαδικτυακής επικοινωνίας, όπως email και άμεσων μηνυμάτων

Η χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση έχει φέρει επανάσταση στον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες. Η ενσωμάτωση προγραμμάτων λογισμικού στην ειδική αγωγή έχει γίνει μια δημοφιλής προσέγγιση στη διδασκαλία και τη μάθηση. Προγράμματα λογισμικού έχουν αναπτυχθεί για να καλύψουν τις ανάγκες των μαθητών με αναπηρίες και ειδικές ανάγκες. Αυτά τα προγράμματα παρέχουν εξατομικευμένες μαθησιακές εμπειρίες που επιτρέπουν στους μαθητές να βελτιώσουν τις δεξιότητες, τις γνώσεις και τις ικανότητές τους. Σε αυτό το δοκίμιο, θα διερευνήσουμε τη χρήση λογισμικού στην ειδική εκπαίδευση και πώς έχει επηρεάσει τη διδασκαλία και τη μάθηση. Τύποι λογισμικού στην ειδική αγωγή.

Υπάρχουν διάφοροι τύποι προγραμμάτων λογισμικού που χρησιμοποιούνται στην ειδική εκπαίδευση. Αυτά τα προγράμματα έχουν σχεδιαστεί για να καλύπτουν τις ειδικές ανάγκες των μαθητών με αναπηρίες και ειδικές ανάγκες. Μερικά από τα προγράμματα λογισμικού που χρησιμοποιούνται στην ειδική εκπαίδευση περιλαμβάνουν: Το λογισμικό επικοινωνίας έχει σχεδιαστεί για να βοηθά τους μαθητές με δυσκολίες επικοινωνίας να επικοινωνούν αποτελεσματικά. Το πρόγραμμα λογισμικού παρέχει στους μαθητές διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων εικόνων, συμβόλων και μετατροπής κειμένου σε ομιλία. Μερικά από τα δημοφιλή προγράμματα λογισμικού επικοινωνίας περιλαμβάνουν το Proloquo2Go, το TouchChat και το Speak for Yourself. Το λογισμικό ανάγνωσης έχει σχεδιαστεί για να βοηθά τους μαθητές με αναγνωστικές δυσκολίες να βελτιώσουν τις αναγνωστικές τους δεξιότητες. Το πρόγραμμα λογισμικού παρέχει στους μαθητές διαφορετικά επίπεδα ανάγνωσης, διαδραστικές δραστηριότητες και πόρους πολυμέσων για τη βελτίωση της αναγνωστικής τους κατανόησης. Μερικά από τα δημοφιλή προγράμματα λογισμικού ανάγνωσης περιλαμβάνουν το Kurzweil 3000, το Read & Write και το Learning Ally. Το λογισμικό γραφής έχει σχεδιαστεί για να βοηθά τους μαθητές με δυσκολίες γραφής να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους γραφής. Το πρόγραμμα λογισμικού παρέχει στους εκπαιδευόμενους διαφορετικές προτροπές γραφής, οργανωτές γραφικών και εργαλεία πρόβλεψης λέξεων για τη βελτίωση των ικανοτήτων γραφής τους. Μερικά από τα δημοφιλή προγράμματα λογισμικού γραφής περιλαμβάνουν τα Co:Writer, Inspiration και Write:OutLoud. Το λογισμικό μαθηματικών έχει σχεδιαστεί για να βοηθά τους μαθητές με μαθηματικές δυσκολίες να βελτιώσουν τις μαθηματικές τους δεξιότητες. Το πρόγραμμα λογισμικού παρέχει στους μαθητές διαδραστικές δραστηριότητες, οπτικά βοηθήματα και προσαρμοστικές τεχνικές μάθησης για να ενισχύσουν τις μαθηματικές τους ικανότητες. Μερικά από τα δημοφιλή προγράμματα λογισμικού μαθηματικών περιλαμβάνουν τα DreamBox, Math-U-See και MathType.

Πλεονεκτήματα λογισμικού στην ειδική αγωγή

Η χρήση προγραμμάτων λογισμικού στην ειδική αγωγή έχει αρκετά πλεονεκτήματα. Αυτά τα πλεονεκτήματα περιλαμβάνουν:

Προσαρμοσμένες μαθησιακές εμπειρίες

Τα προγράμματα λογισμικού στην ειδική εκπαίδευση παρέχουν στους εκπαιδευόμενους εξατομικευμένες μαθησιακές εμπειρίες. Το πρόγραμμα λογισμικού μπορεί να προσαρμοστεί στις ατομικές ανάγκες και στα συλ μάθησης κάθε μαθητή. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να μαθαίνουν με τον δικό τους ρυθμό και με τρόπο που ταιριάζει στις μαθησιακές τους προτιμήσεις.

Προσιτότητα

Τα προγράμματα λογισμικού στην ειδική αγωγή παρέχουν στους εκπαιδευόμενους πρόσβαση σε πόρους μάθησης. Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες και ειδικές ανάγκες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε πόρους μάθησης που δεν είναι διαθέσιμοι στις παραδοσιακές τάξεις. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες που θα ήταν δύσκολο να αποκτηθούν σε μια παραδοσιακή τάξη.

Σύμπλεξη

Τα προγράμματα λογισμικού στην ειδική εκπαίδευση παρέχουν στους εκπαιδευόμενους συναρπαστικές μαθησιακές εμπειρίες. Το πρόγραμμα λογισμικού παρέχει στους εκπαιδευόμενους διαδραστικές δραστηριότητες, πόρους πολυμέσων και προσαρμοστικές τεχνικές μάθησης που ενισχύουν την μαθησιακή τους εμπειρία. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να παραμείνουν αφοσιωμένοι και να έχουν κίνητρο για μάθηση.

Ανεξάρτητη μάθηση

Τα προγράμματα λογισμικού στην ειδική αγωγή παρέχουν στους μαθητές ανεξάρτητες μαθησιακές εμπειρίες. Το πρόγραμμα λογισμικού μπορεί να καθοδηγήσει τους μαθητές στη διαδικασία μάθησης χωρίς την ανάγκη άμεσης επίβλεψης. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να οικειοποιηθούν τη μάθησή τους και να γίνουν ανεξάρτητοι μαθητές.

Ανατροφοδότηση

Τα προγράμματα λογισμικού στην ειδική εκπαίδευση παρέχουν στους εκπαιδευόμενους άμεση ανατροφοδότηση σχετικά με την πρόδό τους. Το πρόγραμμα λογισμικού μπορεί να παρέχει στους μαθητές ανατροφοδότηση σχετικά με τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία τους. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να παρακολουθούν την πρόδό τους και να εντοπίζουν τομείς που απαιτούν βελτίωση.

Προκλήσεις λογισμικού στην ειδική αγωγή

Η χρήση προγραμμάτων λογισμικού στην ειδική Τεχνικά προβλήματα

Τα προγράμματα λογισμικού στην ειδική εκπαίδευση απαιτούν τεχνική υποστήριξη και συντήρηση. Τεχνικά ζητήματα όπως σφάλματα λογισμικού και ζητήματα συμβατότητας μπορούν να επηρεάσουν τη μαθησιακή εμπειρία των μαθητών. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε απογοήτευση και αποδέσμευση.

Κόστος

Τα προγράμματα λογισμικού στην ειδική εκπαίδευση μπορεί να είναι ακριβά.

Κεφάλαιο 7

7.1 Γιατί οι άνθρωποι φοβούνται τη διαφορετικότητα

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους μερικοί άνθρωποι μπορεί να δυσκολεύονται να αποδεχθούν τη διαφορετικότητα. Ακολουθούν μερικές πιθανές εξηγήσεις:

- Πολιτιστική ανατροφή: Οι άνθρωποι συχνά μεγαλώνουν σε περιβάλλοντα που ενισχύουν ορισμένες πεποιθήσεις, αξίες και προκαταλήψεις. Αυτές οι προκαταλήψεις μπορούν να μεταβιβαστούν συνειδητά ή ασυνείδητα από γενιά σε γενιά, καθιστώντας δύσκολο για τα άτομα να δουν πέρα από τον δικό τους πολιτισμικό φακό.
- Φόβος για το άγνωστο: Οι άνθρωποι μπορεί να φοβούνται αυτό που δεν καταλαβαίνουν ή τι είναι διαφορετικό από τις δικές τους εμπειρίες. Αυτός ο φόβος μπορεί να εκδηλωθεί ως αντίσταση στην αλλαγή ή ως απροθυμία να εξερευνήσετε νέες ιδέες ή προοπτικές.
- Προκατάληψη εντός της ομάδας: Οι άνθρωποι τείνουν να αισθάνονται πιο άνετα με άλλους που είναι παρόμοιοι με αυτούς όσον αφορά τη φυλή, τη θρησκεία, τον πολιτισμό ή άλλα καθοριστικά χαρακτηριστικά. Αυτή η φυσική τάση μπορεί να οδηγήσει στο σχηματισμό εσωτερικών και εξωτερικών ομάδων, με τις πρώτες να αποδέχονται περισσότερο τους ανθρώπους που τους μοιάζουν και τις δεύτερες να είναι λιγότερο αποδεκτές.
- Στερεότυπα και προκαταλήψεις: Τα στερεότυπα περιλαμβάνουν υποθέσεις για μια ολόκληρη ομάδα ανθρώπων με βάση μερικά άτομα ή χαρακτηριστικά. Η προκατάληψη είναι μια προκατειλημμένη αντίληψη ή στάση απέναντι σε μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων. Αυτές οι προκαταλήψεις μπορούν να οδηγήσουν σε διακρίσεις και αποκλεισμό, καθιστώντας πιο δύσκολο για τους ανθρώπους να αποδεχτούν τη διαφορετικότητα.
- Έλλειψη έκθεσης: Οι άνθρωποι που δεν εκτίθενται σε διαφορετικές εμπειρίες ή πολιτισμούς μπορεί να δυσκολεύονται περισσότερο να τις αποδεχτούν. Η έκθεση σε διαφορετικές προοπτικές μπορεί να βοηθήσει τα άτομα να διευρύνουν την κατανόησή τους και να αυξήσουν την ενσυναίσθησή τους προς τους άλλους.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η αποδοχή της διαφορετικότητας είναι ένα περίπλοκο ζήτημα και διαφορετικά άτομα μπορεί να έχουν διαφορετικούς λόγους για τις απόψεις τους. Ωστόσο, έχοντας επίγνωση αυτών των παραγόντων, μπορούμε να αρχίσουμε να εργαζόμαστε για μεγαλύτερη αποδοχή και κατανόηση της διαφορετικότητας.

Ένας από τους κύριους λόγους μπορεί να είναι η έλλειψη έκθεσης σε διαφορετικούς πολιτισμούς και υπόβαθρα.

Ένας άλλος λόγος μπορεί να είναι η κοινωνική ρύθμιση και οι πολιτισμικοί κανόνες που έχουν ριζώσει στα άτομα από νεαρή ηλικία. Η κοινωνία συχνά αποδίδει αξία σε ορισμένα χαρακτηριστικά ή γνωρίσματα, όπως η φυλή, το φύλο, η θρησκεία ή ο σεξουαλικός προσανατολισμός, και αυτό μπορεί να οδηγήσει σε διακρίσεις και μεροληψία προς εκείνους που δεν ταιριάζουν σε αυτούς τους κανόνες.

Επιπλέον, οι άνθρωποι μπορεί να κρατούν στερεότυπα και προκαταλήψεις λόγω των δικών τους προσωπικών εμπειριών ή προκαταλήψεων. Αυτές οι προκαταλήψεις μπορούν να ενισχυθούν από τα μέσα ενημέρωσης και άλλους πολιτισμικούς παράγοντες, οι οποίοι μπορεί να δυσκολέψουν τα άτομα να δουν πέρα από τις δικές τους προοπτικές και εμπειρίες.

Συνολικά, η αποδοχή της διαφορετικότητας απαιτεί ανοιχτό μυαλό και προθυμία για μάθηση και κατανόηση διαφορετικών προοπτικών και εμπειριών. Μπορεί να χρειαστεί χρόνος και προσπάθεια για να αμφισβητηθούν οι προκαταλήψεις και οι πεποιθήσεις του ατόμου, αλλά είναι σημαντικό για τη δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς και δικαιοσύνης.

7.2 Η ειδική αγωγή σήμερα.

Κάθε μαθητής επιτυγχάνει νόμος (ESSA): Το 2015, ο νόμος Every Student Succeeds Act (ESSA) υπογράφηκε σε νόμο, αντικαθιστώντας τον νόμο No Child Left Behind (Every Student Succeeds Act (ESSA), 2015). Η ESSA περιλαμβάνει διατάξεις που σχετίζονται με την εκπαίδευση των μαθητών με αναπηρίες, όπως η απαίτηση από τα κράτη να αναπτύξουν συστήματα λογοδοσίας που μετρούν την πρόοδο των μαθητών με αναπηρίες.

Στροφή προς τη συνεκπαίδευση: Έχει δοθεί αυξανόμενη έμφαση στη συνεκπαίδευση, η οποία στοχεύει να διασφαλίσει ότι όλοι οι μαθητές, ανεξάρτητα από τις ικανότητές τους, εκπαιδεύονται μαζί στην ίδια τάξη. Αυτή η προσέγγιση βασίζεται στην πεποίθηση ότι οι μαθητές με αναπηρίες επωφελούνται από την εκπαίδευση μαζί με τους συνομηλίκους τους χωρίς αναπηρία και ότι προωθεί ένα πιο αποδεκτό και ποικιλόμορφο μαθησιακό περιβάλλον (Inclusion in Education: Key Policy and Practice Considerations, 2021).

Υποστηρικτική τεχνολογία: Η χρήση της υποστηρικτικής τεχνολογίας γίνεται όλο και πιο σημαντική στην ειδική εκπαίδευση. Η υποστηρικτική τεχνολογία περιλαμβάνει οποιαδήποτε συσκευή ή λογισμικό που βοηθά τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες να μάθουν και να επικοινωνούν πιο αποτελεσματικά, όπως λογισμικό μετατροπής κειμένου σε ομιλία ή συσκευές επικοινωνίας.

Ανταπόκριση στην Παρέμβαση (RTI): Το RTI είναι ένα πλαίσιο για την παροχή έγκαιρης και συστηματικής υποστήριξης σε μαθητές που παλεύουν με ακαδημαϊκές ή συμπεριφορικές προκλήσεις. Αυτή η προσέγγιση έχει γίνει ολοένα και πιο δημοφιλής στην ειδική εκπαίδευση, καθώς μπορεί να βοηθήσει στον εντοπισμό μαθητών που μπορεί να χρειαστούν πρόσθετη υποστήριξη προτού μείνουν πολύ πίσω (Assistive Technology for Kids with Learning Disabilities: An Overview, 2021).

Κοινωνικο-συναισθηματική μάθηση: Η κοινωνικο-συναισθηματική μάθηση (SEL) έχει γίνει σημαντικό μέρος της ειδικής αγωγής τα τελευταία χρόνια. Το SEL εστιάζει στο να βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες που σχετίζονται με τη συναισθηματική ρύθμιση, τις κοινωνικές δεξιότητες και την επίλυση προβλημάτων. Αυτές οι δεξιότητες είναι απαραίτητες για την επιτυχία στο σχολείο και στη ζωή και μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικές για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν πρόσθετες προκλήσεις σε αυτούς τους τομείς (Λούπη & Χατζηνικολάου, 2019).

Συνολικά, ο τομέας της ειδικής αγωγής συνέχισε να εξελίσσεται και να βελτιώνεται τα τελευταία χρόνια, με μεγαλύτερη έμφαση στην ένταξη, την υποστηρικτική τεχνολογία και την έγκαιρη παρέμβαση. Αυτές οι εξελίξεις συνέβαλαν στο να διασφαλιστεί ότι οι

μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες έχουν πρόσβαση στην υποστήριξη που χρειάζονται για να επιτύχουν στο σχολείο και όχι μόνο.

Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα αποτελεί θέμα ενδιαφέροντος και προβληματισμού εδώ και πολλά χρόνια. Η χώρα έχει μακρά ιστορία παροχής εκπαίδευσης σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, αλλά όπως πολλές άλλες χώρες, έχει αντιμετωπίσει προκλήσεις για να διασφαλίσει ότι όλοι οι μαθητές λαμβάνουν την υποστήριξη που χρειάζονται για να επιτύχουν. Το 2015, η Ελλάδα εφάρμοσε σημαντικές μεταρρυθμίσεις στο σύστημα ειδικής αγωγής, με στόχο τη βελτίωση της πρόσβασης και της ποιότητας των μαθητών με αναπηρία. Η Ελλάδα έχει ένα υποχρεωτικό εκπαιδευτικό σύστημα που διαρκεί εννέα χρόνια, χωρισμένο σε πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα παιδιά με αναπηρίες δικαιούνται να φοιτούν σε γενικά σχολεία μαζί με τους συνομηλίκους τους και η κυβέρνηση παρέχει πρόσθετη υποστήριξη σε αυτούς τους μαθητές με τη μορφή δασκάλων ειδικής αγωγής, βοηθών και πόρων (Κουλούρη, 1999). Συμπεριληπτική Εκπαίδευση: η ελληνική κυβέρνηση εισήγαγε νέο νόμο για τη συνεκπαίδευση, ο οποίος είχε ως στόχο να προωθήσει την ένταξη των μαθητών με ειδικές ανάγκες στα γενικά σχολεία. Ο νόμος απαιτεί τα σχολεία να παρέχουν εύλογη στέγαση σε μαθητές με ειδικές ανάγκες και ότι οι δάσκαλοι λαμβάνουν εξειδικευμένη κατάρτιση για την υποστήριξη των μαθητών με αναπηρία.

Παρά τις προσπάθειες αυτές, το σύστημα ειδικής αγωγής στην Ελλάδα έχει αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις στο παρελθόν. Η πρόσβαση στις υπηρεσίες ήταν περιορισμένη και πολλές οικογένειες χρειάστηκε να βασιστούν σε ιδιωτικούς παρόχους ή να στερηθούν εντελώς την υποστήριξη. Η κυβέρνηση ίδρυσε Κέντρα Πόρων για την Ειδική Αγωγή σε κάθε περιοχή της χώρας. Αυτά τα κέντρα παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης, της συμβουλευτικής και της θεραπείας. Υποστηρίζουν επίσης τους εκπαιδευτικούς στα γενικά σχολεία παρέχοντας κατάρτιση και πόρους για τη συνεκπαίδευση. Οι δάσκαλοι ειδικής αγωγής ήταν σε έλλειψη και αυτοί που είναι διαθέσιμοι συχνά δεν έχουν κατάρτιση και πόρους (Στρατηγοπούλου, 2015). Η κυβέρνηση αύξησε επίσης τον αριθμό των δασκάλων ειδικής αγωγής στα γενικά σχολεία. Στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι κάθε σχολείο έχει τουλάχιστον έναν δάσκαλο ειδικής αγωγής που μπορεί να παρέχει υποστήριξη σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και

αναπηρίες. Επιπλέον, υπήρξε έλλειψη συντονισμού μεταξύ των διαφόρων κυβερνητικών υπηρεσιών που είναι αρμόδιες για την ειδική εκπαίδευση, με αποτέλεσμα να κατακερματίζονται οι υπηρεσίες και η άνιση ποιότητα σε όλες τις περιφέρειες.

Υποστηρικτική Τεχνολογία: Η κυβέρνηση έχει επίσης εισαγάγει υποστηρικτική τεχνολογία στα γενικά σχολεία για την υποστήριξη των μαθητών με αναπηρία. Η τεχνολογία περιλαμβάνει συσκευές όπως υπολογιστές, tablet και εξειδικευμένο λογισμικό που βοηθούν τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες να έχουν πρόσβαση στο πρόγραμμα σπουδών.

Το 2015, η Ελλάδα εφάρμοσε μια σειρά μεταρρυθμίσεων με στόχο τη βελτίωση της πρόσβασης και της ποιότητας στην ειδική αγωγή. Αυτές οι αλλαγές ήταν μέρος ενός ευρύτερου συνόλου εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων που είχαν σχεδιαστεί για την αντιμετώπιση μακροχρόνιων ζητημάτων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Οι μεταρρυθμίσεις περιελάμβαναν αλλαγές στο νομικό πλαίσιο για την ειδική αγωγή, καθώς και αλλαγές στον τρόπο παροχής και διαχείρισης των υπηρεσιών. Οι μεταρρυθμίσεις που εισήχθησαν στην ειδική αγωγή είχαν θετικό αντίκτυπο στους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και το εκπαιδευτικό σύστημα συνολικά. Η ίδρυση Κέντρων Πόρων Ειδικής Αγωγής έχει αυξήσει την πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Οι δάσκαλοι στα γενικά σχολεία έχουν επίσης λάβει εξειδικευμένη κατάρτιση, η οποία έχει βελτιώσει την ικανότητά τους να υποστηρίζουν μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Ο αριθμός των δασκάλων ειδικής αγωγής στα γενικά σχολεία έχει επίσης αυξηθεί, διασφαλίζοντας ότι κάθε σχολείο έχει τουλάχιστον έναν δάσκαλο που μπορεί να παρέχει υποστήριξη σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Η εισαγωγή της υποστηρικτικής τεχνολογίας ήταν επίσης ευεργετική για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, καθώς τους επέτρεψε να έχουν πιο εύκολη πρόσβαση στο πρόγραμμα σπουδών (Καραγεώργου & Καββαδία, 2018). Η χρήση της τεχνολογίας έχει επίσης διευκολύνει την ένταξη των μαθητών με αναπηρίες στις δραστηριότητες της τάξης και στις αλληλεπιδράσεις με τους συμμαθητές τους. Το νομικό πλαίσιο για την ειδική αγωγή στην Ελλάδα υπέστη σημαντικές αλλαγές το 2015. Μία από τις πιο σημαντικές αλλαγές ήταν η θέσπιση ενός νέου νόμου που αντικατέστησε την προηγούμενη νομοθεσία που χρονολογείται από το 1983. Ο νέος νόμος είχε στόχο να

ενισχύσει τα δικαιώματα των μαθητών με αναπηρία και να εξασφαλίσουν ότι λαμβάνουν την υποστήριξη που χρειάζονται για να επιτύχουν στο σχολείο και όχι μόνο.

Σύμφωνα με το νέο νόμο, οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες έχουν το δικαίωμα να φοιτούν σε γενικά σχολεία και να λαμβάνουν οποιαδήποτε απαραίτητη υποστήριξη. Αυτή η υποστήριξη μπορεί να περιλαμβάνει δασκάλους ειδικής αγωγής, βοηθούς και καταλύματα όπως υποστηρικτική τεχνολογία ή τροποποιημένο πρόγραμμα σπουδών. Τα σχολεία υποχρεούνται να παρέχουν αυτές τις υπηρεσίες χωρίς κόστος για τις οικογένειες και οι μαθητές έχουν το δικαίωμα σε ένα εξατομικευμένο εκπαιδευτικό σχέδιο (IEP) που περιγράφει τις συγκεκριμένες ανάγκες και τους στόχους τους.

Εκτός από αυτές τις αλλαγές, ο νέος νόμος ίδρυσε και Εθνικό Παρατηρητήριο Ειδικής Αγωγής. Αυτός ο φορέας είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών ειδικής αγωγής και την παροχή συμβουλών σε κρατικούς φορείς και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς.

Μια άλλη βασική πτυχή των μεταρρυθμίσεων στην ειδική αγωγή ήταν οι αλλαγές στον τρόπο παροχής και διαχείρισης των υπηρεσιών. Μία από τις πιο σημαντικές αλλαγές ήταν η δημιουργία περιφερειακών κέντρων υποστήριξης για την ειδική εκπαίδευση. Αυτά τα κέντρα είναι υπεύθυνα για το συντονισμό των υπηρεσιών σε όλα τα σχολεία και τους δήμους και τη διασφάλιση ότι οι μαθητές λαμβάνουν την υποστήριξη που χρειάζονται.

Τα κέντρα υποστήριξης στελεχώνονται από δασκάλους ειδικής αγωγής και άλλους επαγγελματίες, συμπεριλαμβανομένων ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών. Παρέχουν μια σειρά από υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης και της διάγνωσης, της ανάπτυξης IEPs και της κατάρτισης για τους δασκάλους και το άλλο σχολικό προσωπικό.

Για να διασφαλιστεί ότι οι υπηρεσίες παρέχονται με συνέπεια σε ολόκληρη τη χώρα, τα κέντρα υποστήριξης πρέπει να ακολουθούν ένα σύνολο εθνικών προτύπων για την ειδική εκπαίδευση. Αυτά τα πρότυπα περιγράφουν τις ελάχιστες απαιτήσεις για τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των αναλογιών προσωπικού, των απαιτήσεων κατάρτισης και των τύπων υποστήριξης που πρέπει να είναι διαθέσιμα στους μαθητές.

Παρά τις σημαντικές μεταρρυθμίσεις που έγιναν στην ειδική αγωγή στην Ελλάδα από το 2015, παραμένουν αρκετές προκλήσεις. Μερικές από τις προκλήσεις περιλαμβάνουν:

Χρηματοδότηση: Η κυβέρνηση πρέπει να αυξήσει τη χρηματοδότηση για την ειδική εκπαίδευση για να διασφαλίσει ότι κάθε μαθητής με αναπηρία λαμβάνει την υποστήριξη που χρειάζεται.

Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών: Υπάρχει ανάγκη για συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα γενικά σχολεία σχετικά με τη συνεκπαίδευση και τον τρόπο αποτελεσματικής υποστήριξης των μαθητών με αναπηρίες.

Προσβασιμότητα: Πολλά γενικά σχολεία στην Ελλάδα δεν είναι προσβάσιμα σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες και αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί.

Στίγμα: Υπάρχει ακόμη ένα στίγμα που σχετίζεται με τις αναπηρίες στην Ελλάδα, το οποίο δυσκολεύει την ένταξη των μαθητών με αναπηρία στην επικρατούσα κοινωνία.

Ο δρόμος είναι ακόμη μακρύς .

7.3 Η ειδική αγωγή εν μέσω πανδημίας 2020

Η Ειδική Αγωγή είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει την εκπαίδευση των μαθητών με αναπηρία και υπάρχει εδώ και αρκετές δεκαετίες. Στόχος της ειδικής αγωγής είναι να παρέχει εξατομικευμένη εκπαίδευση και υποστήριξη σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, ώστε να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους και να συμμετέχουν στην κοινωνία ως ενεργοί και παραγωγικοί πολίτες. Το 2020, η ειδική αγωγή αντιμετώπισε πολλές προκλήσεις λόγω της πανδημίας COVID-19. (Ινστιτούτο Επιστημών της Αγωγής, 2020).

Επιπτώσεις του COVID-19 στην Ειδική Αγωγή:

Η πανδημία του COVID-19 είχε σημαντικό αντίκτυπο στην ειδική αγωγή. Τα σχολεία έκλεισαν και οι μαθητές αναγκάστηκαν να μάθουν από το σπίτι. Αυτή η αλλαγή στο μαθησιακό περιβάλλον ήταν ιδιαίτερα προκλητική για τους μαθητές με ειδικές

εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Πολλοί μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες βασίζονται στη δομή και τη ρουτίνα της σχολικής ημέρας, καθώς και στις εξειδικευμένες υπηρεσίες που παρέχονται από εκπαιδευτικούς και προσωπικό ειδικής αγωγής (Ο αντίκτυπος της πανδημίας COVID-19 στα άτομα με αναπηρία, 2020). Όταν έκλεισαν τα σχολεία, πολλές από αυτές τις υπηρεσίες διακόπηκαν, γεγονός που είχε σημαντικό αντίκτυπο στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Πολλά παιδιά δεν παρακολούθησαν ούτε μέσω διαδικτύου τα μαθήματα, καθώς πολλοί μαθητές δεν είναι σε θέση να μπορέσουν να συμμετάσχουν διαδικτυακά στα μαθήματα του σχολείου.

Προκλήσεις που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές Ειδικής Αγωγής: Οι εκπαιδευτικοί ειδικής αγωγής αντιμετώπισαν πολλές προκλήσεις κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Έπρεπε να προσαρμόσουν τις διδακτικές τους στρατηγικές για να προσαρμόσουν το περιβάλλον μάθησης από απόσταση και έπρεπε να βρουν νέους τρόπους για να παρέχουν εξατομικευμένη διδασκαλία και υποστήριξη σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Πολλοί δάσκαλοι ειδικής αγωγής έπρεπε επίσης να συνεργαστούν με γονείς και φροντιστές για να διασφαλίσουν ότι οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες είχαν τους πόρους και την υποστήριξη που χρειάζονταν για να επιτύχουν σε ένα απομακρυσμένο περιβάλλον μάθησης.

Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες αντιμετώπισαν επίσης ποικίλες προκλήσεις. Πολλοί μαθητές αγωνίστηκαν με τη μετάβαση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, καθώς δεν μπορούσαν να λάβουν τις εξειδικευμένες υπηρεσίες και την υποστήριξη που χρειάζονταν. Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες αντιμετώπισαν επίσης κοινωνική απομόνωση και περιορισμένες ευκαιρίες κοινωνικοποίησης, κάτι που είχε σημαντικό αντίκτυπο στην ψυχική υγεία και ευημερία τους.

Στρατηγικές που χρησιμοποιούνται για να ξεπεραστούν οι προκλήσεις: Οι δάσκαλοι και το προσωπικό ειδικής αγωγής χρησιμοποίησαν ποικίλες στρατηγικές για να ξεπεράσουν τις προκλήσεις που θέτει ο COVID-19. Προσάρμοσαν τις διδακτικές τους στρατηγικές στο περιβάλλον μάθησης εξ αποστάσεως, χρησιμοποιώντας διαδικτυακές πλατφόρμες και εργαλεία για την παροχή διδασκαλίας και υποστήριξης σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες (Warger & Strickland-Cohen, 2020).

Συνεργάστηκαν επίσης στενά με γονείς και φροντιστές για να διασφαλίσουν ότι οι μαθητές είχαν τους πόρους και την υποστήριξη που χρειάζονταν για να επιτύχουν σε ένα απομακρυσμένο περιβάλλον μάθησης.

Τα σχολεία παρείχαν επίσης πρόσθετους πόρους και υποστήριξη σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Αυτό περιλάμβανε την παροχή τεχνολογίας και συσκευών σε μαθητές που δεν είχαν πρόσβαση σε αυτές, καθώς και την παροχή πρόσθετης κατάρτισης και πόρων σε δασκάλους και προσωπικό ειδικής αγωγής.

Συμπέρασμα: Η πανδημία COVID-19 είχε σημαντικό αντίκτυπο στην ειδική αγωγή το 2020. Τα σχολεία έκλεισαν και οι μαθητές αναγκάστηκαν να μαθαίνουν από το σπίτι, γεγονός που έθετε πολλές προκλήσεις για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Ωστόσο, οι δάσκαλοι και το προσωπικό ειδικής αγωγής προσαρμόσαν τις διδακτικές τους στρατηγικές και συνεργάστηκαν στενά με γονείς και φροντιστές για να παρέχουν εξατομικευμένα διδασκαλία και υποστήριξη σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Παρά τις προκλήσεις, οι δάσκαλοι και το προσωπικό ειδικής αγωγής μπόρεσαν να παρέχουν κριτική υποστήριξη σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες σε μια περίοδο μεγάλης αβεβαιότητας και αναταραχής.

7.4 Οι λόγοι που οι άνθρωποι δυσκολεύονται να αποδεχτούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες και πως μπορεί να αλλάξει αυτή η αντίληψη.

Η αποδοχή των ατόμων με αναπηρίες ποικίλλει πολύ μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών και κοινωνιών, και έχει σημειωθεί πρόοδος τα τελευταία χρόνια προς μεγαλύτερη ένταξη και κατανόηση. Ωστόσο, οι διακρίσεις και η ικανότητα ικανότητας εξακολουθούν να υπάρχουν σε πολλά μέρη του κόσμου και υπάρχει ακόμη πολλή δουλειά που πρέπει να γίνει για την προώθηση της αποδοχής και των ίσων ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρία.

Η πορεία προς τη μεγαλύτερη αποδοχή των ατόμων με αναπηρία περιλαμβάνει έναν συνδυασμό παραγόντων, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, της νομοθεσίας και των κοινωνικών στάσεων (United Nations Convention on the Rights of Persons with

Disabilities, 2019). Η εκπαίδευση μπορεί να διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο στην αμφισβήτηση των στερεοτύπων και στην προώθηση της κατανόησης των διαφορετικών εμπειριών και ικανοτήτων των ατόμων με αναπηρίες. Η νομοθεσία μπορεί επίσης να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για την προώθηση της προσβασιμότητας και της ισότητας, διασφαλίζοντας ότι τα άτομα με αναπηρίες δεν υφίστανται διακρίσεις στην απασχόληση, την εκπαίδευση ή άλλους τομείς της ζωής. Σημαντικό ρόλο σε όλα τα πράγματα φαίνεται να έχει η παιδεία και η μόρφωση. Η εκπαίδευση είναι ο στυλοβάτης για μία ουσιαστική ζωή, δημοκρατική και αξιοπρεπή. Ο ρόλος της είναι σημαντικός για τους πολίτες του αύριο και για όλους όσους πέρασαν σε αυτή τη ζωή, γιατί οι παλιοί έγιναν το εφαλτήριο, ώστε να μάθουν οι νέοι .

Είναι δύσκολο να προβλεφθεί ακριβώς πότε η κοινωνία στο σύνολό της θα δεχτεί πλήρως τα άτομα με αναπηρίες, καθώς η πρόοδος είναι συχνά αργή και σταδιακή. Ωστόσο, είναι σημαντικό να συνεχίσουμε να εργαζόμαστε για μεγαλύτερη αποδοχή και συμπερίληψη και να υποστηρίζουμε τα δικαιώματα και τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία. Με συνεχείς προσπάθειες και τη δέσμευση των ατόμων και των κοινοτήτων, μπορούμε να συνεχίσουμε να κάνουμε βήματα προς μια κοινωνία πιο χωρίς αποκλεισμούς και αποδοχή για τα άτομα με αναπηρία.

7.5 Συμπεράσματα

Τα άτομα με αναπηρίες διέσχισαν ένα δύσκολο, δύσβατο δρόμο από την αρχή της εμφάνισης του ανθρώπου στη γη. Η φωνή τους αντήχησε σε κάθε απόηχο βήμα στην ιστορία. Το παρελθόν είναι εδώ, όχι για να θυμόμαστε, ούτε για να ασκούμε κριτική, αλλά είναι εδώ για να αναστοχαστούμε και να ερευνήσουμε. Είναι εδώ για να καθορίσει το μέλλον. Είναι οι φωνές χιλιάδων ανθρώπων που θέλουν να μας πουν την ιστορία τους. Τα προβλήματα που αντιμετώπισαν πολλά και σοβαρά. Ο άνθρωπος θέλει αρκετά χρόνια για να μπορέσει να εξελιχτεί και να αποδεχτεί τη διαφορετικότητα που σήμερα έχει γίνει καμπάνια εκστρατείας σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα. Ίσως σήμερα σε κάποιους φαντάζουν αυτονόητα όσα αναφέρουμε, αλλά χρειάστηκαν πολλά χιλιάδες χρόνια για να φτάσουμε στο σημερινό επίπεδο, όχι απλά για να σκεφτούμε τα αυτονόητα, αλλά και για να μπορέσουμε να εκφράσουμε ελεύθερα τα πιστεύω μας χωρίς να φοβόμαστε την πυρά.

Ο χριστιανισμός έπαιξε σπουδαίο ρόλο στην αποδοχή των ατόμων με αναπηρίες. Ακόμη και σήμερα δεν είναι γνωστό, αν οι άνθρωποι θεωρούν ότι η γέννηση ατόμων με ειδικές ανάγκες, είναι κατάρα από το θεό για κάποιο παλαιότερο αμάρτημα ή ευλογία. Οι απαντήσεις θα είναι πολλές και διαφορετικές. Ίσως και ο μόνος δρόμος τελικά προς τη θέωση να είναι ο δύσβατος. Ίσως και αυτά τα πλάσματα να είναι η λύτρωση που ορίζει και ο Αριστοτέλης στην ποιητική του, που θα μας οδηγήσουν στη λύτρωση και τη θέωση. Ίσως ο στυλοβάτης του ελληνικού πνεύματος, ο Όμηρος που ήταν ο ίδιος τυφλός, θεωρούσε ότι σκόπιμα θέλανε οι θεοί 'τυφλούς' όσους γεννιόντουσαν με το χάρισμα να πλανιόνται στο σκοτάδι και να δίνουν φως! Όπως και να αντιμετωπίζει ο καθένας αυτά τα άτομα, η ιστορία μας διδάσκει ότι οφείλουμε να σεβόμαστε κάθε ζωή που υπάρχει στον πλανήτη και να παλεύουμε για τα δικαιώματα όλων ανεξαρτήτως.

Β' Μέρος

Κεφάλαιο 8

8.1 Εισαγωγή- Σκοπός της έρευνας

Στο Β' μέρος της παρούσας εργασίας που αποτελεί το ερευνητικό κομμάτι της συγγραφής, αφού αρχικά θα παρουσιάσουμε με γραφήματα την εξελικτική πορεία της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα στην συνέχεια θα αναλύσουμε τους λόγους της αυξητικής τάσης που είχε στη χώρα μας και συγκεκριμένα θα επικεντρωθούμε στους λόγους κοινωνικών αλλαγών όπως είναι η αύξηση των μεταναστευτικών ροών στη χώρα μας, η αύξηση των μονογονεϊκών οικογενειών καθώς και ιατρικών παραγόντων όπως είναι η αύξηση των πρόωρων γεννήσεων στη Χώρα μας. Όλα τα παραπάνω θα διερευνηθούν αν συσχετίζονται με την αύξηση των σχολικών μονάδων που παρέχουν ειδική αγωγή στη χώρα μας.

8.2 Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία την οποία θα ακολουθήσουμε στη παρούσα εργασία είναι αρχικά η άντληση πρωτογενών δεδομένων από την ιστοσελίδα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ, 2020) και στη συνέχεια η παρακολούθηση της εξελικτικής πορείας των σχολικών μονάδων τόσο στη γενική εκπαίδευση όσο και στην ειδική το χρονικό διάστημα 2000 έως 2021. Με τη βοήθεια του λογισμικού Excel μέσω γραφημάτων θα οπτικοποιήσουμε τα παραπάνω δεδομένα και μέσω του λογισμικού SPSS θα προχωρήσουμε στη στατιστική ανάλυση τους και συγκεκριμένα στο βαθμό συσχέτισης μεταξύ τους.

Όσον αφορά τη μεθοδολογία των πρωτογενών δεδομένων (raw data) από τη πλευρά της ΕΛ.ΣΤΑΤ. ακολουθείται η εξής διαδικασία. Η έρευνα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης είναι ετήσια, απογραφική και διενεργείται από την ΕΛΣΤΑΤ. Η συλλογή των στοιχείων πραγματοποιείται μέσω έντυπων ερωτηματολογίων, τα οποία συμπληρώνονται από τις σχολικές μονάδες και στη συνέχεια ελέγχονται και αποστέλλονται από τις αρμόδιες Πρωτοβάθμιες και Δευτεροβάθμιες Διευθύνσεις Εκπαίδευσης στην ΕΛΣΤΑΤ. Η εν λόγω έρευνα διενεργείται σε ετήσια βάση (ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ, 2021).

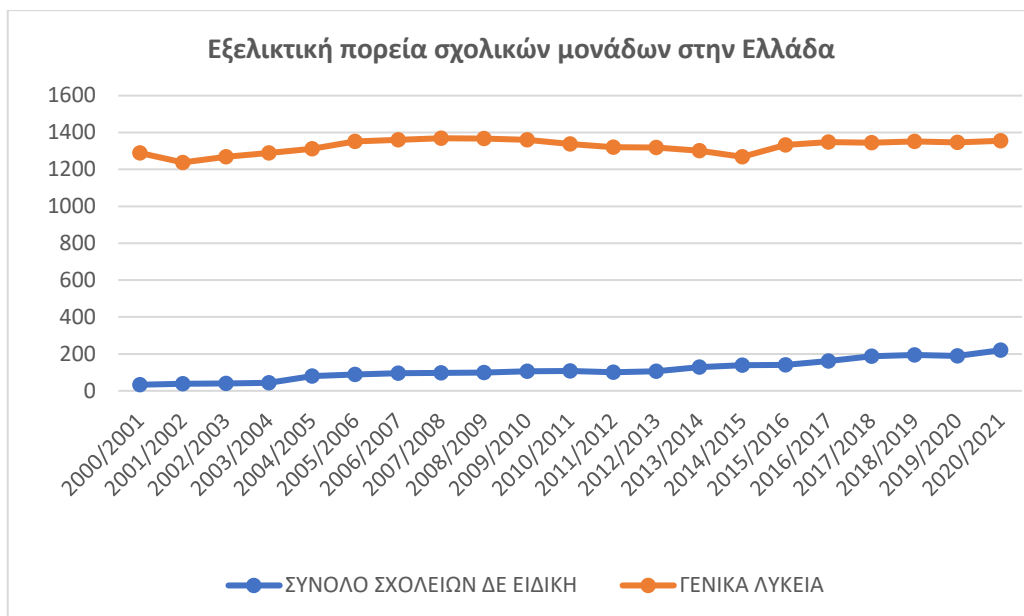
8.3 Στατιστική ανάλυση

Αντλώντας πρωτογενή δεδομένα από την Ελληνική Στατιστική Αρχή για τις σχολικές μονάδες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην ειδική αγωγή και στα γενικά λύκεια για το χρονικό διάστημα 2000 έως και 2021 προκύπτει ο παρακάτω πίνακας (Πίνακας 1).

Πίνακας 1 Εξελικτική πορεία σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής-Γενικών Λυκείων

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕ ΕΙΔΙΚΗ	ΓΕΝΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ
2000/2001	33	1.289
2001/2002	39	1.238
2002/2003	40	1.268
2003/2004	43	1.290
2004/2005	79	1.312
2005/2006	88	1.352
2006/2007	95	1.361
2007/2008	98	1.369
2008/2009	99	1.367
2009/2010	106	1.361
2010/2011	108	1.338
2011/2012	101	1.320
2012/2013	105	1.318
2013/2014	128	1.302
2014/2015	138	1.269
2015/2016	140	1.333
2016/2017	161	1.348
2017/2018	188	1.345
2018/2019	194	1.352
2019/2020	189	1.347
2020/2021	220	1.355

Ο παραπάνω πίνακας αποτυπώνεται στο παρακάτω γράφημα από το οποίο μπορούμε να εξάγουμε γόνιμα συμπεράσματα για την εξελικτική πορεία των σχολικών μονάδων στη χώρα μας όσον αφορά την ειδική αγωγή σε σχέση με τις σχολικές μονάδες στη δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση.

Γράφημα 1 Εξελικτική πορεία σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής - Γενικών Λυκείων

Όπως παρατηρούμε στο παραπάνω γράφημα ο ρυθμός μεταβολής αύξησης των σχολικών μονάδων στη ειδική αγωγή είναι πολύ μεγαλύτερος σε σχέση με την αύξηση των σχολικών μονάδων στα γενικά λύκεια.

Εξετάζοντας τη γραμμική συσχέτιση των δύο παραπάνω μεταβλητών με τη βοήθεια του λογισμικού SPSS και με την υπόθεση ότι ισχύει η κανονικότητα για τις παραπάνω μεταβλητές προκύπτει ο παρακάτω πίνακας.

Πίνακας 2 Συσχέτιση σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής- Γενικών Λυκείων

		ΣΥΝΟΛΟ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕ ΕΙΔΙΚΗ	ΓΕΝΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕ ΕΙΔΙΚΗ	Pearson Correlation	1	,543*
	Sig. (2-tailed)		,011
	N	21	21
ΓΕΝΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ	Pearson Correlation	,543*	1
	Sig. (2-tailed)	,011	
	N	21	21

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι οι δύο μεταβλητές είναι θετικά συσχετισμένες με συντελεστή συσχέτισης r -Pearson = 0,543 και είναι στατιστικά σημαντικός δεδομένου ότι p -value=0,011 < α =0,05.

Αυτό όμως που έχει ενδιαφέρον είναι να εξετάσουμε που οφείλεται αυτή η αύξηση των σχολικών μονάδων στην ειδική αγωγή στη χώρα μας. Όπως έχουμε προαναφέρει στο θεωρητικό κομμάτι της παρούσας εργασίας ένας από τους παράγοντες είναι η αύξηση των μεταναστευτικών ροών στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Αντλώντας στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ προκύπτει ο παρακάτω πίνακας ο οποίος μας δίνει τη πορεία των σχολικών μονάδων στην ειδική αγωγή σε σχέση με τους αλλοδαπούς μαθητές στη χώρας μας για τα έτη 2003 έως 2020.

Πίνακας 3 Εξελικτική πορεία σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής- Αλλοδαποί μαθητές

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕ ΕΙΔΙΚΗ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ
2003/2004	43	4.616
2004/2005	79	5.721
2005/2006	88	7.103
2006/2007	95	8.850
2007/2008	98	10.196
2008/2009	99	10.830
2009/2010	106	12.205
2010/2011	108	12.866
2011/2012	101	13.793
2012/2013	105	13.993
2013/2014	128	13.557
2014/2015	138	5.672
2015/2016	140	4.792
2016/2017	161	3.885
2017/2018	188	5.120
2018/2019	194	4.010
2019/2020	189	3.351

Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα από τα έτη 2003 έως και 2014 υπάρχει μια ισχυρή γραμμική θετική συσχέτιση ανάμεσα στις 2 εξεταζόμενες μεταβλητές. Τούτο αποδεικνύεται και από τον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4 Συσχέτιση σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής- Αλλοδαπών Μαθητών

Correlations			
		ΣΥΝΟΛΟ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕ ΕΙΔΙΚΗ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕ ΕΙΔΙΚΗ	Pearson Correlation	1	,856**
	Sig. (2-tailed)		<,001
	N	11	11
ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ	Pearson Correlation	,856**	1
	Sig. (2-tailed)	<,001	
	N	11	11

** .Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε ο συντελεστής συσχέτισης r του Pearson είναι $r = 0,856$ το οποίο αποδεικνύει την ισχυρή θετικά γραμμική συσχέτιση ανάμεσα στις 2 μεταβλητές. Το αυτό φαίνεται και από το p -value που είναι πολύ μικρότερο από το επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0,01$. Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι η αύξηση των αλλοδαπών μαθητών στη Χώρα μας συμβάδισε για αρκετά χρόνια με την αύξηση των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής.

Έναν άλλον παράγοντα που θα εξετάσουμε το βαθμό συσχέτισης του με την αύξηση σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής στη χώρα μας είναι ο αριθμός των πρόωρων γεννήσεων. Σύμφωνα με στοιχεία που διατηρεί η ΕΛΣΤΑΤ στην ιστοσελίδα της έχουμε τον παρακάτω πίνακα για τις γεννήσεις με διάρκεια κύησης μικρότερη των 36 εβδομάδων.

Πίνακας 5 Γεννήσεις με διάρκεια κύησης έως 36 εβδομάδες

ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ ΕΩΣ 36 ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ
2001	5.533
2002	5.645
2003	6.328
2004	7.358
2005	8.025
2006	8.165
2007	8.939
2008	11.392
2009	12.081
2010	12.831

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε μια σταδιακή αύξηση των πρόωρων γεννήσεων στη χώρα μας κατά τα έτη 2001 έως 2010. Δεδομένου ότι τα παιδιά αυτά θα φοιτήσουν στην ΔΕ σε 12 χρόνια θα εξετάσουμε το βαθμό συσχέτισης τους με τις σχολικές μονάδες στην ειδική αγωγή κατά τα έτη 2013 έως 2020. Εισάγοντας τα παραπάνω στοιχεία στο SPSS προκύπτει ο παρακάτω πίνακας.

Πίνακας 6 Συσχέτιση σχολικών μονάδων ΔΕ ειδικής αγωγής- Πρόωρων Γεννήσεων

		ΣΥΝΟΛΟ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕ ΕΙΔΙΚΗ	έως 36 εβδομάδες
ΣΥΝΟΛΟ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕ ΕΙΔΙΚΗ	Pearson Correlation	1	,950**
	Sig. (2-tailed)		<,001
	N	10	10
έως 36 εβδομάδες	Pearson Correlation	,950**	1
	Sig. (2-tailed)	<,001	
	N	10	10

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Από τον πίνακα εξάγουμε ότι υπάρχει ισχυρή θετικά γραμμική συσχέτιση μεταξύ των 2 μεταβλητών που εξετάζουμε δεδομένου ότι ο συντελεστής συσχέτισης r του Pearson είναι πολύ κοντά στο 1 και συγκεκριμένα $r = 0,950$. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγουμε και παρατηρώντας ότι η p -value είναι μικρότερη από το α με επίπεδο σημαντικότητας 0,01.

8.4 Συμπέρασμα

Συμπερασματικά λοιπόν στην παρούσα ερευνητική εργασία εξετάσαμε αν δύο παράμετροι, οι μεταναστευτικές ροές στη Χώρα μας καθώς και οι πρόωρες γεννήσεις συνέβαλαν στην ανάγκη για ίδρυση νέων σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής στη Χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Σύμφωνα με τη στατιστική ανάλυση που εφαρμόσαμε φαίνεται ότι υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι αυτοί οι παράγοντες σχετίζονται με την αύξηση σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής ΔΕ. Βεβαία δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στην εξελικτική πορεία της ειδικής αγωγής στη Χώρα μας συνέβαλαν μια σειρά παραγόντων όπως είναι η αυξανόμενη ευαισθητοποίηση στην κοινωνία, η αύξηση του αριθμού των αναγνωρισμένων ατόμων με ειδικές ανάγκες (Ψαρρού, 2019), οι οποίοι αναφέρθηκαν και στο θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας (Φασόλη, 2012).

Αναφορές

- Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ανθρώπων με αναπηρία. (2018). Ανάκτηση από <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>]
- Aicardi, J. (2019). *Παιδιά με Αναπηρία*. Oxford University Press.
- Anand, V., Roy, M., & Khanna, R. (2018). Disability and its sociological implications. *Disability, CBR & Inclusive Development*, σσ. 32-44.
- Arnim, 1. 2. (1903).
- Assistive Technology for Kids with Learning Disabilities: An Overview*. (2021). Ανάκτηση από Center on Technology and Disability: <https://www.ctdinstitute.org/library/2019-08-08/assistive-technology-kids-learning-disabilities-overview>]
- Baynton. (2016). Η αναπηρία και η δικαιολόγηση της ανισότητας στην αμερικανική ιστορία. Στο *The Oxford manual of disability history* (σσ. 35-54). Oxford University Press.
- Beates, M. (χ.χ.). *Disability and the Gospel: How God Uses Our Brokenness to Display His Grace*.
- Berninger, V., & Richards, T. (2010). Inter-relationships among behavioral markers, genes, brain, and treatment in dyslexia and dysgraphia. *Future neurology*.
- Corker, Mairian, & Shakespeare, T. (2002). *Disability/Postmodernity: Embodying Disability Theory*. Continuum.
- Eareckson Tada, J. (χ.χ.). *In His Image: A Biblical View of Disability" by*.
- Edyburn, D. L. (2013). *Assistive technology: Essential human factors*. CRC.
- Ehrenberg, V. (1969). *Το ελληνικό κράτος*. Routledge.
- Every Student Succeeds Act (ESSA)*. (2015). Ανάκτηση από U.S. Department of Education: <https://www.ed.gov/essa?src=rn>
- Garland, R. (1995). *The Eye of the Beholder: Deformity and Disability in the Graeco-Roman World*. Cornell University Press.
- Garland, R. (2008). *Ancient Greece: Everyday Life in the Birthplace of Western Civilization*. Sterling Publishing Company.
- Geschwind, D., & State, M. W. (2015). Gene hunting in autism spectrum disorder: on the path to precision medicine. *The Lancet Neurology*, σσ. 1109-1120.
- Goodley, D. (2011). *Disability studies: An interdisciplinary introduction*. London: Sage Publications.

- Gostin, & Hodge. (2016). Αναπηρία, ανθρώπινα δικαιώματα και τεχνολογία πληροφοριών. . JAMA.
- Grandin, T., & Panek, R. (χ.χ.). *The Autistic Brain: Helping Different Kinds of Minds Succeed" by.*
- Heiberg. (1927).
- Heward, W. L. (2014). *Exceptional children. An introduction to special Education.* Pearson.
- Hull, & John M. (2012). Theology and Disability: The Possibility of Imperfection. *Journal of Religion, Disability & Health*, σσ. 63-75.
- Inclusion in Education: Key Policy and Practice Considerations.* (2021). Ανάκτηση από National Center for Learning Disabilities: <https://www.nclد.org/archives/inclusion-in-education-key-policy-and-practice-considerations>]
- Jones, C. (1999). *Η διπλωματία συγγένειας στον αρχαίο κόσμο.* Harvard University Press.
- Keller, H. (1903). *The Story of My Life.* Dover Publications.
- Kudlick. (2013). *Ιστορικό αναπηρίας: Γιατί χρειαζόμαστε έναν άλλο «άλλο».* The American Historical Review.
- Kudlien, F. (2010). *Disability in Antiquity.* Routledge.
- Landerl, K., & Moll, K. (2010). Comorbidity of learning disorders: prevalence and familial transmission. *Journal of child psychology and psychiatry*, σ. 51.
- Longmore, P. K. (1999). The Invention of Disability: A Cultural History. *The Journal of Social History*, σσ. 585-609.
- Marks, D. F. (2018). Αναπηρία και στίγμα: πώς να σπάσετε τα εμπόδια. *The Lancet Psychiatry*,, σσ. 552-554.
- Newman, B. (χ.χ.). *Autism and Your Church: Nurturing the Spiritual Growth of People with Autism Spectrum Disorder.*
- Oliver, M. (1996). *Understanding Disability: From Theory to Practice.* Palgrave Macmillan.
- Prizant, B. (χ.χ.). *Uniquely Human: A Different Way of Seeing Autism.*
- Ramus, F. (2003). Developmental dyslexia: specific phonological deficit or general sensorimotor dysfunction. *Current opinion in neurobiology*, σ. 13.
- Reble. (1975).
- Reed, P. &. (2015). *Speech and Language Development and Disorders in children.* Pearson.
- Schaefer, G. B., & Mendelsohn, N. J. (2013). Clinical genetics evaluation in identifying the etiology of autism spectrum disorders. Στο *Genetics in Medicine* (σ. 15).
- Schweik, S. (2011). *Οι άσχημοι νόμοι: Αναπηρία στο κοινό.* NYU.

- Siebers, T. (2008). *Disability Theory*. University of Michigan Press.
- Swinton, J. (2004). Disability, Theology, and the Church: A New Agenda. *Scottish Journal of Healthcare Chaplaincy*, σσ. 22-27.
- Thomas, C. (2007). *Sociologies of disability and illness: Contested ideas in disability studies and medical sociology*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Trent. (1994). Εφεύρεση του αδύναμου μυαλού: Μια ιστορία νοητικής καθυστέρησης στις Ηνωμένες Πολιτείες. University of California Press.
- Trent, J. (1994). *Inventing the feeble mind: A history of mental retardation in the United States*. University of California Press.
- United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. (2019). Ανάκτηση από <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>
- Vanier, J. (2008). *Becoming Human*. Anselm Academic.
- Warger, & Strickland-Cohen. (2020). Teaching Students with Disabilities in Online Environments: A Systematic Review. *Journal of Special Education Technology*, σ. 35.
- WHO. (2011). *World report on disability*. Geneva: World Health Organization.
- Young, C. (χ.χ.). *Paracelsus as a spiritual Phenomenon*.
- Zola, & Irving, K. (1987). Toward the Necessary Universalizing of a Disability Policy. *Disability, Handicap & Society*, σσ. 153-67.
- Αλεξιάδου, & Παπανικολάου. (2015). . «Η Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα: Ιστορική Επισκόπηση. *International Journal of Disability, Development and Education*, σσ. 478-489.
- Αριστοτέλης. (χ.χ.). Περί ψυχής άπαντα Αριστοτέλους.
- Αριστοτέλης. (χ.χ.). Ποιητική.
- Βλάχου, Α., & Δημητριάδης, Γ. (2014). Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα: πρόοδος και προκλήσεις. *European Journal of Special Needs Education*, σσ. 311-325.
- Γιαννακάκη, Ε., & Gonda Van Steen. (2014). *Η αναπηρία στη σύγχρονη Ελλάδα*.
- Δασκαλάκη, Ι., & Πετροπούλου, Κ. (2018). Η συμπεριληπτική εκπαίδευση στην Ελλάδα: Μια κριτική ανασκόπηση πολιτικών και πρακτικών. *International Journal of Inclusive Education*, σσ. 356-371.
- ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ. (2021). Ανάκτηση από [statistics.gr](http://www.statistics.gr): [www://www.statistics.gr](http://www.statistics.gr)
- Εγώ ο Κλαύδιος. (2005). Κέδρος.
- Εκπαίδευση Ατόμων με Αναπηρία στην Ελλάδα. (2022). *Special Olympics Hellas*.

- ΕΛΣΤΑΤ. (2020). Ανάκτηση από [https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED41/-](https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED41/)
- (2014). *Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- Ησίοδος. (χ.χ.). *Έργα και Ημεραι*.
- Ινστιτούτο Επιστημών της Αγωγής. (2020). Ανάκτηση από Εθνικό Κέντρο Έρευνας Ειδικής Αγωγής: <https://ies.ed.gov/ncser/>
- Ιπποκράτης. (1979). *Περί κρεάτων, Άπαντα Ιπποκράτους*. Αθήνα: Κρούστης Γ.
- Ιστορία της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα*. (2019). Ανάκτηση από Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τις Ειδικές Ανάγκες και τη Συνεκπαίδευση: ,<https://www.european-agency.org/country-information/greece/history-special-education-greece>
- Kanner. (1964).
- Καλδή, Σ., & Ιακωβίδου, Ν. (χ.χ.). *Η Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα: Μελέτη περίπτωσης απόψεων των εκπαιδευτικών*.
- Καραγεώργου, & Καββαδία. (2018). «Greek Special Education Teachers' Perceptions of Inclusive Education». *International Journal of Disability, Development and Education, Vol. 65*.
- Κοκκίνη, & Γιαλαμά. (χ.χ.). «*Προκλήσεις Εφαρμογής Πολιτικών Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα: Η περίπτωση της Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης*».
- Κουλούρη. (1999). *Special Education in Greece: A Historical Overview* . *European Journal of Special Needs Education*.
- Κυβέλη. (χ.χ.). Ανάκτηση από <https://www.greek-language.gr/digitalResources/index.html>
- Κυριαζοπούλου, Μ. (1998, Ιούνιος). *Η Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα. Προοπτικές*.
- Λιβανίου, Ε. (2009). *Μαθησιακές δυσκολίες και προβλήματα συμπεριφοράς*. κεδροσ.
- Λουκιανός. (χ.χ.). Συμπόσιον.
- Λούπη, & Χατζηνικολάου. (2019). *Special Education in Greece: Moving Towards Inclusion*». *Journal of Research in Special Educational Needs*.
- Μωραΐτης. (1953).
- Ο αντίκτυπος της πανδημίας COVID-19 στα άτομα με αναπηρία. (2020). *Εθνικό Συμβούλιο για την Αναπηρία*.
- Όδύσσεια. (χ.χ.).
- Παπαδημητρίου, Χ. (2017). Μια Σύντομη Επισκόπηση της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα. *International Journal of Special Education*, σσ. 573-579.
- Πιτίνη, Ε. (2009).

- Πιτσόπουλος. (χ.χ.). «*Η Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα: Περιγραφική Μελέτη Τρέχουσες Συνθήκες*». .
- Πλάτων. (460 π.χ.). Πολιτεία.
- Πολυχρονοπούλου. (2003).
- Σακελλαρίου, & Δικαίος. (2013). Πολιτική Ειδικής Αγωγής και Αναπηρίας στην Ελλάδα: Ανάλυση Βασικών Παραγόντων, Πολιτικών και Εξελίξεων. *Αναπηρία και Κοινωνία*, 28, σσ. 944-958. doi:10.1080/09687599.2013.802582
- Σκανδάλης, Κ. (1980).
- Σοφοκλής. (χ.χ.). *Οιδίπους Τύραννος* .
- Στρατηγοπούλου. (2015). «Αντιλήψεις των Ελλήνων Εκπαιδευτικών Ειδικής Αγωγής για την Πρώιμη Παρέμβαση για Παιδιά με Αναπηρία». *European Journal of Special Education Research*.
- Τσακίρης, Β., & Αϊδινλής, Σ. (2007). Εκπαίδευση Παιδιών με Αναπηρία στην Ελλάδα. . *Journal of Social Sciences*, σσ. 82-87.
- Τσακνρίδου, Έ. (χ.χ.). *Η Εφαρμογή της Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Μια Κριτική Ανάλυση*.
- ΥΠΑΙΠΘ. (2009). . *Εθνική Έκθεση για την Εκπαίδευση για Όλους 2000-2015*.
- Φασόλη, Α. (2012). Η ανάπτυξη της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα: Ιστορική αναδρομή και παρούσα κατάσταση. *Ειδική Αγωγή και Αποκατάσταση*, σσ. 19-33.
- Φιλοκτήτη. (χ.χ.). *Σπονδυλική στήλη και άκρα* (Τόμ. 3VI).
- Ψαρρού, Ε. (2019). Παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα. *Νέες εξελίξεις στην Ειδική Αγωγή*, σσ. 32-42.